

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU ALACAKLARININ TAHSİLİNDE HACİZ
VE HACZİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

İLKE MEZ

2501160555

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. YASEMİN TAŞKIN

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : İLKE MEZ Numarası : 2501160555
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : MALİ HUKUK (MALİYE) Danışmanı : DOÇ. DR. YASEMİN TAŞKIN
Tez Savunma Tarihi : 26.07.2019 Saati : 10.00
Tez Başlığı : KAMU ALACAKLARININ TAHSİLİNDE HACİZ VE HACZİN PARAYA ÇEVİRLMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. SALİM ATEŞ OKTAR		Kabul
2- PROF. DR. BİNHAN ELİF YILMAZ		Kabul
3- DOÇ. DR. YASEMİN TAŞKIN		Kabul
4- DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞERİF EMRE GÖKÇAY		Kabul
5- DR. ÖĞR. ÜYESİ EZHAN DOĞRUSÖZ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖNDER BİNGÖL		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ İREM BERKSOY		

ÖZ

KAMU ALACAKLARININ TAHSİLİNDE HACİZ VE HACZİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

İlke MEZ

Kamu İcra Hukuku; alacaklısının Devlet, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin; borçlusunun da kamu alacağını ödemekle zorunlu tutulan gerçek ve tüzel kişilerin olduğu ilişkileri düzenlemektedir. Bu ilişki düzenlenirken, kamu alacağının tahsilinin önemi doğrultusunda cebren tahsil hükümlerine de geniş ölçüde yer verilmiştir. Cebren tahsilat, ödeme emrinin düzenlenmesi ile başlayıp, paraya çevirme ile sona eren uzun bir süreçtir. Dolayısıyla; ödeme emrinin düzenlenip ilgisine tebliğ edilmesi, haciz varakasının düzenlenmesi, haczin uygulanması ve daha sonra satışın yapılmasıyla birlikte alınan paranın kamu borcundan mahsup edilmesi işlemlerinin yapıldığı bu uzun süreçte; kamu alacaklısının, kamu borçlusunun ve bazen üçüncü kişilerin menfaatleri zarar görebilmektedir. Cebri tahsilat hükümlerinin düzenlendiği 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun; 1954 yılında yürürlüğe girdiği ve cebri tahsilat kısmının çok az değişikliğe uğradığı göz önüne alındığında, kamu icra hukukunun öznelerinin menfaatlerinin korunması hususunda bazı eksikliklerin yaşandığı görülmektedir. Bu çalışmada, cebri tahsilat süreci ve bu süreçte yaşanan ve yaşanması ihtimali düşünülen uyuşmazlıklar irdelenerek, çözüm yolları araştırılmıştır. Böylelikle, kamu alacağının cebren tahsili aşamasında karşılaşılan tereddütlerin ve belirsizliklerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Alacağı, Cebren Tahsilat, Haciz, Paraya Çevirme

ABSTRACT

ATTACHMENT AND LIQUIDATION OF DEBT FOR COLLECTION OF PUBLIC CLAIMS

İlke MEZ

Public Enforcement Law regulates the relations between claimers (State, Provincial Special Administrations and Municipalities) and debtors —natural persons and legal entities who owe money to these state institutions. Forcible collecting/collection decrees substantially shape these regulated relations on the basis of the importance of the collection of public receivables. The forcible collection is a long process that starts with the enactment of the payment order and continues with the several procedures such as the preparation of the confiscation document, the exercise of the confiscation, the liquidation and the deduction of liquidated amount from public debt. Therefore, this long process may harm the interests of public creditors, public debtors, and third persons. Because 6183 numbered law which designates forcible collection decrees became effective in 1954 and because there have been only a few changes in the parts of the law that regulate the forcible collection, some problems and deficiencies have been observed regarding the protection of interests of the subjects/parties of the public enforcement. This study/dissertation explores alternative solutions by examining the forcible collection process and already-experienced or possible disagreements in this process. The aim of this study is to eliminate the uncertainties that are encountered during the forcible collection of public claims.

Keywords: Public Claim, Forcible Collection, Attachment, Debt Conversion

ÖNSÖZ

Kamu alacaklarının tahsilinde haciz ve haczin paraya çevrilmesi konusu, Şişli Vergi Dairesi Müdürlüğü İcra-Satış Servisinde vergicilik mesleğine başladığım günlerde ilgimi çekmeye başlamıştır. Çalıştığım süre boyunca, kamu alacağının cebren tahsili konusunu hem kamu alacaklısı hem de kamu borçlusu açısından değerlendirip, kendimce gördüğüm eksiklikleri imkanlar çerçevesinde düzeltmeye gayret ettim.

Yine aynı günlerde; kamu alacaklarının tahsilinin, tahsil edilemediği takdirde cebren tahsilinin ne kadar önemli olduğunu, haciz ve satış işlemlerinin mevzuata uygun ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmenin önemini kavradığımı söyleyebilirim. Başlarda; ‘haciz’, ‘satış’, ‘icra’ gibi kelimeler olumsuz çağrışımlar yapsa da orada korunanın kamu menfaati olduğu ve tahsilatın zaten borçlu olan mükelleften kamuya aktarıldığı bilincine ulaştıktan sonra, yapılan işin kıymeti anlaşılmaktadır.

Bu önemli konuda yaşanan uyuşmazlıklar, tereddütler ve belirsizliklerin çözülmesine naçizane katkıda bulunmak amacıyla, kamu alacakları, kamu alacaklarının cebren tahsili, menkul-gayrimenkul malların haczi ve satışı, elektronik haciz gibi konuların yer aldığı bir kapsamda çalışılmıştır.

Tez konusu seçiminde ve sonraki süreçlerdeki desteğinden ötürü Tez danışmanım Doç. Dr. Yasemin Taşkın’a, iki yıla yaymak zorunda kaldığım ders aşaması sürecinde derslere katılmama izin vererek kendimi geliştirmeme yardımcı olan Mecidiyeköy Vergi Dairesi idarecilerine, yine aynı şekilde derslere katıldığım zamanlarda benim yerime işlerimi yapan değerli çalışma arkadaşlarıma ve son olarak desteğini hiçbir zaman ve hiçbir konuda esirgemeyen eşime teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2019

İlke MEZ

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	.xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARININ TAHSİLİ AÇISINDAN HACİZ

1.1. Kamu Alacağı Kavramı ve Kapsamı	3
1.2. Kamu Alacağının Tarafları	4
1.3. Kamu Alacağının Tahsili	5
1.3.1. Kamu Alacağının Cebren Tahsili.....	5
1.3.2. Cebren Tahsilatın Amaçları.....	7
1.3.2.1. Mali Amaç.....	7
1.3.2.2. Mali Olmayan Amaçlar.....	7
1.3.2.2.1. Genel Önleme Amacı	8
1.3.2.2.2. Özel Önleme Amacı	8
1.3.2.2.3. Adalet Amacı	8
1.3.3. Kamu Alacağının Cebren Tahsilinin Önemi	9
1.3.4. Kamu Alacaklarının Cebren Tahsili ile Özel Alacakların Cebren Tahsilinin Karşılaştırılması	10
1.4. Kamu Alacaklarının Cebren Tahsili Açısından Haciz.....	11
1.5. Haciz Uygulaması ile İlgili Genel Kavramlar ve Özellikli Durumlar.....	13
1.5.1. Haczin Tanımı ve Unsurları.....	13
1.5.1.1 Cebri İcra Organı Tarafından Yapılabilmesi.....	14
1.5.1.2. Alacaklının Talebi	14
1.5.1.3. Borçluya Ait Mal veya Hakkın Olması	15

1.5.1.4. Bir Para Alacağının Varlığı.....	15
1.5.2. Haczin Hukuki Niteliği	15
1.5.3. Haczin Uygulanması İçin Gerekli Belge: Haciz Varakası	20

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARININ CEBREN TAHSİL SÜRECİNDE HACİZ UYGULAMASI

2.1. Haciz Türleri.....	22
2.1.1. Menkul Malların Haczi	23
2.1.1.1. Menkul Malların Kamu İcra Hukukundaki Tanımı.....	23
2.1.1.2. Menkul Malların Haczinde Resmi Sicilin Etkisi.....	23
2.1.1.3. Haciz Zamanı	24
2.1.1.4 Haciz Zamanının İstisnaları	25
2.1.1.4.1. Geceleri Çalışılan Yerlerde Yapılacak Hasılat Haczi	25
2.1.1.4.2. Kamu Borçlusunun Mal Kaçırıldığının Anlaşıldığı Haller.....	25
2.1.1.5. Haczde Bulunacaklar ve Gıyapta Haciz	26
2.1.1.6. Değerleme	27
2.1.1.7. Haczde Zor Kullanma	28
2.1.1.7.1. Özel Hayatın Gizliliği ve Konut Dokunulmazlığı Açısından Haczde Zor Kullanma Yetkisinin Anayasaya Uygunluğunun Değerlendirilmesi	29
2.1.1.7.2. Mülkiyet Hakkı Açısından Haczde Zor Kullanma Yetkisi	30
2.1.1.7.3. Zor Kullanma Yetkisinin Ölçülülük Açısından Değerlendirilmesi	30
2.1.1.8. Üçüncü Kişilerdeki Menkul Malların, Alacak ve Hakların Haczi	31
2.1.1.9. Haczedilen Menkul Malların Korunması ve Korumakla Görevli Olanların Sorumlulukları.....	32
2.1.2. Gayrimenkul Malların Haczi	36
2.1.2.1. Haczedilen Malın İdaresi ve İşletilmesi, Menfaat ve Hasılatının Toplanması	37
2.1.2.2. Haczin Rehinli Alacaklılara Bildirilmesi	38

2.1.2.3. Taşınmazın Değerlemesi.....	39
2.1.2.4. Haczedilen Gayrimenkulün Bütünleyici Parça ve Eklentilerinin Durumu.....	40
2.1.2.5. Taşınmaz Haczinin Sonuçları.....	41
2.1.3. Elektronik Haciz	41
2.1.3.1. Elektronik Haczin Uygulanması.....	42
2.1.3.2. Elektronik Haczin Uygulanmasında Kamu Alacaklısı	43
2.1.3.3. Elektronik Haczin Uygulanmasında Kamu Borçlusu.....	44
2.1.3.4. Elektronik Haczin Uygulanmasında Bankaların Durumu	46
2.1.3.5. Elektronik Haciz Uygulamasına Yöneltilen Eleştiriler	48
2.2. Haciz Uygulamasının Kapsamı Dışında Bırakılan Mal, Hak ve Alacaklar	49
2.2.1. Haczedilemeyecek Mallar	49
2.2.1.1. Devlet Malları ve Özel Kanunlarına Göre Haczi Mümkün Olmayan Mallar	49
2.2.1.1.1. Devlet Malları	50
2.2.1.1.2. Özel Kanunlarına Göre Haczi Mümkün Olmayan Mallar.....	51
2.2.1.2. Borçlunun Kendisi ve Mesleği ile İlgili Elbise ve Eşyalar, Kendisi ve Ailesi İçin Gerekli Yatak Takımları ve İbadete Özgü Eşyalar	52
2.2.1.3. Vazgeçilmesi Mümkün Olmayan Mutfak ve Çok Önemli Ev Eşyaları	53
2.2.1.4. Çiftçilik ile Uğraşan Borçlu İçin Gerekli Olan Eşyalar	54
2.2.1.5. Hayvan Yetiştiren Borçlu İçin Gerekli Olan Eşya ve Hayvanlar	54
2.2.1.6. Borçlu ve Ailesinin İki Aylık Temel İhtiyaç Eşyaları	55
2.2.1.7. Ordu ve Zabıta Mensuplarının Aylık ve İkramiyeleri	55
2.2.1.8. Yardım Aylıkları.....	56
2.2.1.9. Zarar Tazminatları	56
2.2.1.10. Savaş Malullüğü Ödemeleri	56
2.2.1.11. Borçlunun Haline Uygun Evi	57
2.2.1.12. Harcırah Kanununa Göre Yapılan Ödemeler	58
2.2.2. Kısmen Haczedilebilen Gelirler.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HACİZ SÜRECİNDE ORTAYA ÇIKAN ÖZELLİKLİ DURUMLAR VE HACZİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

3.1. Haciz Sürecinde Ortaya Çıkan Özellikli Durumlar	61
3.1.1. Haciz Uygulamasının Kapsamının Genişletilmesi	61
3.1.2. Haciz Uygulamasının Üçüncü Kişi Mallarına Etkisi	62
3.1.2.1. Borçlu Elinde Haczedilen Mallara İlişkin İstihkak İddiaları	62
3.1.2.2. Üçüncü Kişi Elinde Haczedilen Mallara İlişkin İstihkak İddiaları	65
3.1.2.3. İstihkak İddiaları ile İlgili Diğer Hükümler	67
3.1.3. Birden Çok Kamu Alacaklısı Olması Durumunda Haciz Uygulaması	68
3.1.4. Tarım Ürünlerinde Haciz Uygulaması	70
3.1.5. Kamu Alacağı Mevzuatında Köyün Durumu	71
3.1.6. Aciz Hali ve Sonuçları	73
3.1.7. Haczin Sonuçları	74
3.1.7.1. Borçlu Açısından Haczin Sonuçları.....	74
3.1.7.2. Üçüncü Şahıs Açısından Haczin Sonuçları.....	75
3.1.8. Hacze İtiraz Kurumunun Düzenlenmemesi.....	76
3.1.9. Açılan Davadan Vazgeçilmesi ve Belirli Bir Bedelin Ödenmesi Durumunda Haczin Kaldırılması.....	78
3.2. Paraya Çevirme Aşaması	79
3.2.1. Menkul Malların Satışı.....	79
3.2.1.1. Satış Yerleri.....	81
3.2.1.2. Satış Şekli.....	82
3.2.1.3. İlan	83
3.2.1.4. Malın Alıcıya Teslimi ve Özellikli Durumlar	83
3.2.1.4.1. Malı Alan Kişinin Malı Almaktan Vazgeçmesi.....	84
3.2.1.4.2. Satılamayan Menkul Malların Durumu	86
3.3. Gayrimenkul Malların Satışı	88
3.3.1. Gayrimenkul Malların Satışında İlan ve Satış Şekli	88

3.3.1.1. Artırma ve Artırmanın Uzatılması.....	89
3.3.2. Gayrimenkullerin Paraya Çevrilmesi Aşamasındaki Özellikli Haller	90
3.3.2.1. Satış Komisyonları.....	90
3.3.2.2. Satış Şartnamesi.....	91
3.3.2.3. İhalenin Yapılamaması	91
3.3.2.4. Teferruğ.....	92
3.3.2.5. Satış Bedelinin Ödenmemesi	93
3.3.4. Elektronik Haczin Paraya Çevrilmesi	93
SONUÇ.....	99
KAYNAKÇA.....	104

KISALTMALAR LİSTESİ

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AŞ	: Anonim Şirketi
ATM	: Automated Teller Machine
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
DHA	: Diğer Hak ve Alacak
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
KDV	: Katma Değer Vergisi
MTV	: Motorlu Taşıtlar Vergisi
ÖİV	: Özel İletişim Vergisi
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TL	: Türk Lirası
TMK	: Türk Medeni Kanunu
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Devletin asli görevinin adalet ve güvenlik gibi saf kamusal mal ve hizmetlerden eğitim, sağlık, ulaştırma, sosyal politikalar gibi mal ve hizmetlere genişlemeye başladığı yirminci yüzyılla birlikte kamu harcamaları sürekli artış göstermiştir. Kamu harcamalarının bu artışı, kamu gelirlerinin de artması sonucunu doğurmuştur. Artan kamu harcamaları, özellikle vergilerin çeşitlerinin ve miktarlarının arttırılmasıyla finanse edilmiştir.

Devletin, sosyal devlete dönüştüğü bu süreçte, sunulan kamu hizmetlerinin aksaması ya da veriminin azalması, toplum nezdinde olumsuz sonuçlar yaratabilmektedir. Gerek bu olumsuz sonuçların önüne geçilmesi, gerekse sunulan kamu hizmetlerinin devamlılığının sağlanması açısından kamu gelirlerinin zamanında ve eksiksiz olarak tahsil edilebilmesi hayati önem taşımaktadır.

Kamu alacaklarının tahsilinin bu denli önemli olması, beraberinde cebren tahsilat kurumuna önem verilmesini getirmiştir. Bu nedenle kamu alacakları, özel alacaklardan ayrılmış ve kamu alacaklarının tahsili, özel alacaklara göre ayrıcalıklı bir pozisyona getirilmiştir. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile kamu alacaklıları ve kamu alacakları belirlenmiş, kamu alacaklarının korunması hakkında çeşitli koruma tedbirleri düzenlemiş, cebren tahsilat ile ilgili düzenlemeler yapılmış ve son olarak ceza gerektiren durumlar hüküm altına alınmıştır.

Tezin temel konusu, yukarıda bahsi geçen 6183 sayılı kanunun haciz ve paraya çevirme hükümlerinin incelenmesidir. Bunun için, haciz uygulaması ve paraya çevirme işlemlerinin kavramsal konumlandırılmasının ardından mevzuattaki özellikli durumları da içeren geniş bir alanda çalışılacaktır. Son olarak kimi zaman üçüncü kişileri de ilgilendiren, genelde kamu alacaklısı ile kamu borçlusu arasındaki bu işlemlerde çıkan uyuşmazlıklar irdelenerek, ekonomik boyutlarının yanında psikolojik ve sosyal boyutları da olan haciz ve paraya çevirme işlemleri için çözüm önerileri araştırılacaktır.

Bu çerçevede, tezin konusu, üç ana bölüme ayrılarak: birinci bölümde kamu alacağının tanımı, kamu alacaklıları ve kamu borçlusu kavramlarına kısaca değinilerek, kamu alacaklarının cebren tahsili, cebren tahsilatta haczin önemi ve haciz kavramı ile birlikte, 6183 sayılı kanunun haciz ile ilgili maddeleri ele alınarak haczin hukuki sonuçları gibi konuların üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümün başlığı: kamu alacaklarını cebren tahsil sürecinde haciz uygulamasıdır. Tezin bu bölümünde ise haciz türleri, menkul malların haczi, gayrimenkullerin haczi ve elektronik haciz uygulamaları açıklanarak, haciz uygulamasının kapsamı dışında bırakılan mal, hak ve alacaklara değinilecektir.

Tezin üçüncü ve son bölümünde, cebren tahsilatın son aşaması olan paraya çevirme işlemleri incelenecektir. Kamu borçlusunun, borcunu zamanında ve eksiksiz ödemeyerek ya da ödeyemeyerek başlattığı cebren tahsilat süreci paraya çevirme işlemiyle sona ermektedir. Bu bölümde öncelikle, paraya çevirme kavramı ile birlikte, menkul malların satışı, gayrimenkul malların satışı, elektronik haczin paraya çevrilmesi ve haciz sürecinde ortaya çıkan özellikli durumlar irdelenecek, ardından irdelenen konular ile ilgili yaşanan sorunlar ve uyuşmazlıklar değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARININ TAHSİLİ AÇISINDAN HACİZ

1.1. Kamu Alacağı Kavramı ve Kapsamı

Yirminci yüzyılda devlet anlayışı önemli aşamalar geçirmiştir. Kamu hizmetlerine olan talep büyümekte, kamu hizmetleri ve giderleri, siyasal, ekonomik ve toplumsal nedenlerle artmaktadır. Devletin ekonomiye müdahalesi fazlalaşırken, ülkeyi sadece dışa karşı savunmak ve ülke içi düzen ve güvenliği sağlamak olan jandarma devlet anlayışı terk edilmiş bulunmaktadır.¹ Bu anlayışın terkedilmesi ile birlikte sosyal devlet anlayışı kabul görmeye başladığından kamu harcamalarının sürekli artış eğilimi göstermesi de doğal bir sonuç olmaktadır.²

Kamu harcamalarında yaşanan artışın, kamu gelirlerinin de artmasına neden olduğu söylenebilir. Devlet; bütçesinde açık vermemek adına kamu gelirlerini arttırma yoluna gitmektedir. Bu da mali yükümlülükler getirmekle gerçekleşmektedir. Özellikle dar anlamda kamu gelirleri olarak da tanımlanan vergi, resim, harç gibi yükümlülüklerin temel özelliği kamu gücüne dayanarak alınmaları, yani cebir unsurunun ağır basmasıdır.³

Kamu alacağı kavramı, Türk mali literatürüne 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (AATUHK) ile girmiştir.⁴ İlgili kanunun, Kanundaki Terimler kenar başlıklı 3. maddesinde: Bu kanundaki amme alacağı terimi: birinci ve ikinci maddeler kapsamına giren alacakları ifade eder denilmektedir. Böylece ilgili kanunda kamu alacağının tanımı yapılmasa da kapsamı belirtilmiştir.

Bir alacağın kamu alacağı sayılabilmesi için ilk şart: alacaklı tarafın devlet, il özel idareleri veya belediyeler olmasıdır (AATUHK, m. 1).

¹ Binnur Çelik, **Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku (Vergi İcra Hukuku)**, 3. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.1.

² Aslıhan Nakiboğlu, Nurbanu Çetinkaya, Sosyal Devlet Anlayışında Türkiye’de Eğitim Harcamaları, **Route Educational & Social Science Journal**, Sayı 9, 2016, s.79

³ Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, cilt. 3, 3.bs., İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1966, s.1645.

⁴ Adnan Gerçek, **Kamu Alacaklarının Tahsil Hukuku**, 5. bs., Bursa, Ekin Yayınevi, 2017, s.2.

İkinci olarak alacağın konusu dört gruba ayrılmış olup bunlardan birincisi vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli alacaklardır. İkinci grup gecikme zammı, faiz gibi feri alacaklardır. Üçüncü grup sözleşmeden, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve kamu hizmetleri uygulamasından kaynaklanan diğer alacaklardır. Son olarak bu üç gruba ait takip masrafları alacağın konusunu oluşturmaktadır (AATUHK, m. 1).

Ayrıca, çeşitli kanunlarda Tahsili Emval Kanununa⁵ göre tahsil edileceği gösterilen her çeşit alacağın da kamu alacağı sayılacağı anlaşılmaktadır (AATUHK, m. 2).

1.2. Kamu Alacağının Tarafları

Kamu alacağının varlığı ikili bir borç alacak ilişkisinin işaret eder. Buna göre; alacağını talep etme hakkı olan bir taraf ile borcunu ödeme yükümlülüğünde olan bir taraf vardır. Söz konusu borcun konusu, kamuyu ilgilendirdiğinden kamu alacağı kavramının özel alacak⁶ kavramından ayrı bir şekilde tanımlanmasına gerek duyulmuştur. Dolayısıyla bu ilişkinin tarafları arasındaki hak ve yetkiler de özel alacaktaki tarafların sahip olduğu hak ve yetkilerden oldukça farklıdır.⁷

Kamu İcra Hukukunda, kamu borcu ilişkisinin tarafları için kamu alacaklısı ve kamu borçlusu terimleri kullanılmaktadır.⁸ 6183 sayılı kanuna göre kamu alacaklısı; devlet, il özel idareleri ve belediyelerdir (AATUHK, m. 3). Kamu borçluları ise; kendi borcundan dolayı kamu borçlusu sıfatını kazanan gerçek ve tüzel kişiler ile başkasının borcundan dolayı kamu borçlusu sıfatını kazanan kanuni temsilci⁹ veya mirasçılar, vergi mükellefleri¹⁰, vergi sorumluları¹¹, kefil ve yabancı şahıs ve kurumların temsilcileri olarak belirtilmiştir.¹²

⁵ 6183 sayılı kanunun 116. maddesinde yürürlükten kaldırıldığı belirtilen; 05.08.1325 tarihli Tahsili Emval Kanunu, 6183 sayılı kanun öncesinde kamu icra hukukunun düzenlendiği genel kanun olma niteliğini taşımaktaydı.

⁶ Yusuf Karakoç, **Kamu İcra Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s.68.

⁷ Metin Taş, **Vergi İcra Hukukunda Haciz**, Bursa, Ekin Kitabevi, 2000, s.3-10.

⁸ Karakoç, **a.g.e.**, 95.

⁹ Gerçek kişilerin kanuni temsilcileri, küçüklerde veliler, kısıtlılarda vasiler, bazı durumlarda da belirli işleri görmek ve mal varlığını yönetmek için atanan kayyımlardır. Tüzel kişilerin kanuni temsilcileri

1.3. Kamu Alacağının Tahsili

Türk vergi sistemindeki vergilendirme süreci dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar sırasıyla; 213 sayılı Vergi Usul Kanununda (VUK) sayılmıştır: tarh, tebliğ, tahakkuk ve son olarak tahsil. Vergi Usul Kanununa göre tahsil; verginin kanuna uygun surette ödenmesidir.

İlk üç aşama ile ilgili detaylar Vergi Usul Kanununda yer alırken¹³, tahsil aşaması ile ilgili tüm ayrıntılar 6183 sayılı kanunda düzenlenmiştir.

Türk Dil Kurumu'na göre tahsilat: alacakların toplanması veya süresi içinde ödenmeyenlerin yasal yollarla alınması anlamına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür.¹⁴ Tahsilat kelimesi bu anlamda ödeme ile farklılık göstermektedir. Ödeme işleminde kamu borçlusunun rızası varken, tahsilat işlemi bu anlama ek olarak cebren alınan parayı da kapsamaktadır.

1.3.1. Kamu Alacağının Cebren Tahsili

Kamu alacaklarının cebren tahsili ile ilgili ana kaynağımız 6183 sayılı kanun ve 26 Temmuz 1953 tarih ve 8469 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan kanun gerekçesidir. Bununla birlikte, aşağıda açıklanacak olan yürütmenin adsız düzenleyici işlemleri de cebren tahsilat ile ilgili düzenlemeler içermektedir.¹⁵

ise yönetim kurulu başkan ve üyeleri, müdürlerdir. (S. Ateş Oktar, **Vergi Hukuku**, 11. bs., İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2016, s.76.

¹⁰ Mükellef, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu düşen gerçek veya tüzel kişidir (VUK, m. 8/1).

¹¹ Vergi Sorumlusu, verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişidir (VUK, m. 8/2).

¹² Çelik, **a.g.e.**, s.22-31.

¹³ Verginin tarhı, vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibarıyla tespit eden idari işlemdir (VUK, m. 20). Tebliğ, vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından mükellefe veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesidir (VUK, m. 21). Verginin tahakkuku, tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken bir safhaya gelmesidir (VUK, m. 22).

¹⁴ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bda032a3ce6d8.98482967, (Erişim Tarihi 31.10.2018)

¹⁵ Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer, Cemil Kaya, **Türk İdare Hukuku**, 9.bs., Ankara, Savaş Yayınevi, 2018, s.38-41. (*İdarenin, yönetmelik gibi esasları Anayasa ile belirlenmiş düzenleyici işlemleri yanında, yapılış usulü herhangi bir yasal düzenlemeye dayanmayan düzenleyici işlemleri de bulunmaktadır. Karar, kararname, tebliğ, genelge, yönerge, talimatname, sirküler, tamim ve tarife*

Kamu alacağının cebren tahsili konusunun daha iyi anlaşılması için mevzuattaki yeri ve ilgili bölümlerin çerçevesinin belirlenmesi gerekmektedir. Buna göre; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun ikinci kısmına (madde 54-101) amme alacağının cebren tahsili adı verilmiştir. Bu kısım dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde cebren tahsil ve takibin esasları (madde 54-76), ikinci bölümde menkul malların haczi ve satışı (madde 77-87), üçüncü bölümde gayrimenkul malların haczi ve satışı düzenlenirken (madde 88-99) son olarak dördüncü bölümde iflas yolu ile takip ve konkordato hükümleri düzenlenmiştir (madde 100-101).

İlgili kanunun yukarıda bölümleri açıklanan ikinci kısmında, kamu alacağının cebren tahsili ile ilgili tüm konular ana çerçevesi ile hükümlere bağlanmıştır.

Türk vergi mevzuatı, yürütme kanadına geniş yetkiler vermektedir. Mevzuatın geneline bakıldığında; Cumhurbaşkanına ve Hazine ve Maliye Bakanlığına geniş düzenleme yetkileri verildiği sıkça görülmektedir. Özellikle Bakanlığa verilen bu geniş düzenleme yetkileri nedeniyle, neredeyse tüm vergi kanunları ile ilgili yönetmelik, tebliğ, genel tebliğ, iç genelge, sirküler ve genel yazılar çıkartılmıştır. Bu durum 6183 sayılı kanun için de geçerlidir. 6183 sayılı kanun ile ilgili önceden Bakanlar Kurulu Kararları şeklinde yayımlanan ancak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile birlikte Cumhurbaşkanı Kararı şeklinde çıkartılan kararlar ile tebliğler, genel tebliğler, iç genelgeler ve genel yazılar çıkartılmıştır.¹⁶

Anılan bu düzenlemeler her ne kadar değişen koşullara hızlı bir biçimde uyum sağlamanın bir zorunluluğu ise de içinde yüzmenin oldukça zor olduğu bir mevzuat havuzunun da oluşmasını ve bu havuzun sürekli derinleşmesini de beraberinde getirmektedir.

gibi çeşitli adlarla anılan bu düzenleyici işlemler, idarenin düzenleme yetkisine dayanarak yaptığı yönetmelik benzeri tasarruflardır.')

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz; Gelir İdaresi Başkanlığı Vergi Mevzuatı Sayfası, <https://www.gib.gov.tr/gibmevzuat>. (Erişim Tarihi 01.11.2018)

1.3.2. Cebren Tahsilatın Amaçları

Kamu alacaklarının cebren tahsilinin en önemli amacı mali amaçtır. Haciz ve paraya çevirme işlemlerinin nihai hedefi kamu borçlusundan cebren alınan mal, hak veya alacağın paraya çevrilerek alacağın tahsil edilmesidir.

Ancak, cebren tahsilatın tek amacı bu değildir. Bunun yanında, toplumu ilgilendiren genel önleme, borçluyu ilgilendiren özel önleme ve kamu borcunu zamanında ödeyen ile ödemeyen arasındaki farkı göz önüne çıkaracak adaleti sağlama gibi ekonomik olmayan amaçları olduğu söylenebilir. Bunlar etkisini hemen göstermeyen ancak dolaylı yoldan geniş çaplı etkiler yaratan amaçlardır.¹⁷

1.3.2.1. Mali Amaç

Kamu harcamalarının finansmanında kamu gelirlerinin büyük bir payı vardır. Bu anlamda kamu gelirleri, aynı zamanda kamu alacağını da ifade etmektedir. 6183 sayılı kanunun 1. maddesinde yer alan ve kamu alacaklısı sıfatına sahip olan idareler tahsil ettikleri kamu alacağını kendi bütçelerine ya da hazineye intikal ettirirler.

Düzenli ve süratle tahsil edilemeyen kamu alacakları kamu hizmetlerinde aksaklıklara yol açmaktadır.¹⁸ Kamu hizmetlerinin işlememesi, geç veya eksik işlemesi bunlara örnek verilebilir. Kamu alacağının cebren tahsilatının mali amacı, kamu borçlusunun kendi rızası ile ödemediği borcunu zorla alarak ilgili tutarı hazineye ve bütçe sürecine aktarmaktır.¹⁹ Böylece kamu hizmetlerinin devamlılığının sağlanması amaçlanmaktadır.

1.3.2.2. Mali Olmayan Amaçlar

Her ne kadar cebren tahsilatın mali amacı ön planda olsa da, cebren tahsilatın arka planda toplumsal psikolojik ve sosyolojik bazı etkileri de kullanarak tahsilatın arttırılması gibi bir amacı da bulunmaktadır. Bunlar genel ve özel önleme amaçları ile

¹⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.560-562.

¹⁸ Ahmet Ak, Kamu Alacaklarının Tahsilinde Nakit Dışı Tahsil Yöntemleri, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2015, s.26.

¹⁹ Karakoç, **a.g.e.**, s.104.

adalet amacıdır. Ancak mali olmayan amaçların da nihai olarak mali amaca hizmet ettiği söylenebilir.

1.3.2.2.1. Genel Önleme Amacı

Kamu alacaklarının cebren takip edilebilmesi diğer kamu borçluları üzerinde de etkili olmaktadır. Cebren tahsil sürecinin etkin, hızlı ve katı bir şekilde işlediği sistemlerde, bu işleyişi bilen diğer borçlular borçlarını vadesinde ödeme eğilimi göstereceklerdir.

1.3.2.2.2. Özel Önleme Amacı

Kamu alacaklarının cebren tahsili, aynı zamanda kamu borçlusunu da bu aşamaya gelmeden borcunu ödemeye itebilmektedir. Özellikle alacaklı idareler tarafından, elektronik haciz uygulamasının yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, daha önce cebren tahsil uygulamasına muhatap olan borçlular, bundan sonraki borçlarını vadesinde ödemeye dikkat etmektedir. Kamu borçlusunun kendisinde meydana gelmesi istenen bu etki, cebren tahsilatın amaçlarından biridir.²⁰

1.3.2.2.3. Adalet Amacı

Vergisini düzenli ödeyen mükellef tabiri kamuoyunda sürekli kullanılan bir tabirdir. Özellikle sık sık çıkartılan yapılandırma kanunları ile gündeme gelen bu tabir kamu alacağının cebren tahsili aşamasında da psikolojik olarak kamu borçluları arasında bir ayırım yaratabilmektedir.

Kamu alacağının cebren tahsilinin kamu alacaklısı idarelerce yeterince takip edilmediği, uygulanan hacizlerin hızlı ve etkin bir şekilde paraya çevrilmediği durumlarda cebren tahsilatın yukarıda açıklanan önleme amaçları da yitirilmiş olmaktadır. Bu durum vergisini veya kamu borcunu düzenli bir şekilde ödeyen borçluyu, bu davranışından uzaklaştırmaya itebilmektedir. Bu tarz borçlular, psikolojik olarak borcunu zamanında ödemeyen mükelleflerin etkin bir şekilde

²⁰ Pınar Bacaksız, Cezalandırma ve Topluma Yeniden Kazandırma, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ'e Armağan, 2015, s.4919.

cezalandırılmasını istemektedirler. Haklı olarak, bu şekilde adaletin sağlanacağını düşünürler.

Kamu alacaklarının cebren tahsilinin adalet amacı, borcunu zamanında ödeyen ile ödemeyen kamu borçlusunu arasında net bir ayrım yapmayı ve borcunu zamanında ödemeyenlerin cezalandırıldığı bir cebren tahsilat sistemi öngörmektedir.²¹

1.3.3. Kamu Alacağının Cebren Tahsilinin Önemi

Kamu harcamalarının etkin bir şekilde yürütülebilmesi için, kamu alacaklarının zamanında ve eksiksiz olarak tahsil edilebilmesi oldukça önemlidir. Bu anlamda kamu alacağının tahsili konusunda vergi hukukumuzda katı önlemlerin yer aldığı, özel alacaklılara oranla kamu alacaklılarına geniş yetkiler tanındığı söylenebilir.²²

Kamu alacaklısının menfaati açısından alacağın en geç vade tarihine kadar ödenmesi gerekmektedir. Fakat tüm borç ilişkileri bu şekilde sona ermemektedir. Borcun geç ödenmesine karşın, 6183 sayılı kanunda gecikme zammı²³ uygulaması öngörülmüş olup, buradaki amaç borcunu zamanında ödemeyen kamu borçlusuna bir ceza uygulamaktan ziyade kamu alacaklısının alacağının enflasyon karşısında korunmasıdır. Uygulamada gecikme zammı oranı her zaman enflasyon oranının üzerinde belirlenerek, kamu alacağının enflasyon karşısında korumakla birlikte gecikme zammının caydırıcı etkisinin de olduğu göz önüne alınmalıdır. Her ne kadar kamu alacağının geç tahsili, her ne kadar gecikme zammı ile birlikte tahsil edilse de, kamu harcamalarının finansman planlamasında olumsuz etkiler doğurabilmektedir.

Kamu harcamalarının finansmanının planlanmasındaki olumsuz etkisi nedeniyle kamu alacaklarının zamanında tahsil edilebilmesi ve diğer kamu

²¹ Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s.560-562.

²² Taş, **a.g.e.**, s.4-11.

²³ 6183 sayılı kanunun 51. maddesinde açıklanmıştır: kamu alacağının ödeme müddeti içinde ödenmeyen kısma vadenin bitim tarihinden itibaren her ay için ayrı ayrı %4 oranında gecikme zammı uygulanır.

borçlularının da borcunu ödememe yoluna geçebilmelerini engellemek için cebren tahsilat oldukça önemlidir.²⁴

Ödeme emrinin ve haciz varakasının hızlı ve doğru bir şekilde düzenlenip ödeme emrinin usulüne uygun olarak tebliğ edilmesi; haciz ve satış işlemlerinin etkin bir şekilde uygulanması, kamu alacağının zamanında tahsil edilmesi gibi önemli bir amaca hizmet etmektedir.²⁵ Kamu alacağının cebren tahsilinin önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır.

1.3.4. Kamu Alacaklarının Cebren Tahsili ile Özel Alacakların Cebren Tahsilinin Karşılaştırılması²⁶

Günümüzde, birçok ülkede kamu alacaklarının tahsilatını düzenleyen kanunlar ile özel alacakların tahsilatını düzenleyen kanunlar birbirinden ayrılmış durumdadır. Bunun sebebi, bu alacaklar arasında önemli farklılıkların bulunmasıdır.²⁷

Kamu alacaklarının tahsilinde kamu harcamalarının finansmanı düşüncesi vardır. Özel alacaklarda ise özel yararlar söz konusudur. Bu nedenle, kamu alacaklarının tahsiline öncelik ve ayrıcalık tanınmaktadır.²⁸

İcra İflas Kanununda koruma tedbiri olarak değerlendirilebilecek yalnızca ihtiyati haciz uygulaması yer almaktadır.²⁹ Ancak Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanunda sırasıyla teminat isteme, şahsi kefalet, ihtiyati haciz, ihtiyati tahakkuk, rüçhan hakkı, kamu alacağının kesilip ödenmesi zorunluluğu, kamu alacağının ödenmeden yapılamayacak işlemlerin olması ve kamu alacaklısı idarenin iptal davası açma hakkı gibi koruma tedbirleri yer almaktadır.

²⁴ Zahir Kızmaz, Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 2, 2005. s.210-231.

²⁵ Yılmaz Özbalcı, **Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2008, s.556.

²⁶ Kamu İcra Hukuku-Genel İcra Hukuku ilişkisi, benzerlikleri ve farklılıkları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; Yusuf Karakoç, **Kamu İcra Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016, s.67-77.

²⁷ Gerçek, **a.g.e.**, s.23.

²⁸ **A.e.**

²⁹ İhtiyati haciz ile ilgili hükümler; 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 257-268. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Kamu alacaklarına öncelik hakkı veren rüçhan hakkı ile üçüncü şahıslar tarafından haczedilen mallar paraya çevrilmeden önce, o mal üzerine kamu alacağı için de haciz konulduğunda satış bedelinin ne şekilde dağıtılacağına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması halinde kamu alacağının sırası belirlenmiştir.³⁰

Rüçhan hakkının düzenlendiği madde hükmü gereğince; alacaklı kamu idaresi, alacaklı özel gerçek veya tüzel kişisinden sonra haciz işlemi uygulamış olsa bile, paraya çevrilen tutara ortak olabilmektedir. Bu durum kamu alacaklarının cebren tahsilinin, özel alacakların cebren tahsiline oranla öncelikli olduğunu göstermektedir.

Kamu alacaklarının cebren tahsili ile özel alacakların cebren tahsili arasındaki farklar koruma tedbirlerinin farklılığıyla sınırlı kalmamakta, haciz uygulamasında da iki cebri tahsilat yöntemi arasında hukuki ve pratik farklılıklar bulunmaktadır. Hacze iştirak, istihkak, konkordatoya katılma zorunluluğu gibi konularda da farklı düzenlemeler bulunmaktadır.³¹

Her ne kadar; kamu alacaklarının tahsilinde kullanılan cebri tahsilat yöntemleri ve koruma tedbirleri, özel alacaklardaki uygulama ve yöntemler ile farklılıklara sahip olsa da taşıdıkları benzer özellikler nedeniyle iki farklı kanun ile takip yapılmasına gerek olmadığını savunan görüşler de bulunmaktadır.³²

1.4. Kamu Alacaklarının Cebren Tahsili Açısından Haciz

Haciz, sözcük olarak, toplumda negatif çağrışımlar yapan bir kelime olsa da, aslında bir adalet mekanizması olarak da işlemektedir. Özellikle kamu alacağının tahsilindeki kamu yararının varlığı ve tahsilatın bu anlamda gerekliliği, oluşan negatif etkiyi biraz da olsa dağıtabilmektedir. Dolayısıyla hem kamu alacaklarının cebren tahsilinde hem de özel alacakların cebren tahsilinde uygulanan haciz kavramının özünde bir takım farklılıklar bulunmaktadır.

³⁰ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s.13., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

³¹ Karakoç, **a.g.e.**, s.72-76.

³² Edip Şimşek, **Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi**, 2. Baskı, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 1996, s.4-5.

Kanun koyucunun, hem özel alacaklar hem de kamu alacakları için zor kullanım yollarını düzenlerken, kamu alacaklarının tahsili konusunda ayrı bir kanun düzenlemesine giderek özel alacaklara nazaran daha sıkı önlemler getirmesi, bu alacakların kamusal nitelikli önemi bakımından, son derece doğaldır.³³

Kamu alacağının cebren tahsili, kamu yararını zorla gerçekleştiren bir kurum olduğundan, haciz işlemleri ile ilgili mevzuat yapımcılarının, hükümetin, haciz işlemlerini uygulayan kurumların ve görevlilerin konuya çok hassas yaklaşması gerekmektedir.

Kamu alacağının cebren tahsili açısından haciz işlemlerinin; uygulanmak zorunda olduğu, ancak bu işlemlerin uygulanırken önceden belirlenmiş kurallara ve kanunlara uygun hareket edilmesi gerektiği, dönemsel olarak uygulamaların esnetilip, katılaştırılmadığı bir politika anlayışının benimsendiği ve her kişi ve kuruma eşit bir şekilde uygulandığı durumlarda tahsilatı arttırıcı etkileri de olacaktır.

6183 sayılı kanunun haciz ile ilgili hükümleri kanunun yürürlüğe girdiği 1953 yılından günümüze dek bazı değişikliklere uğramıştır. Bu durum ilk bakışta, yasama kanadının, kamu alacaklarının tahsilini düzenleyen bu kanunun, yaşanan gelişmelere ve değişimlere ayak uydurması için çalışmalar yaptığını göstermektedir.

Yapılan değişikliklerin bazıları, bir sonraki bölümde detaylandırılacağı üzere, bazı yetkilerin genişletilmesi ve yayılması ile ilgili olmuştur. Örneğin 62. maddeye eklenen fıkra ile alacaklı kamu idarelerine mal varlığı araştırması yetkisi verilmiştir.³⁴ Yetkilerin genişletilmesine örnek olarak da, 64. maddenin değiştirilerek; haciz varakasının onaylanması işleminin vekalet ile daha alt kademelerdeki kamu görevlilerine yaptırılabilmesi gösterilebilir.³⁵

³³ Hakan Arslaner, **Kamu Alacaklarının Haciz Yolu ile Takibi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s.185.

³⁴ Hazine ve Maliye Bakanlığı kamu alacaklarının takibinde haczedilecek malların tespiti amacıyla yapılacak mal varlığı araştırmasının şekli, alanı ve kapsamı ile araştırma yapılacak kamu alacaklarının türü ve tutarını belirlemeye yetkilidir. Bu yetki alacaklı kamu idaresi itibarıyla da kullanılabilir (AATUHK, m. 62/2).

³⁵ Haciz uygulamaları, tahsil dairelerince düzenlenen ve alacaklı kamu idaresinin, mahalli en büyük memuru veya vekalet vereceği memur tarafından tasdik edilen haciz varakalarına dayanılarak yapılır. Bu varakaların şekli ve içeriği Hazine ve Maliye Bakanlığında belirlenir (AATUHK, m. 64).

Yapılan tüm bu değişiklikler, kamu alacağının cebren tahsilinde haciz uygulamasının önemini göstermektedir. Önemi gereği, günün değişen koşullarına ayak uydurabilmesi adına mevzuat sürekli güncellenmektedir. Bu güncelleme, özellikle yürütme kanadında çok daha fazla gözlemlenebilmektedir. Konuyla ilgili genel tebliğler, iç genelgeler ve genel yazılar sürekli yayımlanmaktadır.

6183 sayılı kanunda, zaman içinde yapılan değişiklikler ile birlikte; kanunun değişen koşullara tamamen uyum sağladığı da söylenemez. Yaşanan uyuşmazlıkların fazlalığı ve bunlar ile ilgili çözüm önerilerinin varlığı da bu duruma işaret etmektedir.

1.5. Haciz Uygulaması ile İlgili Genel Kavramlar ve Özellikli

Durumlar

Haciz ile ilgili genel hükümlerin ve özellikli durumların olduğu bölüm, 6183 sayılı kanunun 62. maddesi ile 76. maddesi arasındadır. Bu madde aralığında hüküm altına alınmış konular oldukça önemli olmakla birlikte, kanunun ilk yürürlüğe girdiği zamandan beri hemen hemen hiç değişikliğe uğramamış olmaları nedeniyle uyuşmazlıkların oldukça sık yaşandığı konulardır.³⁶ Tezin ilerleyen bölümlerinde, ilgili uyuşmazlıklara örnek olabilecek mahkeme kararlarına yer verilmiştir.

Haciz kavramının cebri icra sürecindeki öneminin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için öncelikle tanımının yapılması gerekmektedir. Bu bölümde; haciz kavramı; teorik ve hukuki boyutuyla birlikte açıklanmaktadır.

1.5.1. Haczin Tanımı ve Unsurları

Türk Dil Kurumu'na göre haciz: bir alacağın ödenmesi için borçlunun parasına, aylığına veya malına icra dairesi tarafından el konulmasıdır.³⁷ Bir başka

³⁶ 6183 sayılı kanunda yapılan tüm değişiklikler için bkz.; 6183 Sayılı Kanuna Ek ve Değişiklik Getiren Mevzuatın veya Anayasa Mahkemesi Kararlarının Yürürlüğe Giriş Tarihlerini Gösteren Tablo

³⁷ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bdf1a1938a492.33411848, (Erişim tarihi 04.11.2018)

tanıma göre haciz; alacaklının takibe koyduğu alacağının tahsili amacıyla, borçlunun malvarlığına dahil mallara resmen el konulmasıdır.³⁸

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir kararında haczi: cebri icra organı tarafından yapılan ve devlete ilişkin bir hâkimiyet tasarrufu olup, icra takibinin konusu olan belli bir para alacağının ödenmesini sağlamak için, bu yolda istemde bulunan alacaklı lehine söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara hukuken el konulmasıdır şeklinde bir tanımlama yapmıştır.³⁹

Yapılan bu tanımlardan yola çıkılarak; haciz işlemi, cebri icra organı tarafından yapılabilmesi, alacaklının talebi, borçluya ait mal veya hakkın olması ve bir para alacağının varlığı gibi alt başlıklarda incelenebilir.

1.5.1.1 Cebri İcra Organı Tarafından Yapılabilmesi

Haciz işlemini uygulayacak organlar kanunlarla belirlenmiştir. Özel alacaklarda haciz işlemini cebri icra organı olan İcra Daireleri uygularken, kamu alacaklarında ise alacaklı kamu idaresinin 6183 sayılı kanunu uygulamakla görevli dairesi, servisi, memur veya memurları uygular (AATUHK, m. 3).

1.5.1.2. Alacaklının Talebi

Özel alacaklarda takip kesinleştikten sonra alacaklının haciz işlemi için talepte bulunması gerekmektedir. Kamu alacaklarında ise alacaklı kamu idaresi kendiliğinden harekete geçmekte ve bu süreçte alacaklının talebi alacaklının icrai hareketine dönüşmektedir. Kamu icra hukukunda genelinde olduğu gibi burada da idari işlemlerin tek yanlılığı ilkesi hakimdir.

İdari işlemler, işlemi yapmaya yetkili makamın tek yanlı irade açıklamasıyla yaptıkları işlemlerdir. Bu işlemlerde, işlemin muhatabından rızası alınmaz, işlemi yapanın iradesi ile işlemle belirlenmiş düzenlemeye uymaya zorlanır. Sonuç olarak; haciz işleminde de olduğu gibi, tek yanlı işlemler, kendisine tabi olan kişilerin

³⁸ Kamil Yıldırım, **İcra Hukuku Ders Notları**, 2. bs., Alkım Yayınevi, İstanbul, 2004, s.83.

³⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 31.03.2004, 2004/12202E, 2004/196K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

rızalarını dikkate almadan zorla kendilerine uygulanır. Bu duruma idari işlemlerin tek yanlılığı ilkesi denmektedir.⁴⁰

1.5.1.3. Borçluya Ait Mal veya Hakkın Olması

Aciz durumu, haczi mümkün olmayan mallar, istihkak iddiaları gibi özellikli durumlar tezin ilerleyen bölümlerinde detaylı inceleneceğinden, tanımlar üzerinden haciz kavramının derinleştirildiği bu aşamada haczedilebilir mal veya hakkın olmadığı durumlarda haciz işleminden de bahsedilemeyeceği söylenebilir.

1.5.1.4. Bir Para Alacağının Varlığı

Haciz uygulamasının olması için ortada bir para alacağının varlığı gerekmektedir. Örneğin, özel alacaklarda uygulanan ve taşınmazın tahliyesi, ilamın ifası gibi durumlarda bir para borcu söz konusu olmadığından haciz işlemi uygulanmaz. Taşınmazın tahliyesi, babanın çocuğu ile zaman geçirmesi gibi talepler cebren uygulanır ve herhangi bir haciz işlemi uygulanmaz. Kamu alacaklarının ise tamamı para borcu olduğundan böyle bir ayrıma gidilmeden doğrudan haciz uygulanmaktadır.

1.5.2. Haczin Hukuki Niteliği

Borçlunun, mal bildiriminde gösterdiği veya tahsil dairesince borçluya ait olduğu tespit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul malları ile gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından kamu alacağına yetecek miktarı haczedilir (AATUHK, m. 62/1).

Bu hükme göre borçlunun mal bildiriminde bulunmaması haciz işlemlerini etkilememektedir. Kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlu yasal süresi içerisinde mal bildiriminde bulunmazsa, kamu alacaklısı mal varlığı araştırması yaparak mal, alacak ve hakları tespit edip haciz uygulamaya yetkilidir. Bu durum kamu alacağının tahsilinde alacaklı tahsil dairesine aktif bir rol yüklemektedir. Yüklenilen bu aktif rolün sınırları 2004 yılında kanun koyucu tarafından aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

⁴⁰ Akyılmaz, Sezginer, Kaya, **a.g.e.**, s.310.

Hazine ve Maliye Bakanlığı kamu alacaklarının takibinde haczolunacak malların tespiti amacıyla yapılacak mal varlığı araştırmasının şekli, alanı ve kapsamı ile araştırma yapılacak kamu alacaklarının türü ve tutarını belirlemeye yetkilidir. Bu yetki alacaklı kamu idaresi itibarıyla da kullanılabilir (Ek fıkra: 16.07.2004-5228/12 m. AATUHK, m. 62/2).

Hazine ve Maliye Bakanlığı; bu yetkisini kullanarak, yıllar içerisinde mal varlığı araştırmalarının kapsamını genişletmiş, uygulamada teknolojinin kullanımı arttırılmıştır. Günümüzde, kamu alacaklarının cebren tahsil edilebilmesi adına, borçlulara ait banka hesapları, trafiğe tescilli taşıtları, tapu siciline kayıtlı taşınmazları, deniz ve hava taşıtları kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Ayrıca banka hesaplarına, trafiğe kayıtlı taşıtlara ve tapu siciline kayıtlı taşınmazlara, elektronik ortamda, deniz ve hava taşıtlarına ise, tescillerinin tutulduğu kurumlara yazı yazılmak sureti ile haciz düzenlenebilmektedir.

İlgili maddenin birinci fıkrasında yer alan kamu alacağına yetecek miktarın tespiti konusunda uyuşmazlıklar yaşanmıştır. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin bir kararı, yapılan hacizlere ilaveten başka mallara da haciz uygulanması sonucu açılan dava ile ilgilidir: haczedilen malların borç aslı ve ferilerini karşılayıp karşılamadığı yönünde konusunda uzman bilirkişi marifetiyle, denetime elverişli rapor alınmalı, davaya konu haciz işlemiyle borca yetecek miktardan fazla haciz yapılıp yapılmadığı hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak şekilde belirlenmeli ve hasıl olacak sonuca göre karar verilmelidir denilmektedir.⁴¹

Yargıtay'ın yukarıda anılan kararda yer alan uzman bilirkişiler tarafından hazırlanan ve denetime elverişli rapor, günümüze kadar uygulamaya geçirilmemiştir. Bu durum, diğer kamu borçlularına dava açma ve ilgili kararı emsal gösterme suretiyle kamu alacaklarının tahsiline engel olmaktadır.

İlgili yargı kararına göre; idarenin haciz işlemini, kamu borçlusunun mallarının tamamını değil, borcunu karşılayacak kadarını tespit ederek, ilgili malların niteliklerine göre uzman kişiler tarafından hazırlanan raporları da dikkate alarak

⁴¹ Yargıtay 10. Daire, 25.10.2011, 2011/12285E, 2011/14642K (Sinergi Mevzuat ve İhtihat Programı)

uygulanması gerekmektedir. Bunun sonucunda, idarenin kanunen yükümlü olduğu, borçlunun da menfaatini koruma sorumluluğu büyük ölçüde sağlanmış olacaktır.

Bir başka yüksek mahkeme kararında, borçlunun haciz şerhi konulan taşınmazlarının tamamının değerleri belirlenmeden, ilgili madde hükmünde yer alan 'kamu alacağına yetecek miktarın' hesaplanamayacağı ve fazladan yapılan hacizlerin kaldırılması gerektiği hüküm altına alınmış ve bu yönde bir karar verilmiştir.⁴²

Borçlu tarafından başkasının olduğu beyan veya üçüncü şahıs tarafından ihtiyaten haciz ve istihkak iddia edilmiş bulunan malların haczi en sonraya bırakılır (AATUHK, m. 62/3).

Yukarıda yer alan üçüncü fıkranın amacı, kamu alacağının cebren tahsil aşamalarının hızlı bir şekilde tamamlanarak paraya çevrilen tutarın hazineye aktarılması olduğu söylenebilir. Hacizde istihkak iddiaları, haciz aşamasında işlemlerin durmasına, sürecin uzamasına sebep olabilmektedir. Bu bağlamda bu iddialara konu olan malların haczi, iddialara konu olmayan malların borcu karşılaması halinde yapılmayacak, borcu karşılamaması halinde yapılacaktır.

Ancak haczolunan gayrimenkul artırmaya çıkarılmadan, borçlu, borcun itfasına yetecek menkul mal veya vadesi gelmiş sağlam alacak gösterirse gayrimenkul üzerinde haciz baki kalmak üzere gösterilen menkul veya alacak da haczolunur (AATUHK, m. 62/4).

Şu kadar ki, bu suretle hacizli kalan gayrimenkulün idare ve işletmesine ve hasılat ve menfaatlerine tahsil dairesi müdahale etmez (AATUHK, m. 62/5).

Burada menkul malların, hak ve alacakların paraya çevrilmesine, gayrimenkullere oranla öncelik tanınmıştır. Gayrimenkullerin satışının ve paraya çevrilmesinin kamu borçlusunu daha çok zarara sokacağı öngörülmüş, onun yerine borcu karşılayan menkul malların ve vadesi gelmiş sağlam alacakların varlığı halinde kamu alacağının bunlar üzerinden tahsil edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

Kanun hükmünde geçen sağlam alacak terimi bir takdir yetkisi belirteci değildir. Bu bağlamda tahsil dairesi, vadesi gelen her alacağı, borcu karşılayan gayrimenkul

⁴² Danıştay 14. Daire, 20.02.2014, 2012/679E, 2014/2401K (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı)

varken haczetmeyebilir. Bu takdir yetkisinin varlığı, beraberinde farklı uygulamaları getirmektedir. Farklı uygulamalar da, yatay adalete ve eşitliğe aykırı sonuçlar doğurmaktadır. Bu durumun düzeltilmesi için; kanun metninde geçen sağlam alacağın kaldırılarak, idareye takdir yetkisi vermeyecek şekilde yeni bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

İdarenin takdir yetkisi, konu olarak oldukça geniş bir konu olmakla birlikte, esasen tezin konusunun dışında kalmaktadır. Bu bağlamda, idarenin takdir yetkisi ile ilgili kısa bir açıklama yapılarak, kamu alacağının cebren tahsilinde idareye verilen takdir yetkisi ile ilgili dar anlamda bir yorum yapılacaktır.⁴³

İlgili fıkranın (AATUHK, m. 62/4) idareye takdir yetkisi veren hükmünün değiştirilmesi gerekliliği fikir olarak, kamu alacaklısı sayısı kadar farklı uygulama olabileceği şüphesinden kaynaklanmaktadır. Haciz, konu itibariyle takdir yetkisine bırakılmaması gereken önemli bir hukuki olaydır. Özellikle kamu hukukundan kaynaklanan haczin, tüm ülkede aynı şekilde uygulanması gerekmektedir.

Son olarak; tahsil dairesinin alacaklı kamu idaresi ile borçlunun menfaatlerinin mümkün olduğu kadar korumakla mükellef olduğu hükme bağlanmıştır (AATUHK, m. 62/6).

Haciz işleminin kamu alacağının tahsilinin yanında başka boyutları da vardır. Kamu borçlusu açısından başta ekonomik olmak üzere, sosyal ve psikolojik etkilere de yol açmaktadır. Bu anlamda kanun koyucu tarafından, haciz işleminin tüm boyutlarıyla borçluyu etkileyebilen bir eylem olduğu düşünülmüş, tahsil dairesi borçlunun menfaatlerini korumakla görevli kılınmıştır.

Aksi takdirde, kamu alacağının tahsili için başvuru haciz işlemi, bir kamu alacağının tahsilat yolu olmaktan çıkıp, hukuki anlamda insan hakları ihlali boyutu kazanabilir. Bu bakımdan, haciz işlemine başvururken hazırlık aşamaları ve eylem

⁴³ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz; Adnan Gerçek, **Türk Vergi Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi**, Bursa, Yaklaşım Yayıncılık, 2006, s.13-23.

aşamaları dahil alacaklı kamu idaresinin çok özenli, çok duyarlı ve hukuk kurallarına harfiyen uygun hareket etmesinde büyük yarar vardır.⁴⁴

Alacaklı kamu idaresinin menfaatlerinin korunması da oldukça önemlidir. Burada haczin hızlı bir şekilde paraya çevrilmesi ve haczedilen mal, hak veya alacağın en az kendi değerinde satılarak borcun mümkünse tamamının karşılanması sağlanması kamu alacaklısının menfaatine olacaktır. Burada korunan menfaat, aslında kamunun menfaatine olduğundan borçlunun menfaatine oranla daha çok korunması gerekmektedir.

Sonuç olarak; 6183 sayılı kanunun haciz kenar başlıklı 62. maddesinde haciz uygulaması ile ilgili daha çok genel kuralların çerçevesi çizilmiş, ayrıca malvarlığı araştırması ile ilgili Hazine ve Maliye Bakanlığına geniş yetkiler tanınmıştır. Bakanlık da Tahsilat Genel Tebliği ile bu yetkisini kullanmıştır.

Uygulanan haciz sonrası kamu borçlusunun tasarrufundaki mal ve haklara 6183 sayılı kanuna göre yetkili daireler ya da memurlar tarafından resmen el konulmaktadır. Bu andan itibaren haczedilen mal ve hakların hukuki niteliği önem kazanmaktadır.

Hukuki niteliği itibariyle haciz, aynı hak niteliğinde bir hak oluşturmamakla birlikte, alacaklının el konulan malları paraya çevrilerek alacağını tahsil etmesine hizmet eden bazı usuli hakları alacaklıya bahşeden bir müessesedir.⁴⁵

Haciz işleminin hukuki niteliği, idare hukukunda yer bulan idari işlem kategorileri bağlamında değerlendirildiğinde haczin; tek taraflı, kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem olduğu, konu bakımından öznel olduğu, inşai bir nitelik taşıdığı söylenebilir.⁴⁶ Fakat haciz işlemin yapılma süreci bakımından bir işlemler dizisinin son basamağında yer aldığından asıl işlem niteliğine sahip olduğu görüşünün

⁴⁴ Ahmet Erol, **(6183 Sayılı AATUHK Kapsamında) Taşınmaz Mal Haczi ve Satışı (Gerekçeli ve İçtihatlı)**, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2010, s.286-287.

⁴⁵ İlhan Postacıoğlu, Sümer Altay, **İcra Hukuk Esaslar**, 5. bs., İstanbul, Vedat, 2010, s.361. (Aktaran, İrfan Barlass, **Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.7.)

⁴⁶ Yusuf Karakoç, **Kamu Alacaklarının Tahsil İşlemlerinin Hukuki Niteliği**, Vergi Dünyası, Sayı 246, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, 2002, s.138-150., s.143-147. (Aktaran, İrfan Barlass, **Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.7.)

aksine⁴⁷, haciz ve paraya çevirme aşamalarının birlikte bir sıra takip ettiği düşüncesini ve birbirlerine amaçsal bağılıklarının bulunduğunu kabul etmek daha doğru olacaktır.

1.5.3. Haczin Uygulanması İçin Gerekli Belge: Haciz Varakası

6183 sayılı kanunda, haciz varakasının içeriği ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. 1995 yılından önce, haciz varakaları; alacaklı kamu idaresinin mahalli en büyük memurluğunca düzenlenirken, 1995 yılında yapılan bir değişiklik ile mahalli en büyük memuru veya vekalet verilen memur tarafından düzenlenebilmektedir.⁴⁸

Danıştay; haciz varakasını inceleyip, kimin tarafından onaylandığını saptayamadığı durumda, ilgili haciz işlemini onaylayan birinci derece mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir.⁴⁹ Buna göre, kamu alacağının tahsilinin tehlikeye düşmemesi açısından, haciz varakalarının onaylanması usulü oldukça önemlidir. Varsa, vekalet belgelerinin gerektiğinde ibraz edilmek üzere idarece saklanması gerekmektedir. Yine verilen vekalet süreli ise, ilgili sürelerin aşılmamasına idarece özen gösterilmelidir.

Haciz varakasının Büyükşehir Belediye Başkanı adına Büyükşehir Belediye Genel Sekreter Vekiline onaylandığı fakat Belediye Başkanınca, Belediye Genel Sekreter Vekiline haciz varakasına özel olarak onaylama yetkisi verilip verilmediğinin ilk derece mahkemesince araştırılmamış olması, Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından eleştiri konusu yapılmıştır.⁵⁰

Haciz varakasının içeriği, düzenlenişi ile ilgili yetki Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmiştir (AATUHK, m. 64/2).

⁴⁷ Ahmet Kumrulu, **Vergi İcra Hukukuna Kavramsal Bir Yaklaşım**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1981, s.647-668., s.655. (Aktaran, İrfan Barlass, **Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.7.)

⁴⁸ (Değişik birinci fıkra: 25/5/1995 - 4108/14 md.) Haciz muameleleri, tahsil dairelerince düzenlenen ve alacaklı amme idaresinin, mahalli en büyük memuru veya tevkil edeceği memur tarafından tasdik edilen haciz varakalarına dayanılarak yapılır (AATUHK, m. 64).

⁴⁹ Danıştay 11. Daire, 16.06.1997, 1996/4148E, 1997/2366K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı

⁵⁰ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 18.05.2001, 2001/65E, 2001/202K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı

Seri A ve 1 sıra numaralı Tahsilat Genel Tebliğinde 2013 yılında yapılan değişiklik ile haciz varakalarının elektronik ortamda onaylanabilmesinin hukuki altyapısı oluşturulmuştur. Haciz uygulamasının başarısını doğrudan etkileyen zaman faktörü, elektronik uygulamalara geçiş ile birlikte kamu alacaklısının elini güçlendirmiştir. Ayrıca elektronik tebligat kapsamında haciz varakalarının elektronik ortamda tebliğ edilmesi uygulamasına da geçilmiştir.

Haciz uygulaması, haciz varakasına istinaden yapılır. Haciz varakasından uygulanmayan haciz, kamu borçlusunun mallarına hukuka aykırı olarak el atma sonucunu yaratır. İdare hukukunda fiili yol da denilen bu durum, Borçlar Kanunundaki haksız fiil halini oluşturur. Bu uygulamadan zarar gören kamu borçlusu, alacaklı tahsil dairesi aleyhine, Borçlar kanununun haksız fiile ilişkin hükümlerine uygun olarak, adli yargı yerinde açacağı davada, bu zararının tazmin edilmesini isteyebilir.⁵¹

Danıştay 7. Dairesinin konu ile ilgili bir kararında, haciz varakasından haciz işlemi uygulanmasını meşru bulmamış, idarenin kurala dayanmayan keyfi uygulamalarının İdare Hukukunun konusuna giren idari eylem veya idari işlem olarak değerlendirilemeyeceğini, idarenin açık ve ağır biçimde kanunilikten ve hukukilikten yoksun olan bu eyleminin faksız fiil olarak kabul edilmesi gerektiği kararına varmıştır.⁵²

⁵¹ Turgut Candan, **Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s.377.

⁵² Danıştay 7. Dairesi, 16.03.2005, 2001/2357E, 2005/402K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARININ CEBREN TAHSİL SÜRECİNDE

HACİZ UYGULAMASI

2.1. Haciz Türleri

Haciz türleri; 6183 sayılı kanunda, menkul malların haczi ile gayrimenkul malların haczi şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Çalışmamızda elektronik haciz bölümü ayrı bir başlıkta inceleniyor olsa da, elektronik haciz, 6183 sayılı kanunda menkul malların haczi konusunun içerisinde yer almaktadır. Menkul malların haczi konusuna geçmeden önce, kanunun haczine ve satışına ayrı ayrı hükümler getirdiği menkul mal-gayrimenkul mal ayrımının yapılması gerekmektedir.

Menkul kelime olarak; bir yerden bir yere taşınabilen, taşınır anlamına gelmektedir.⁵³ Gayrimenkul ise zıt anlamı olan taşınmaz anlamındadır. Roma Eşya Hukukunda res immobiles-res mobiles ayrımı bulunmaktadır. Bu ayrım, eşyanın bir yerden diğer yere taşınabilme özelliğine göre yapılmıştır.⁵⁴ İslam Hukukunda da mezhepler arasındaki kapsamları tartışılır bir durumda olmasına rağmen, taşınır-taşınmaz mal ayrımı bulunmaktadır.⁵⁵ Her iki hukuk sisteminde de bu ayrımın yapılmış olması, bazı hukuki olaylara bağlanan sonuçların, bu ayrıma göre farklılıklar oluşturmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Pozitif hukukumuzda, taşınır-taşınmaz mal ayrımı Türk Medeni Kanununda (TMK) yer almaktadır. Çağdaş hukuklarda medeni hukukun düzenlenmesine hakim olan sistemlerin; Roma/Cermen hukuk sistemi, Anglosakson hukuk sistemi, İslam hukuku sistemi ve sosyalist hukuk sistemi olduğu düşünüldüğünde,⁵⁶ bu sistemlerin hepsinde bulunan bu ayrımın Türk Medeni Kanununda da bulunması doğal bir durumdur. Dolayısıyla; 6183 sayılı kanundaki söz konusu ayrımın kökenlerinin, kadim hukuk sistemlerinden geldiği söylenebilir.

⁵³ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ccb51b7433364.70459608, (Erişim Tarihi 14.02.2019)

⁵⁴ Belgin Erdoğan, **Roma Eşya Hukuku**, 6. bs., İstanbul, Der Yayınları, 2015, s.7.

⁵⁵ Akif Aydın, **Türk Hukuk Tarihi**, 15. bs., İstanbul, Beta, 2017, s.335.

⁵⁶ Mustafa Dural, Suat Sarı, **Türk Özel Hukuku Cilt 1 Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri**, 12 bs. İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017, s.17.

2.1.1. Menkul Malların Haczi

Haciz türleri; 6183 sayılı kanunda, menkul ve gayrimenkul malların haczi ve satışı olarak iki ayrı bölümde incelenmiştir. Dolayısıyla her iki haciz türünde de farklılıklar görülmektedir. Bu bağlamda; çalışmamızda da bu farklı malların haczi konuları iki ayrı başlıkta incelenmiştir.

2.1.1.1. Menkul Malların Kamu İcra Hukukundaki Tanımı

Türk Medeni Kanunu, menkul mülkiyetinin konusunu; nitelikleri itibariyle taşınabilen maddi şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyeti kapsamına girmeyen doğal güçler olarak tanımlamıştır (TMK, m. 762).

Buradaki anlam, gayrimenkul malların geniş, menkul malların ise dar yorumlamaya tabi tutulduğunu göstermektedir. 6183 sayılı kanunda da, menkul ve gayrimenkul kavramlarının sınırlarının belirlenmesinde, Medeni Kanuna paralel bir yorumlama yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak; gayrimenkul mallar ile gemiler dışındaki her türlü değer menkul mal kavramına dahil edilmiştir.⁵⁷ Her türlü menkul mallar cins ve nevileri, vasıfları, alametleri, sayı ve miktarları ve tahmin edilen değerleri haciz zaptında tespit edilmek suretiyle haczolunur (AATUHK, m. 77/1).

2.1.1.2. Menkul Malların Haczinde Resmi Sicilin Etkisi

Resmi sicile kayıtlı olan menkul malların haczi, sicillerine işlenmek üzere sicilin tutulduğu daireye tebliğ edilmek suretiyle de yapılır (AATUHK, m. 77/2).

Seri A 1 Sıra Numaralı Tahsilat Genel Tebliğinde de vurgulandığı üzere; 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (9) numaralı alt bendinde ‘ülke çapında taşıtların ve sürücülerin sicillerini tutmak, bunlara ilişkin teknik ve hukuki değişiklikleri işlemek, işlettiirmek, istatistiksel bilgileri toplamak ve değerlendirmek’ Emniyet Genel Müdürlüğü trafik kuruluşlarının görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Anılan maddenin son fıkrasında da ‘sürücülere ait bilgilerde meydana gelebilecek değişiklikler ve araçlar üzerinde meydana gelebilecek teknik veya hukuki

⁵⁷ Karakoç, a.g.e., s.191-192.

değişiklikler ile haciz, rehin, ihtiyati tedbir ve belge iptali gibi kısıtlayıcı şerhlerin; elektronik ortamda tutulan siciller üzerine işlenmesi ve kaldırılması işlemleri, bu değişiklik veya şerhlere karar veren yargı ve icra birimleri ile kamu kurum veya kuruluşları tarafından elektronik sistemle yapılabilir' hükmüne yer verilmiştir.⁵⁸

Karayolları Trafik Kanununun ve 6183 sayılı kanunun ilgili hükümlerine istinaden, ülke çapındaki taşıtlar, resmi sicile kayıtlı menkul mal statüsünde yer almaktadır ve ilgili taşıtların hacizleri, sicilin tutulduğu kamu kurumu tarafından işlenmektedir. Söz konusu haciz koyma ve haciz kaldırma işlemleri de iki kurumun arasında imzaladığı protokollere istinaden elektronik ortamda yapılmakta ve zaman kaybından oluşacak hak kayıplarının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

2.1.1.3. Haciz Zamanı

6183 sayılı kanunun 78. maddesinin 4. fıkrasında, haczin yapılamayacağı zaman dilimi ve istisnası hüküm altına alınmıştır. Buna göre; güneş battıktan doğuncaya kadar ve tatil günlerinde haciz yapılamaz. Her ne kadar haczin yapılacağı zamanı kısıtlayan ilgili hükmün, borçlu için bir hak niteliğinde olduğu ve borçlunun istemesi durumunda haczin günün her saatinde yapılmasına onay verebileceği görüşü olsa da,⁵⁹ ilgili hükmün emredici hukuk kuralı olarak düşünülmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, ilgili fıkra da iki adet istisna sınırlı şekilde sayıldığından, istisnaları genişletici yorum, hukuka uygun düşmemektedir.

Son olarak; güneşin doğuş saati ile sosyal hayatın başladığı şeklinde kabul edilebilecek saatin tam olarak örtüşmediği de bilinen bir gerçektir. Örneğin 21 Haziran tarihinde İstanbul'da güneşin doğuş saati 05:33'tür.⁶⁰ Bu dakikalarda yapılacak bir haciz işlemi, her ne kadar hukuka uygunluk yönünden bir sakınca yaratmayacak olsa da, kamu borçlunun çok zor ve sıkıntılı bir duruma düşmesine sebep olacaktır. Buna göre, kanun hükmünün belirlediği zaman diliminin, uygulayıcılar tarafından daraltılması gerekmektedir.

⁵⁸ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s111-112., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵⁹ Barlass, **a.g.e.**, s.126.

⁶⁰ <https://www.havaturkiye.com/weather/maps/city>, (Erişim Tarihi: 21.02.2019)

2.1.1.4 Haciz Zamanının İstisnaları

Menkul malların haciz zamanına kanun koyucu tarafından iki adet istisna getirilmiştir: geceleri çalışılan yerlerde yapılacak hasılat haczi ile mal kaçırdığı anlaşılan borçluya uygulanacak haciz (AATUHK, m. 78/4).

2.1.1.4.1. Geceleri Çalışılan Yerlerde Yapılacak Hasılat Haczi

Hasılat haczi; tanımı itibariyle sadece işyerlerinde yapılan paraya el koyma işlemidir. Ayrıca prensip olarak işyerinin açık olması gerekmektedir.⁶¹ Borçlunun malvarlığı bulunmadığı ve elektronik haciz yöntemi ile banka hesaplarında da para bulunmadığı hallerde kamu alacaklısı tarafından sıklıkla uygulanan bir haciz yöntemidir. Özellikle İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığına bağlı Vergi Dairesi Müdürlükleri, hafta sonları ve yılbaşı geceleri, gece kulübü ve eğlence yerlerinde zaman zaman bu haciz yöntemini uygulamaktadır.

2.1.1.4.2. Kamu Borçlusunun Mal Kaçırdığının Anlaşıldığı

Haller

Kamu borçlusunun mal kaçırdığı durumlarda haciz zamanı kısıtlaması uygulanmayacaktır (AATUHK, m. 78/4). Burada uyumsuzluk konusu olabilecek husus, mal kaçırmının anlaşılma kriterleri üzerine olacaktır. Günümüzde, haciz işlemleri uygulanırken, kamu borçlusu ile kamu alacaklısının çoğunlukla karşı karşıya gelmediğini ve borçlunun mal kaçırp kaçırmadığının araştırmasının içerisinde olunmadığı söylenebilir. Kamu alacaklısı; daha çok elektronik haciz yöntemi ile birlikte, elektronik ortamda haciz işlemini uygulayabildiği araç, ev gibi eşyalar üzerinden haciz uygulamaktadır. Bu durumda da kamu alacaklısı çoğunlukla kamu borçlusunun mallarını kaçırdığı şüphesini elde edememektedir.

Mal kaçırmının anlaşılması durumunda uygulanacak istisnanın; daha çok taşınabilir eşyalar üzerindeki hakların ihlalinin engellemek üzere getirildiği söylenebilir. Güneşin battığı saatten doğduğu saate kadar; borçlu, evini veya arabasını resmi bir şekilde devredemeyeceğinden, kamu alacaklısının menfaat kaybı

⁶¹ Arslaner, **a.g.e.**, s.226.

olmayacaktır. Ancak taşınabilir eşyalarda bu durum farklıdır. Kamu alacaklısı; bahsedildiği üzere daha çok elektronik yöntemler ile haciz yaptığından, taşınabilir eşyaların haczi yoluna pek fazla başvurulmadığından, bu istisnanın uygulama alanı bulmadığı söylenebilir.

2.1.1.5. Hacizde Bulunacaklar ve Gıyapta Haciz

Hacizde bulunacaklar ve gıyapta haciz; 6183 sayılı kanunu 78. maddesinin ilk fıkrasında tanımlanmıştır. Hacizde kural olanın; kamu borçlusu huzurunda yapılması olmalıdır. Ancak bu kuralın esnetilmesi de haciz işleminin uygulanabilirliği açısından gereklidir. İlgili fıkraya göre; borçlu veya zilyedin vekilleri, işçi, müstahdem veya ailelerinden birisi kamu borçlusunu temsilen hazır bulunabilmektedir. Bunların huzurunda yapılan haciz, gıyapta haciz hükümlerine tabi olmamaktadır.

Kanun koyucu tarafından gıyapta hacizde hazır bulunması gereken kişiler seçilirken ikili bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Birinci ayrım, kamu görevlisi ya da seçilmiş bir görevli olmanın getirdiği güven karinesine göre düzenlenmiştir. İkinci ayrımda ise bulunması gereken kişi sayısı ikiye çıkartılmış olup, yalnızca borçlunun ikamet olarak yakınında olan komşularından bahsedilmiştir (AATUHK, m. 78/1).

Buna göre; zabıta memuru, muhtar, ihtiyar kurulu üyesi veya borçlunun iki komşusu huzurunda yapılan haciz gıyapta haciz hükümlerini doğuracaktır. Tutulacak olan haciz zaptının de derhal borçluya tebliğ edilmesi kanunen zorunlu kılınmıştır (AATUHK, m. 78/3).

Haciz işlemi uygulanırken, öncelikle borçlunun huzurunda yapılması en uygunu olacaktır. Kanunun temsil veya tanık yetkisi verdiği kişilerin de bulunmaması halinde, haciz işleminin sakat hale geleceği açıktır.⁶² Kanun maddesindeki sıralamanın, haciz uygulayıcısının da uyması gereken bir sıra olarak değerlendirmesi gerekmektedir. Buna göre kamu borçlusu huzurunda yapılması mümkün olmayan haciz işleminin, gıyapta haciz usulüne geçilmeden önce borçlunun

⁶² Taş, **a.g.e.**, s.4-11.

vekili, işçisi veya ailesi huzurunda yapılmaya gayret gösterilmesi çok daha uygun bir hareket olacaktır.

2.1.1.6. Değerleme

Haczedilen malların parasal karşılığının belirlenmesi işlemine hacizde değerlendirme denilebilir. Değerleme işlemi haczi yapan memur tarafından, malların tahmin edilen değerlerinin haciz zaptına geçirilmesi ile yapılmaktadır. 6183 sayılı kanunun 78. maddesinin ikinci fıkrasında açıkça belirtildiği üzere, haciz zaptına geçirilen bu değer kesin değil, tahmin edilen değerdir. Bununla ilgili, hacizde hazır bulunanlar tarafından bir itiraz söz konusu olduğunda, haciz memurunun haciz zaptına bu itirazı da yazması uygun olacaktır.

6183 sayılı kanunda; değerlendirme ile ilgili tek hüküm bu değildir: haczedilen mallara haczi yapan memurun değer biçtiği yinelenmiş ve ayrıca da itiraz ve bilirkişiye başvurma yolları açıklanmıştır (AATUHK, m. 81).

Haczedilebilir malların çeşitliliği nedeniyle haciz memurlarının, haczedilen malların değerleri ile ilgili yanılabilmesi her zaman mümkündür. Bu bağlamda, kamu borçlusunun bu değerlendirme ile ilgili bağlı olmadığı gibi, tahsil dairesi de haciz memurunun değerlemesi ile bağlı değildir.⁶³ Bilirkişiye biçtirilen değer, her iki taraf için de bağlayıcı olup olmadığı konusu ise tartışma konusu olmakla birlikte; kanunun lafzından, alacaklı tahsil dairesinin değerlemede nihai kararı veren taraf olduğu anlaşılmaktadır.

Değerleme, özellikle sermaye şirketlerinde kanuni temsilcilerin sorumlu tutulacağı tutar açısından da önemlidir. Kamu borcundan dolayı menkul malları haczedilen bir limited şirketin, menkul mallarının değerinin kamu borcunun tamamını karşılamadığı durumlarda, kalan tutar kadar kanuni temsilciler sorumlu tutulabilmektedir. Danıştay'ın da bu yönde bir kararı olmuştur: adı geçen şirketin demirbaşı olarak iki adet otomobil ile bir adet panelvanı tespit edilmesine karşın, bunların 6183 sayılı kanunun ilgili maddesi uyarınca değerlemesi yapıp, kamu alacağının karşılanamayacak olan kısmı ortaya konulmaksızın davacı kanuni temsilci

⁶³ Çelik, a.g.e., s.228.

adına ödeme emri düzenlendiği anlaşıldığından, düzenlenen bu ödeme emrinde hukuka uyarlık olmadığı sonucuna varılmıştır.⁶⁴

2.1.1.7. Hacizde Zor Kullanma

Zor kullanma yetkisi; idareye 6183 sayılı kanunun 80. maddesi ile verilmiştir. Belirtmek gerekir ki; zor kullanma gerek kilitli ve kapalı yerlerin açtırılmasında olsun gerekse şahıs üzerinde olsun anayasal bağlamda incelenmesi gereken oldukça önemli bir konudur. Anayasanın özel hayatın gizliliği ve korunması ve konut dokunulmazlığı ile ilgili hükümleri kamu borçlusunu korumaktayken, mülkiyet hakkı ile ilgili hükümleri de kamu alacaklısının menfaatlerini gözetmektedir.⁶⁵ 6183 sayılı kanun ile birlikte idareye zor kullanma yetkisi verilerek, kamu borçlusunun anayasal haklarına müdahale edildiği açıktır. Dolayısıyla zor kullanma yetkisi; anayasada belirtilen temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

1982 Anayasasının 13. maddesine göre: temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzenine ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. 6183 sayılı kanunun ilgili maddesinin ilgili fıkraları değerlendirildiğinde; Anayasal temel hak ve hürriyetlerden olan; özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve mülkiyet haklarına aykırı düzenlemeler getirildiği söylenebilir.

⁶⁴ Danıştay 7. Dairesi, 27.09.2000, 2000/1248E, 2000/2493K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

⁶⁵ Volkan Özçelik, Genel Haciz Yoluyla Takipte İcra Müdürünün Zor Kullanma Yetkisi (İİK m. 80/4), **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, 2015, s.2911.

2.1.1.7.1. Özel Hayatın Gizliliği ve Konut Dokunulmazlığı

Açısından Hacizde Zor Kullanma Yetkisinin Anayasaya

Uygunluğunun Değerlendirilmesi

Anayasanın 20. ve 21. maddelerinde özetle belirtildiği üzere, hakim kararı olmadıkça veya acil hallerde yetkili merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kağıtları, eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Ayrıca kimsenin konutuna dokunulamaz, girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyalara el konulamaz.⁶⁶

Anılan hükümlere göre, ilk bakışta hacizde zor kullanma yetkisinin hukuka aykırılık teşkil ettiği söylenebilir. Ancak ilgili maddelerin sınırlama sebeplerinden biri; başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması olarak hüküm altına alınmıştır.* Haciz işleminde korunan hakkın dar anlamda kamu alacaklısının ve geniş anlamda da tüm toplumun hakkı olduğu kabul edildiğinde, 6183 sayılı kanunda yer alan zor kullanma yetkisinin Anayasaya uygun olarak düzenlendiği söylenebilir.

Haciz işlemine konu mal, hak ve alacaklar; kesinleşmiş bir kamu alacağının tahsil edilememesine bağlı olarak idarenin tasarrufuna geçmekte ve cebri bir şekilde paraya çevrilmektedir.⁶⁷ Kesinleşmiş kamu alacağının cebren tahsil edilerek alacaklı olan idarenin hesabına geçirilmesi de, Anayasada belirtilen başkalarının haklarının korunması sınırlamasının konusuna gireceği açıktır ('Başkaları' ifadesi geniş yorumlama imkanı verdiği için, 'kamu da korunması gereken haklara sahip olacağı değerlendirilebilir.). Bu anlamda, kamu icra hukukunda yer alan zor kullanma, Anayasanın ilgili hükümlerine bir ihlal durumu yaratmamaktadır.

⁶⁶ Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kağıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz (Anayasa, m. 20/2). Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz (Anayasa, m. 21).

⁶⁷ Çelik, a.g.e., s.201-202.

2.1.1.7.2. Mülkiyet Hakkı Açısından Hacizde Zor Kullanma

Yetkisi

Haciz işlemi uygulanan mal üzerinde kamu borçlusunun mülkiyet hakkının sınırlandığı açıktır.⁶⁸ Mülkiyet hakkı; mülkiyet ilişkisinden kaynaklanan yetki ve menfaatlerin hukuk düzeni tarafından tanınıp korunmasıdır.⁶⁹ Mülkiyet hakkı bir temel haktır. Bugün dünyada temel haklar ve özgürlüklerin garantisinin bu kadar büyük bir önem taşımasına karşın temel hak taşıyıcısının, temel hak ve özgürlükleri denetimsiz ve aşırı kullanması, kamu yararıyla ve diğer temel hak sahiplerinin haklarıyla çatışabilir. Bu nedenle de temel hakların kullanımına sınırlar çizilmektedir.⁷⁰

Anayasaya göre mülkiyet hakkı sadece kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlanabilmektedir.⁷¹ Alacaklı tarafın; devlet, il özel idareleri ve belediyelerin olduğu kamu icra hukukunda, kamu alacağının tahsil edilebilmesinde kamu yararının olduğu ve sınırlamanın da 6183 sayılı kanun ile yapıldığı göz önüne alındığında haciz işlemi sırasında kamu borçlusunun mülkiyet hakkına yapılan saldırı hukuka uygun bir duruma dönüşmektedir.

2.1.1.7.3. Zor Kullanma Yetkisinin Ölçülülük Açısından

Değerlendirilmesi

6183 sayılı kanundaki zor kullanma yetkileri, eşyaya ulaşma yolundaki zor kullanma ve doğrudan kamu borçlusunun şahsı üzerindeki zor kullanmadır. Haciz memurunun, gerektiği takdirde, kilitli ve kapalı yerleri zorla açtırma, kilit ve her türlü düzeneği kırma ve durumun gerektirdiği her türlü zora başvurabilme yetkisi vardır. Bunlar eşyaya ulaşma yolundaki zor kullanma yetkileridir. Haciz memurunun ayrıca; borçlunun üzerinde haczi uygun kıymetli malların bulunduğunu anlaması

⁶⁸ Karakoç, a.g.e., s.189.

⁶⁹ Kürşat Akça, Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı Cilt 1, 2015, s.552.

⁷⁰ Zafer Gören, Temel Hakların Sınırlanması – Sınırlamanın Sınırları, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 12 Güz, 2007/2, s. 45.

⁷¹ Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz (Anayasa, m. 35).

durumunda ve borçlunun rıza ile bu malları teslim etmemesi durumunda, borçlunun şahsına da zor kullanma yetkisi bulunmaktadır. Tüm bu geniş yetkiler, şüphesiz, haczin amacına uygun, orantılı ve özenli bir şekilde kullanılmalıdır. Bu bir öneri olmaktan çok, anayasal da bir zorunluluktur.

Kanun uygulayan görevliler sözü ister atanmış, ister seçilmiş olsun, polis yetkilerini kullanan tüm kanun görevlilerini içerir.⁷² Bu tanıma göre, haciz memuru da kanunu uygulayan bir görevlidir. Dolayısıyla haciz memuru, bir yanda gerçekleştirdiği iş bağlamında kamu menfaatine hizmet ederken, aynı zamanda borçlunun haklarına da müdahale etmektedir. Burada söz konusu olan çatışan iki menfaatin varlığıdır ve haciz memuru bu menfaatler çatışmasını dengelerken ölçülülük ilkesine uygunluğu referans almalıdır.⁷³

2.1.1.8. Üçüncü Kişilerdeki Menkul Malların, Alacak ve

Hakların Haczi

Alacaklı tahsil dairesi tarafından düzenlenen ve üçüncü kişilere tebliğ edilen haciz bildirisi ile kamu alacağının tahsil edilebilme imkanlarının genişletilmesi amaçlanmıştır. 6183 sayılı kanunun 79. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenen bu durum, üçüncü kişinin, borçlu adına tahsil dairesine ödeme yapmasının yolunu açmaktadır.

Hamiline yazılı olmayan veya cirosu kabil senede dayanmayan alacaklar ile maaş, ücret, kira gibi her türlü hakların ve fiilen tutanak düzenlemek suretiyle haciz mümkün olmayan üçüncü kişilerdeki menkul malların haczi, borçlu veya zilyed olan veyahut alacak ve hakları ödemesi gereken gerçek ve tüzel kişilere tebliğ edilen haciz bildirisinde bulunması gereken önemli bilgiler vardır. Bulunması gereken bu bilgiler konu ile alakası olmayan üçüncü kişilere sorumluluk yükleyebilmek adına geçerlilik şartı gibi değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, üçüncü kişilerin konu ile ilgili

⁷² Ömer Adil Atasoy, Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılmasında Yeni Bir Kavram: Ölçülülük İlkesi ve Yasa Uygulayıcılar Açısından Uyma Zorunluluğu, **Anayasa Yargısı Dergisi**, Cilt 19, 2002, s.129.

⁷³ Pınar Çiftçi, Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku İle Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı**, Cilt 12, İzmir, 2012, s.351.

aydınlanmasını ve nasıl davranması gerektiğini gösterir bu bilgilerin tam ve eksiksiz bir şekilde haciz bildirisinde yer almamasının, idari işlemi şekil bakımından sakatlayacağı söylenebilir.

Üçüncü kişilere tebliğ edilen haciz bildirisinde: bundan böyle borcunu ancak kamu alacaklısına ödeyebileceği, kamu borçlusuna yapılan ödemenin geçerli olmayacağı, elinde bulundurduğu menkul malı ancak kamu alacaklısına teslim edebileceği ve malın kamu borçlusuna verilmemesi gerektiği, aksi hallerde kamu borçlusuna yapılan ödemenin ya da mal teslimlerinin bedellerinin kamu alacaklısına ödenmek zorunda kalınacağını bildirilir. Bununla birlikte, üçüncü kişilere, yedi gün içinde itiraz hakkı veya bir yıl içinde genel mahkemelerde menfi tespit davası açabileceği bilgisi de verilmektedir.

6183 sayılı kanunun 79. maddesinde 5479 sayılı kanun ile yapılan ve 08 Nisan 2006 tarihinde yürürlüğe giren değişiklik ile kamu icra hukukunda menfi tespit davasına yer verilmiştir. Menfi tespit davası, kamu borçlusuna ait elinde menkul mal, alacak veya hakkın olmadığını iddia eden üçüncü kişi ya da üçüncü kişinin elinde kamu borçlusuna ait menkul mal, alacak veya hakkın bulunduğunu iddia eden kamu alacaklısı tarafından açılmaktadır.⁷⁴

Alacaklı kamu idaresine verilen üçüncü kişilerdeki malların, alacak ve hakların haczi yetkisi çoğunlukla elektronik haciz uygulaması ile birlikte kullanılmaktadır. Buradaki üçüncü kişi bankalar olmaktadır. Elektronik haciz uygulaması geniş bir konu olduğundan ve yaşanan uyuşmazlık konularının çeşitliliğinden dolayı 2.1.3. ve 3.3.4. bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.1.1.9. Hacedilen Menkul Malların Korunması ve

Korumakla Görevli Olanların Sorumlulukları

Haciz ve paraya çevirme aşamaları arasında geçen bir zaman dilimi bulunmaktadır. Bu zaman diliminin varlığı oldukça doğaldır. Hacedilen mal, satış aşamasına gelene kadar yapılması gereken bazı işlemler vardır ve bunlar bazen

⁷⁴ Karakoç, a.g.e., s.195.

oldukça uzun zaman almaktadır. Kanun koyucu; haciz işlemi ile satış işlemi arasında oluşan zaman diliminde, kamu borçlusunun ve kamu alacaklısının haklarını korumak için bazı tedbirler almıştır. Öncelikle menkul mallar iki bölüme ayrılarak iki farklı hüküm getirilmiştir. 6183 sayılı kanunun 82. maddesinin birinci fıkrasına göre; haczedilen para, kıymetli maden, mücevher, ticari senet, hisse senedi ve tahvil gibi menkul malların tahsil dairelerince muhafaza altına alınması gerekmektedir. İkinci fıkrada ise diğer malların durumu düzenlenmiştir. Buna göre diğer mallar, uygun bir yerde muhafaza altına alınır veya güvenilir bir şahsa veya güvenilir bir şahsın kefaleti altında borçluya ya da malın zilyedine bırakılabilir.⁷⁵

Haczedilen menkul malların satış aşamasına getirilip paraya çevrilinceye kadarki muhafaza sürecinin iki farklı şekilde düzenlenmesinin en önemli sebebinin güvenlik olduğu söylenebilir. Birinci fıkrada yer alan eşyalar likidite açısından nakit ve nakde en yakın varlıklardır. Dolayısıyla bunun ikinci fıkrada düzenlenen güvenilir kişilerde bırakılması uygun görülmemiştir. İlgili varlıkların, tahsil dairelerinde yer alan kasalarda muhafaza edilmesi güvenlik açısından çok daha makul bir durumdur.

Ayrıca; anılan maddenin ilk fıkrasında sayılan menkul varlıklar sınırlı sayı prensibi ile ele alınmamış olup, düzenlemede yer alan ‘gibi’ kelimesiyle bunlarla benzer özellik taşıyan menkul varlıkların da münhasıran tahsil dairesince korunması zorunluluğu getirilmiştir. Fakat tahsil dairesi söz konusu malları kendi kasasında saklayabileceği gibi, bankalarda da muhafaza edebilir.⁷⁶

Diğer malların muhafazasında ise kanun koyucu daha geniş bir alan bırakmıştır ve üç ayrı seçenek oluşturmuştur: malların uygun bir yerde muhafaza edilmesi, güvenilir bir kişiye bırakılması ve güvenilir bir kişinin teminatı altında borçluya ya da zilyede bırakılır. Günümüzde uygulanan yöntemin genellikle uygun bir yerde muhafaza usulü olduğu söylenebilir. Kuşkusuz bu üç seçenek arasında da güvenlik açısından bir sıralama yapılabilir. Malı, borçlunun kendisinde ya da

⁷⁵ Kemal Çağlar, **Açıklamalı, İçtihatlı, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Yorumu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s.35.

⁷⁶ Barlass, **a.g.e.**, s.131.

güvenilir bir kişide bırakmaktansa, tahsil dairesinin kendisine ait depolarında tutmak çok daha güvenlidir.⁷⁷

Kanun koyucu, oluşabilecek güvenlik açısından, kamu alacağının tahsilinin tehlikeye girebileceğini öngörmüş ve seksen üçüncü maddede ek bir takım önlemleri hükme bağlamıştır. İkinci grup mallar olan diğer mallarda, malların kendisine bırakıldığı güvenilir şahıs, borçlu veya zilyet olanlara, malları kamu alacaklısı idarece yapılacak ilk talep üzerine derhal geri vermek zorunluluğu getirilmiştir.

Geri verme yükümlüğünü yerine getirmeyen sorumlular hakkında ceza uygulanacağı da hükme bağlanmıştır. Maddede bahsi geçen ceza, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 289. maddesine tekabül etmektedir.⁷⁸ Dolayısıyla, geri vermeme suçunu öğrenen alacaklı kamu idaresi şüphelinin yargılanmasını temin etmek üzere yetkili birimleri aracılığı ile görevli Cumhuriyet Savcılığına gerekli suç duyurusunda bulunur.⁷⁹

Geri verme yükümlülüğü ile ilgili olarak: haczedilen iki kamyon ve 150 parça büro eşyasının yediemin olarak Belediyeye teslim edildiği, borçlu tarafından teminat verilerek hacizli malların iadesinin talep edildiği fakat kamyonların ve büro malzemelerinin kullanıldığının anlaşıldığı bir somut olayda, Danıştay 9. Dairesi tarafından yediemin sıfatlı Belediyeye maddi tazminat hükmedilmiştir.⁸⁰

Son olarak, güvenilir şahısların, borçluların ve zilyetlerin, malların kendilerine atfolunamayacak bir sebepten dolayı telef ve zayi olduğunu ispat edemedikleri takdirde, geri verilmeyen malların değerleri kadar borçlu sayılıp yine 6183 sayılı kanun hükümlerine göre takip edileceği belirtilmiştir (AATUHK, m. 83/2). Ancak bu konu ile ilgili Seri: A Sıra No: 1 Tahsilat Genel Tebliğinde ek bir açıklama yer almaktadır. Bu açıklamaya göre: güvenilir şahısların sorumluluğu geri

⁷⁷ Otomasyonlu Vergi Daireleri İşlem Yönergesi, Madde 351

⁷⁸ (1) Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle el konulmuş olan mal üzerinde teslim amacı dışında tasarrufta bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

⁷⁹ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s.118., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁸⁰ Danıştay 9. Dairesi, 02.11.1982, 1981/3130E, 1982/4526K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

verilmeyen malların değeri ile sınırlı olduğundan, haklarında yapılacak takipte ayrıca mal bedeli üzerinden gecikme zammı uygulanmayacaktır.⁸¹

Kanunda borçlu, zilyet ve güvenilir kişinin sorumluluğundan bahsedilirken, tebliğde güvenilir şahısların sorumluluğuna ayrı bir düzenleme getirildiği görülmektedir. Tüm bu açıklamalara göre, borçlu ve zilyetler, malları kendilerine atfolunamayacak bir sebepten dolayı telef ve zayi olduğunu ispat edemedikleri takdirde, geri verilmeyen malların değerleri kadar borçlu sayıldıklarında, 6183 sayılı kanuna göre takip edilirken, mal bedeli üzerinden gecikme zammı hesaplanacak, ancak güvenilir şahısların aynı durumla takip edilmesi işleminde gecikme zammı hesaplanmayacaktır.

İlgili kişiler; hacizli malları geri vermediklerinde ya da ilgili mallar zayi veya telef ettiklerinde kamu alacağının tahsili tehlikeye düşmektedir. Bu bağlamda tüm ilgili kişiler takip edilirken, malların bedeli üzerinden gecikme zammının hesaplanması çok daha uygun düşecektir. Özellikle enflasyonist baskıların yaşandığı ülkemizde bu durum karşılıklı kurulması gereken dengenin alacaklı kamu idaresi aleyhinde bozulmasına sebep olacaktır.

Kamu alacağının herhangi bir şekilde tahsil edildiği durumlarda bile ilgili kişilerin sorumluluklarının devam etmesi gerekmektedir. Bu hususa örnek olarak: mahkemece kamu borçlusunun vergi borçlarının mahsup yolu ile ödendiği, dolayısıyla 6183 sayılı kanunun 58. maddesinde yer alan böyle bir borcun olmadığı hükmünden bahisle ödeme emrinin iptaline karar verilmiş ise de böyle olsa bile kanunun yediemin için getirdiği mecburiyet ve yaptırımın ortadan kaldırılamayacağı ile ilgili karar gösterilebilir.⁸²

⁸¹ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s118., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁸² Danıştay 4. Dairesi, 11.03.1991, 1990/1840E, 1991/930K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

2.1.2. Gayrimenkul Malların Haczi

Gayrimenkul kavramı; Arapça kökenli bir sözcüktür. Anlamı taşınmaz demektir.⁸³ Türk Medeni Kanununa göre de taşınmaz mülkiyetinin konusu: araziler, tapu kütüğünde ayrı sayfalara kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ile kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir. 6183 sayılı kanunda, bunlara ilaveten gemiler de gayrimenkul olarak değerlendirilmiştir. Ulaşım araçlarından sadece gemiyi gayrimenkul olarak değerlendirip, örneğin motorlu kara taşıtlarının menkul mal sınıfında değerlendirilmesinin tutarlı bir uygulama olmadığı söylenebilir.

Gayrimenkul malların haczinde; 6183 sayılı kanunda menkul mallara göre ayrıcalıklı bazı durumlar bulunmaktadır. Örneğin; haczolunan gayrimenkul artırmaya çıkarılmadan, borçlu, borca yetecek menkul mal veya vadesi geçmiş sağlam alacak gösterdiğinde, gayrimenkul üzerindeki haciz baki kalmak üzere gösterilen menkul mal veya alacak da haczolunur (AATUHK, m. 62/4).

Borçlunun; kamu borcunu karşılamaya yetecek kadar menkul mal teminatı olduğu sürece taşınmaz mal haczine yönelinmez. Böyle bir uygulama içinde olan idarenin iyi niyetinden söz edilemez ve böyle bir idarenin taşınmaz mal haczi hukuken kabul görmez. Bu nedenle, alacaklı kamu idareleri bakımından taşınmaz mal haczi en son başvurulması gereken bir yoldur.⁸⁴ Ancak; gayrimenkul malın haczinden sonra borçlu borcuna yetecek miktarda menkul malı teminat gösterirse, bu durumda önceden haczolunan gayrimenkulün üzerindeki haczin devam edeceği açıktır.

Gayrimenkul malların haczinde; haciz yapmakla görevli icra memurlarının taşınmazın olduğu yere gitmeleri zorunlu değildir. Taşınmaz malların ve gemilerin sicillerine haciz varakasına dayanılarak haciz kaydı düşülmesi haciz işleminin tamamlanmasında yeterli olacaktır.⁸⁵ Menkul mallardan olan ve kayıtları resmi sicille tutulan kara taşıtlarında uygulandığı gibi, gayrimenkul malların haczinde de

⁸³ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ccb51bb452d87.28024270, (Erişim Tarihi 02.03.2019)

⁸⁴ Erol, **a.g.e.**, s.322-323.

⁸⁵ **A.e.**, s.327.

elektronik yazışma sistemi uygulanarak haciz işlemlerinde zamandan tasarruf edilmektedir.

2.1.2.1. Hacedilen Malın İdaresi ve İşletilmesi, Menfaat ve

Hasılatının Toplanması

Hacedilen gayrimenkul ve gemilerin idaresinin ve işletilmesinin, menfaat ve hasılatın toplanması için gerekli tedbirlerin alınmasının alacaklı tahsil dairesine bırakılmıştır (AATUHK, m. 88/3). Haciz; özel hukuk boyutuyla da kamu hukuku boyutuyla da haczi koyana, haciz koyduğu varlık üzerinde tasarruf imkanı vermez. Dolayısıyla, tahsil dairesinin kamu borçlusunun gayrimenkullerini kiraya vermek veya gemilerini işletmek üzere sözleşme imzalaması, mülkiyet hakkına önemli bir müdahale teşkil edecektir.⁸⁶

Kanun hükmünde geçen idare ve işletme kavramlarının, çekip çevirme, yönetme, bir kuruluşu verimli bir duruma getirip kazanç sağlama gibi anlamları bulunmaktadır.⁸⁷ Kanun koyucu burada, hacedilen gayrimenkullerin ve gemilerin menfaat ve hasılatlarının toplanarak kamu alacağına mahsup edilmesi, menfaat ve hasılatı olmayan ya da yeterli olmayan gayrimenkullerin ve gemilerin ise verimli bir noktaya idare tarafından getirilmesini amaçlamaktadır. Ancak bu amacın gerçekleştirilebilmesi adına, kamu borçlusunun mülkiyet hakkına tecavüz edilmemelidir.

Hacedilen malların idaresi ve işletilmesinde, mülkiyet hakkına tecavüz edilmemesi gerektiğinin altı çizildikten sonra, hacizli malların hasılat ve menfaatlerinin toplanması konusu açıklanabilir. Hasılat ve menfaatlere; evin veya iş yerinin aylık kira getirisi, arazinin üzerindeki tarım ürünlerinin hasadı gibi örnekler verilebilir. Dolayısıyla, kamu alacaklısının bu gelirleri alıp, borçlunun borcundan düşmesinde bir sakınca yoktur. Ancak; ayrıca belirtmek gerekir ki, bir

⁸⁶ Barlass, **a.g.e.**, s.193.

⁸⁷ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ccb567703ef63.23640763, (Erişim Tarihi: 03.03.2019)

gayrimenkulün haczedilmesi, mutlaka satılmasını gerektirmez. Haciz devam ettirilerek gayrimenkulün getirisinden kamu alacağı tahsil edilebilir.⁸⁸

Aynı maddenin ikinci fıkrasında; borçlunun başkaca bir geliri olmadığı durumlarda; kendisinin ve ailesinin geçimi için yeterli miktarda mahsulün veya satıldıkça da yeterli miktarda bedelin borçluya bırakılacağı da hüküm altına alınmıştır (AATUHK, m. 88/2). Bu durum, 6183 sayılı kanunu sosyal devlet ilkesi ile bağdaşan birçok hükmünden sadece biridir. Ancak burada eleştiri konusu edilecek husus, bu ilkenin yine sadece zirai ürünlerin işletilmesi ile ilgisi olan kamu borçlusuna uygulanmasıdır. İlgili kanun maddesinin, toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde genişletilmesi çok daha uygun olacaktır.

2.1.2.2. Haczin Rehinli Alacaklılara Bildirilmesi

6183 sayılı kanunda, gayrimenkul haczinin rehinli alacaklılara tapu dairesince bildirilmesi gerekliliği düzenlenmiştir. Rehinli alacaklıların, rehinli olmayan alacaklılara oranla oldukça fazla avantajı bulunmaktadır. Kanun koyucunun da; bu avantajlara bir yenisini eklemek amacıyla böyle bir madde eklemiş olduğu söylenebilir. Maddenin gerekçesi ve maddeye ilişkin komisyon raporlarında da herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

Kanun hükmü, tapu idaresince haciz uygulamasına yönelik bildirim yükümlülüğünü son derece sınırlı tutmuştur. Oysa temel ve evrensel hukuk normları ve algısının doğal uzantısı olarak bu bildirim işleminin üzerine haciz uygulanan taşınmaza hukuken taraf olan tüm kişilere bildirilmesinde hem alacaklı kamu idaresi bakımından, hem de taşınmaza taraf olan paydaşların, kiracıların, işleticilerin, hak sahiplerinin, irtifak hakkı sahiplerinin kendi aralarındaki hukuku bakımından yarar vardır.⁸⁹

Sonuç olarak; haciz işleminin rehinli alacaklılara bildirilmesinde bir sorun olmadığı söylenebilir. Ancak rehin, sadece gayrimenkul mallarda görülen bir uygulama değildir. Buna göre, bildirim yükümlülüğü tapu dairesinden alınarak

⁸⁸ Barlass, **a.g.e.**, s.195.

⁸⁹ Erol, **a.g.e.**, s.351.

alacaklı tahsil dairesine bırakılmalı ve menkul malların haczinde de ilgili yükümlülük getirilmelidir.

2.1.2.3. Taşınmazın Değerlemesi

Haczedilen menkul malların değerleme işlemi haczi yapan memur tarafından yapılmakta, borçlunun ya da tahsil dairesinin talebi olursa bilirkişinin görüşüne başvurulmaktaydı. Haczedilen gayrimenkul malların değerleme işlemi ise, iki aşamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Burada bilirkişinin görüşünün alınması zorunludur. Bu zorunluluğun getirilmesinin önemli nedenleri bulunmaktadır. Tespit edilen değer, sonuçları bakımından birçok konuyu da yakından ilgilendirmektedir. Örneğin; artırmada uygulanacak asgari satış bedeli⁹⁰ ve teferruğ bedeli⁹¹ de doğrudan yapılan değerleme üzerinden hesaplanacaktır.

Haczedilen gayrimenkul malların değerlemesi ile ilgili kanun maddesinde; gayrimenkullerin rayiç bedelinin tespit edileceği düzenlenmiştir. Rayiç bedel; Vergi Usul Kanununda, bir iktisadi kıymetin değerleme günündeki normal alım satım değeri olarak tanımlanmıştır. Kamu borçlusunun menfaatinin ihlal edilmemesi için, haczedilen gayrimenkul malların değerlerinin titizlikle hesaplanması çok önemlidir. Ayrıca, haciz ile satış süresince, değişen piyasa koşulları da göz önünde bulundurularak, önemli kabul edilebilecek bedel artış ve azalışlarının da dikkate alınarak gerekli güncellemelerin yapılması, hem kamu alacaklısının hem de kamu borçlusunun menfaatlerinin korunması açısından oldukça önemlidir.

Bilirkişilik kurumunun zorunlu bir şekilde değerleme işlemlerine katılması ile birlikte değer saptamasında nesnellığe verilen önem ortaya konmaktadır. Ancak satış komisyonu, bilirkişi tarafından belirlenmiş değeri kullanmak zorunda değildir. Bu değeri kullanmayacak olan satış komisyonu, gerekçelerini yazılı olarak ortaya koymak zorundadır. Bu zorunluluk komisyonun nesnel hukuk kurallarına uygun davranıp davranmadığının belirlenmesi bakımından önemlidir.⁹²

⁹⁰ Artırma bedeli, gayrimenkul için biçilmiş olan değer %75'ini bulmak zorundadır (AATUHK, m. 94/2).

⁹¹ Teferruğ bedeli, gayrimenkulün biçilen rayiç değerinin %50'sidir (AATUHK, m. 98).

⁹² Erol, **a.g.e.**, s.351.

2.1.2.4. Hacedilen Gayrimenkulün Bütünleyici Parça ve Eklentilerinin Durumu

Hacedilen gayrimenkullerin bütünleyici parçaları ve eklentilerinin haciz karşısındaki durumlarını irdelemeden önce, öncelikle Medeni Kanunda tanımlanan bütünleyici parça ve eklenti kavramlarının açıklanması gerekmektedir.

Medeni Kanuna göre; bütünleyici parça, yerel adetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır (TMK, m. 684). Bir evin ilan için kiralanmış dış duvarı, çatısı, pencereleri gibi parçaları, bütünleyici parçaya örnek olarak gösterilebilir.⁹³

Eklenti ise; asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel adetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülünen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır mal olarak tanımlanmıştır (TMK, m. 686/2). Ayrıca eklentinin, asıl şeyden geçici olarak ayrılması ile eklenti niteliğini kaybetmeyeceği de hüküm altına alınmıştır (TMK, m. 686/3).

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi de eklenti ve bütünleyici parçaların haczi ile ilgili açıklamalarda bulunmaktadır. Buna göre; bütünleyici parça niteliğindeki şeyler, bütünden ayrı hacedilemez. Öte yandan kural olarak eklentinin taşınmazdan ayrı olarak haczi mümkündür. Yani alacaklılar fabrika binasını satmadan binada bulunan eklenti niteliğindeki malları ayrı ayrı haczettirebilir ve sattırabilirler. Zira, eklentinin taşınmaz yok edilmeden, zarara uğratılmadan veya yapısı değiştirilmeden ondan ayrılması mümkündür.⁹⁴

İlgili karar, her ne kadar İcra İflas Kanununa istinaden yaşanan uyuşmazlıkla ilgili olsa da, bütünleyici parça ve eklentilerin durumunu kamu icra hukuku açısından da açıklamaktadır. Her ne kadar tapu sicil tüzüğü'nün elli üçüncü maddesinde

⁹³ Safa Reisoğlu, **Türk Eşya Hukuku**, 6. bs., Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1980, s.28-29.

⁹⁴ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 2012/2232E, 2015/13575K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

eklentilerin mülkiyet hakkı sahibinin yazılı isteği üzerine tapu sicil kütüğünün beyanlar sütununa kayıt ettirilmesi düzenlenmişse de, bu durumun beyanlar sütununa kayıt ettirilen eklentilerin ayrı ayrı haczolunamayacağı anlamına gelmesini gerektirecek herhangi bir karar bulunmamaktadır.⁹⁵

2.1.2.5. Taşınmaz Haczinin Sonuçları

Alacaklı kamu idaresinin haciz belgesini onaylattıktan sonra haciz bildirisi ile Tapu Sicil Müdürlüğüne veya gemi siciline bildirdiği haciz işlemi, gerek alacaklı idare, gerek borçlu birtakım hukuki sonuçlar doğurur.

Taşınmaz mal veya gemi üzerine haciz koyan alacaklı kamu idaresi, öncelikle kamu alacağının tahsilini güvenceye almış olacaktır. Ayrıca, taşınmazı veya gemiyi satıp paraya çevirme hakkının taşınmaz haczinin en önemli sonucu olduğu söylenebilir.⁹⁶

Taşınmaz haczinin kamu borçlusu açısından sonuçları da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, kamu borçlusunun ilgili mal veya gemi üzerindeki haklarının kısıtlanmış olmasıdır. Örneğin; taşınmazı hacizli olan bir borçlunun, ilgili taşınmazını satması mümkün değildir. Ayrıca, gayrimenkullerin haczi, ilgili taşınmazın veya geminin hasılat ve menfaatlerini de kapsadığından, kamu borçlusuna ciddi ekonomik sorunlar da doğurabilmektedir.

2.1.3. Elektronik Haciz

Kamu alacaklarının süratle tahsili, takip masraflarının ve idare ile ilgili kurumların iş yükünün azaltılması, zaman tasarrufu sağlanması ve haciz uygulamalarının elektronik ortamda yapılması amacıyla Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından elektronik haciz projesi geliştirilmiştir. 5479 sayılı kanunla 6183 sayılı kanunun 79. maddesinde yapılan değişiklik ile üçüncü kişiler nezdindeki varlıkların elektronik ortamda haczine imkan veren yasal düzenleme yapılmıştır.⁹⁷

⁹⁵ Barlass, **a.g.e.**, s.190.

⁹⁶ Erol, **a.g.e.**, s.328.

⁹⁷ Hakan Ay, Mustafa Alpaslan, Eda Kaya, **Vergi Uygulamalarında E-Tebliğat ve E-Haciz Kavram, Uygulama, Örnekler**, 3. bs. Ankara, Seçkin Yayınevi, 2017, s.51.

Bu kanuni düzenlemelere istinaden, alacaklı kamu idarelerinin Gelir İdaresi Başkanlığının uygun görüşü de alınarak banka genel müdürlükleri ve Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. ile yapacakları anlaşmalar çerçevesinde, elektronik imza ya da şifre kullanılmak suretiyle haciz bildirilerinin elektronik ortamda sadece bu kurumlara tebliğ edilmesi ve elektronik ortamda cevaplarının alınması, elektronik ortamda tebliğ edilecek haciz bildirilerinde tebliğde belirlenen tutarlar ile sınırlı kalmadan, birden fazla kamu borçlusu için tebligat yapılması ve cevaplarının alınmasının uygun görüldüğü Tahsilat Genel Tebliği ile hüküm altına alınmıştır.⁹⁸

Elektronik haciz uygulamasının kamu alacaklılarının en çok tercih ettiği haciz yöntemi olduğu söylenebilir. Banka hesaplarında yer alan paraların haczedilmesi, likidite açısından en uygunu olmakla birlikte, satış masrafı, satılamama riski, haciz ile satış arasında geçen süre gibi konularda kamu alacaklısı açısından en avantajlı haciz uygulamasıdır. Ayrıca elektronik haciz uygulamasının yaygınlaşması ile kamu alacaklılarının cebren tahsilat oranlarının arttığı söylenebilir.

Ayrıca, Otomasyonlu Vergi Daireleri İşlem Yönergesine göre, menkul ve gayrimenkul mallar ile alacak ve haklardan hangilerinin öncelikle haczedileceği konusunda amir bir hüküm bulunmadığından borçlunun menfaatleri de göz önünde bulundurularak taşınması, paraya çevrilmesi en kolay ve masrafsız olan mallar tercih edilir.⁹⁹

2.1.3.1. Elektronik Haczin Uygulanması

Belirtmek gerekir ki; elektronik haciz uygulaması, menkul malların haczi ve satışı bölümünün konusudur. Fakat son yıllarda elektronik haczin oldukça yaygınlaşması, elektronik haciz ile ilgili çok fazla uyuşmazlığın yaşanması gibi nedenlerden dolayı, elektronik haciz konusunun ayrı bir başlıkta değerlendirilmesi çok daha uygun düşmektedir.

Elektronik haczin tahsil daireleri tarafından nasıl uygulandığı oldukça önemlidir. Kamu borçlusunu çok zor durumlara düşürebilme ihtimali olan elektronik

⁹⁸ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s.115-116., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁹⁹ Otomasyonlu Vergi Daireleri İşlem Yönergesi, Madde 380/3

haczin, başından sonuna kadar doğru ve hukuka uygun bir şekilde tatbik edilmesi uygun olacaktır.

Tüm haciz uygulamalarında olduğu gibi elektronik haciz işleminin yapılabilmesi için, kamu borçlusuna usulüne uygun bir şekilde düzenlenip tebliğ edilmiş, ayrıca ihtilaf konusu yapılmamış bir ödeme emrinin varlığı gerekmektedir. Zaten, otomasyon kullanımının yaygın olduğu günümüzde, ilgili programlamalar sayesinde, ödeme emrinin tebliğ edilmeden ya da on beş günlük süre geçmeden haciz uygulaması gerçekleştirilmesine tahsil dairesinin bilgisayar sistemi izin vermemektedir.

Usulüne uygun olarak elektronik haciz yapılma aşamasına gelindikten sonra, tahsil dairesi, elektronik ortamda haciz bildirisi sistemine dahil olan banka genel müdürlükleri ile Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi'ne ilgili haciz bildirisini elektronik ortamda göndermektedir. İlgili sisteme kayıtlı olmayan bankalara ise posta yoluyla tebliğ yapılabilirken, sisteme kayıt olan bankalara ve Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi'ne zorunlu olmadıktan sonra posta yoluyla tebliğ yapılamamaktadır.¹⁰⁰

Elektronik ortamda haciz bildirisi sisteminden ilgili haciz bildirilerini alan bankaların genel müdürlükleri vakit kaybetmeden yapılması gereken bloke işlemlerini yaparak, tahsil dairesinin sistemine kamu borçlusunun hesaplarındaki durum ile ilgili bilgileri yansıtması gerekmektedir. Böylece elektronik haciz işleminin paraya çevirme aşamasına kadarki kısmı tamamlanmış olmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki; Otomasyonlu Vergi Daireleri İşlem Yönergesinde birçok uygulama ayrıntılı olarak açıklanmışken, elektronik haciz işlemi ile ilgili doyurucu bilgilere ulaşılamamaktadır.

2.1.3.2. Elektronik Haczin Uygulanmasında Kamu Alacaklısı

Elektronik haciz uygulamasının altyapısı VEDOP-3 Projesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu proje ile birlikte, vadesi geçen kamu alacaklarının tahsili için

¹⁰⁰ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s.117., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

elektronik ortamda da haciz işlemi uygulanmasının önü açılmıştır.¹⁰¹ Bu projenin hayata geçirilmesi ile birlikte elektronik haciz uygulamasının kullanılması yaygınlaşmaya başlamıştır.

Elektronik haczin uygulanmaya başlaması ve yaygınlaşması ile birlikte, tahsil daireleri, kamu borçlusuna ait hemen hemen tüm banka hesaplarındaki tüm mevduatlarının bilgisine bir iş günü içerisinde ulaşabilmekte ve bu durum kamu alacağının güvene alınması ihtimalini arttırmaktadır. Dolayısıyla kamu alacaklısı için elektronik haczin en önemli unsurunun borç tahsilatını arttırması olduğu söylenebilir.

Tahsil daireleri, borçlu mükelleflere ulaşmakta zorluk çekmektedir. Özellikle Vergi Dairelerinin takip ve icra servisleri bu konuda en çok zorlanan servislerdir. Tebliğ sorunlarının da en çok yaşandığı yerler hep bu servisler olmuştur. Elektronik haczin yaygınlaşması ile birlikte bu durum bariz bir şekilde tersine dönmüştür.

Elektronik haciz uygulanan borçluların önemli bir bölümü, haczin uygulanmasının ardından kısa bir süre sonra tahsil dairelerine başvurduğu ve konu ile ilgili bilgi istediği tarafımcı gözlemlenmiştir. Böylece kamu borçlusu ile kamu alacaklısı arasında bir irtibat kurulmakta ve kamu alacağının tahsil imkanı artmaktadır. Borçlulara önerilen taksitlendirme, yapılandırma gibi seçenekler ile vergiye gönüllü uyumun arttırılması ve yeniden vergisini düzenli ödeyen mükelleflerin arasına katılan kamu borçlularının olmasının önemi çok büyüktür.

Bu sonuçların yaşanmasında da elektronik haczin, kamu borçlusunun sosyal ve ticari hayatını adeta bir bıçak gibi keserek engellemesi ve kamu borçlusunu idareye başvurmaya zorlaması gibi önemli payları bulunmaktadır.

2.1.3.3. Elektronik Haczin Uygulanmasında Kamu Borçlusu

Günümüzde bankacılık ve ödeme sistemlerinin gelişmesi ile birlikte, bankaların, ATM'lerin, mevduat ve kredi kartlarının toplumsal yaşantıdaki yeri

¹⁰¹ İsmail Bektaş, **Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri E-Devlet Uygulamasının Kamu Tasarrufu Üzerindeki Etkisi**, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010, Manisa, s.48-49.

oldukça büyüktür.¹⁰² Bu bağlamda; banka hesaplarına uygulanan elektronik haczin etkileri kamu borçlusu açısından çok büyük olabilmektedir. Uygulamanın niteliği gereği ani nitelikte olması, şehirlerarası yolda banka kartı ile benzin alamamak, önemli bir iş toplantısında anlaşma sağlandıktan sonra ödemenin yapılamayarak anlaşmanın iptal edilmesine engel olamamak gibi kamu borçluları açısından sosyal ve ticari etkilerin yaşandığı, tahsil dairelerinin ilgili birimlerinde görev yapan herkesin şahit olabileceği durumlar ortaya çıkabilmektedir. Kuşkusuz, bu gibi durumlara düşülmemesi adına, kamu borcunu düzenli olarak ödemek oldukça önemlidir. İmkanların el vermemesi durumunda ise kamu borçlusuna sunulan bir takım kolaylıklardan faydalanılarak bunların önüne geçilebilmektedir.

Vergi Dairesi Müdürlüklerinde elektronik haczi kaldırmak için mükelleflere bazı yollar sunabilmektedir. Bunlar teminat gösterme ya da tecil taksitlendirme uygulamaları gibi yollardır. Ayrıca taksitlendirme ya da yapılandırmaya tabi olmayan bazı borçlar için de mükellefler ile vergi daireleri arasında bir nevi sözleşme yapılabilmektedir. Örneğin 100.000TL vergi borcu olan mükellef, icra servisi ve bölümün müdür yardımcısının onayı ile 25.000TL peşinat yatırıp, kalan parayı da 6 eşit taksitte yatıracağını taahhüt eder ve ilgili detayların yazılı olduğu belgeyi imzalarsa elektronik haczi kaldırılabilir. Genellikle vergi dairelerinde borçlunun elektronik haczinin kaldırılabilmesi için en az %25 peşinat ödenmesi istenmektedir.

Her ne kadar peşinatını yatırıp elektronik haczini kaldıran, ancak daha sonra söz konusu yükümlülüğe uymayan kamu borçlusuna yeniden elektronik haciz uygulansa bile, ikinci uygulamada haczolunabilecek bir para bulunamayabilir. Ancak söz konusu örneğe geri dönecek olursa, tahsil dairesi kamu alacaklısı adına en azından 25.000TL tahsilat yapmış olmaktadır. Belirtmek gerekir ki, banka hesaplarında paraya çevrilmesi mümkün para bulunması halinde vergi daireleri bu şekilde bir sözleşme yapmamakta ve bulunan tüm para tahsil edilmektedir.

¹⁰² Ferudun Kaya, **Kredi Kartları ve Bireysel Müşterilerin Kredi Kartı Tercihine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma**, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans ve Bankacılık Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2008, s. 15-17.

2.1.3.4. Elektronik Haczin Uygulanmasında Bankaların

Durumu

Elektronik haciz uygulaması bankalara önemli bir külfet getirdiği gibi ciddi hukuki sorumluluklar da doğurmuştur. Bankalar ile hem tahsil daireleri arasında hem de banka müşterileri yani kamu borçluları arasında uyuşmazlıklar ortaya çıkmıştır.

Bankalar ile kamu borçluları arasında yaşanan uyuşmazlıkların en önemlisi; kamu borçlularının bankada yer alan paraların tamamına haczi konulmuş gibi banka tarafından işlem yapılması ve gelecekte hesaba yatacak paralar için de haciz işlemini uygulamasıdır. Bankalar genellikle sorumluluk altına girmek istememekte ve kamu alacağını aşan tutardaki parayı bile bazen kamu borçlusuna vermek istememektedir. Ayrıca ileri tarihte gelen paraların da yine haciz işleminin dışında bırakılması gerekirken, bankaların büyük bir kısmı bu paralara da bloke işlemi uygulamaktadır.¹⁰³

Uygulamada olması gereken, bankaların tahsil dairesinin haciz bildirisini bankaya elektronik yolla tebliği anındaki kamu borçlusunun hesaplarını, sadece haciz bildirisi tutarı kadar blokeye almasıdır. Örneğin Göztepe Vergi Dairesi Müdürlüğü, kamu borçlusunun 10.000TL tutarındaki vergi borcu için düzenlediği haciz bildirisini tüm bankalara elektronik ortamda tebliğ etmiştir. Borçlu kişinin hesabında haczin tebliğ edildiği anda 5.000TL tutarında mevduat hesabı olduğu varsayımında banka bu tutarın tamamını blokeye alıp, vergi dairesinin para isteme yazısında istinaden tutarın tamamını vergi dairesinin hesabına göndermesi gerekmektedir. Ertesi gün borçlunun hesabına ne kadar para yatırılırsa yatırılsın bankanın yasal olarak bu parayı blokeye alma durumu bulunmamaktadır

Bu konuyla ilgili Seri: A Sıra No:1 Tahsilat Genel Tebliğinde destekleyici kesin ifadeler bulunmaktadır: uygulanacak haciz ve ihtiyati hacizlere yönelik haciz bildirilerinin, kamu borçlusunun hak ve alacaklarının bulunduğu veya bulunabileceği banka şubesine doğrudan veya o mahaldeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edilmesi işlemlerine devam edilecek, bankalara tebliğ edilecek ihtiyati haciz ve haciz

¹⁰³ Ay, Alpaslan, Kaya, **a.g.e.**, s.52.

bildirilerinin, kamu borçlusunun tebliğ tarihinde muhatap banka nezdinde mevcut olan varlıklarının kavrayacağına ilişkin ihtiyati haciz bölümünde yapılan açıklamalara göre işlem yapılacaktır.¹⁰⁴

Sonuç olarak, bankaların haciz bildirisinde yer alan miktarın üzerindeki paralara ve sonradan hesaba gelen paralara el koyması hukuka aykırıdır. Bu durumda bankaların hukuki sorumluluğu doğmaktadır.

Elektronik haciz uygulamasına geçiş aşamasında bankalar ile tahsil daireleri arasında önemli bir uyuşmazlık ortaya çıkmıştır. Bazı Vergi Dairesi Müdürlüklerinin hiçbir mal varlığı araştırması yapmadan borçlu tüm mükelleflerinin bir listesini oluşturarak bankalara işlem yapmaları için liste gönderdiği anlaşılmıştır.

Danıştay 4. Dairesinin konu ile ilgili bir kararında; 750 sayfadan oluşan ve 22.700 adet mükellefi içeren listenin bankaya gönderilmesinin, her bir borçluya ait kamu alacağının türü ve miktarı belirtilmeden ve önceden mal varlığı araştırması yapılarak borçluların davacı kurum nezdinde bir hak ve alacaklarının olup olmadığının araştırılmadan davacıya haciz bildirilerinin tebliğ edildiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir.

Daha sonra; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 62. ve 79. maddeleri uyarınca üçüncü şahıslar nezdinde kamu borçlusunun hak ve alacağının olup olmadığının tespit edilmesi, daha sonra her bir borçlu için ayrı ayrı ve borç tutarlarıyla sınırlı olarak haciz uygulamasına geçilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bununla birlikte; davalı idarece bütün hususlara uyulmadan, davacıdan binlerce yükümlüye ait hesap durumlarının araştırılarak borçlarına karşılık tüm hak ve alacaklarına haciz konulmasının istenilmesinde hukuka uygunluk bulmayan ilk derece mahkemesi kararı onanmıştır.¹⁰⁵

Elektronik haciz uygulamasının ilk başladığı zamanlarda buna benzer uygulama hataları görülmüş ve söz konusu hatalar yargıda çözümlenmiştir. Bankanın, kamu alacaklısı ve borçlusunun öznesi olduğu bu haciz uygulaması

¹⁰⁴ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s.116., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹⁰⁵ Danıştay 4. Dairesi, 25.05.2009, 2008/2205E, 2009/2659K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

günden güne daha doğru uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzde sadece bankalar nezdinde bir takım hukuka aykırı uygulamalar görülebilmektedir.

2.1.3.5. Elektronik Haciz Uygulamasına Yöneltilen Eleştiriler

Elektronik haciz uygulamasından beklenen en önemli faydalar; kamu alacaklarının hızlı tahsil edilmesi, personel, zaman ve kaynak tasarrufu sağlanması ile kamunun iş yükünün azaltılmasıdır.¹⁰⁶ Beklenen bu faydaların büyük ölçüde gerçekleştiği söylenebilir.

Ancak bankalar ile birlikte uygulanan elektronik haciz uygulamasına karşın oldukça fazla eleştiri olmuştur. Bunlardan bazıları; bankaların, haciz bildirisindeki tutarı hiçe sayarak borçlunun tüm parasına bloke koyması, yine bankaların haciz bildirisi tarihinden sonra gelen paralara da bloke işlemi uygulaması, ani ve kapsayıcı niteliğinden dolayı borçlunun yaşayabildiği ekonomik ve sosyal sorunların kamu alacaklısı-kamu borçlusu menfaat dengesinin bozulmasına yol açtığı ve elektronik haczin kamu borçlularını kayıt dışına yönlendirdiği gibi fikirlerdir.¹⁰⁷

Elektronik haciz uygulamasına yöneltilen eleştiriler, kamu borçlusunun aleyhine olan durumların tespiti. Elektronik hacizden menfaati zarar gören tahsil dairesi olduğu söylenemez. Bu bağlamda, uygulamaya yöneltilen eleştiriler değerlendirilirken hangi eleştirinin değerlendirilmesi hangi eleştirinin değerlendirilmemesi gerekliliği öncelikle ayrılmalıdır. Bazı eleştiriler; neredeyse ‘elektronik haciz uygulanmasın’ sonucuna ulaştırmaktadır. Kuşkusuz ki bu tip popülist eleştiriler konu dışı kalmaktadır.

Kamu borçlusunun aleyhinde olup, aynı zamanda da hukuka aykırı olarak uygulanan uygulamalara son verilmelidir. Bunlardan en önemlileri; haciz bildirisi sınırının üstünde paraya bloke konulmasıdır. Günümüzde tüm bankaların merkezlerine tebliğ olan bir haciz bildirisinde, haciz bildirisinin miktarı yer almaktadır. Ve her bir banka sadece o tutarı blokeye alıp kalanını borçluya kullandırtmalıdır. Olması gereken bir üst seviye ise bir örnekle açıklanabilir. Örneğin

¹⁰⁶ Adnan Gerçek, **Kamu Alacaklarının Tahsil Hukuku**, 5. bs., Bursa, Ekin Yayınevi, 2017, s.276.

¹⁰⁷ Ay, Alpaslan, Kaya, **a.g.e.**, s.55.

5.000,00TL borcuna haciz bildirisi tebliğ edilen kamu borçlusunun X Bankasında 5.000,00TL'si ve Y Bankasında da 5.000,00TL'si bulunmaktadır. Burada yapılması gereken bankalar arası ortak bir sistem kurularak sadece bir bankadaki paranın blokeye alınması ve kalanının borçlunun tasarrufunda bırakılmasıdır.

Sonuç olarak; elektronik hacizden beklenen faydalar gerçekleşirken, kamu borçluları açısından da kamu icra hukukundan kaçma yolları oldukça azaltılmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, kamu borçlularının elektronik haczin yaygınlaşması ile birlikte, kayıt dışına itilmekten ziyade, gönüllü uyuma itildiğini söylemek çok daha doğru olacaktır.

2.2. Haciz Uygulamasının Kapsamı Dışında Bırakılan Mal, Hak ve Alacaklar

2.2.1. Hacedilemeyecek Mallar

Hacedilemeyecek mallar, 6183 sayılı kanunun 70. maddesinde 13 bent halinde sayılmıştır. Sıralama tekniğinin kullanılması ve 'gibi' edatına da yer verilmemesi nedeniyle aşağıda açıklanacak olan hacedilemeyecek malların ve alacakların genişletilerek yorumlanması ve uygulanması söz konusu olamaz.¹⁰⁸

Hacedilemeyecek malların istisnai olacak şekilde düzenlenmesi, kural olarak borçlunun malvarlığını oluşturan her türlü malın, hak ve alacağın hacedilebildiğine işaret etmektedir.

2.2.1.1. Devlet Malları ve Özel Kanunlarına Göre Haczi

Mümkün Olmayan Mallar

Devlet malları ile özel kanunlarında haczi uygun olmadığı gösterilen mallar hacedilemez (AATUHK, m. 70/1). Bu ayrıma uygun olarak, ilgili bendi iki farklı başlıkta incelemek mümkündür.

¹⁰⁸ Çelik, a.g.e., s.219-220.

2.2.1.1.1. Devlet Malları

Devlet mallarının neler olduğu, devletin hangi mallarının haczedilip haczedilemeyeceği uzun yıllardan beri bir uyuşmazlık konusu olmuştur. Konu ile ilgili, Anayasa Mahkemesi'nin, Yargıtay'ın ve Danıştay'ın kararları bulunmaktadır.¹⁰⁹ İlgili kararların hepsinde, devletin ticari bir maksatla yaptığı işlemlerle edindiği malları ile kamu hizmeti görevinin görüldüğü malların ayrımı yapılmaya çalışılmaktadır.

Kapsamı hakkında tartışmaları devam eden devlet mallarının neden haczedilemeyeceği üzerinde de durulması önemlidir. Haczedilemeyecek malların düzenlendiği ve 6183 sayılı kanunun 70. maddesindeki düzenlemelere benzer özellikler gösteren İcra İflas Kanunun 82. maddesinin birinci fıkrasının birinci bendinin, anayasanın kanun önünde eşitlik kuralına aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan başvuruda, Anayasa Mahkemesi dikkat çeken bir karar vermiştir.

'Toplumsal yaşamın adalet ve kararlılık içinde oluşmasını sağlayan öge, devletin, gerçek kişilere tanınmayan üstün iradesidir. Kişilere getirilen kimi yükümlülüklerin devlete yüklenmesini istemek, eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı gibi, toplumsal yaşamın dengeli ve sağlıklı biçimde sürdürülmesine olanak veren 'devlet' kavramının üstün anlamı ile de bağdaşmaz... Devlete karşı icra kovuşturması yapılabilirse de Devlet mallarının haczedilmesi devlet kavramı ve işlevleri karşısında olanaksızdır. Devletin varlığını sürdürebilmesi, yargı ve cebri icra görevi de içerisinde olmak üzere, kamu yararının gerçekleştirmeye yönelik olup, haklı bir nedene dayandığından, kanun önünde eşitlik ilkesine de aykırılık oluşturmamaktadır.'¹¹⁰

¹⁰⁹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 15.01.1947, 1946/14E, 1947/5K ve Danıştay Altıncı Dairesi, 04.05.2010, 2008/7291E, 2010/4439K (Aktaran, İrfan Barlass, **Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.44-49.)

¹¹⁰ Anayasa Mahkemesi 21.10.1992, 1992/13E, 1992/50K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

2.2.1.1.2. Özel Kanunlarına Göre Haczi Mümkün Olmayan

Mallar

Özel kanunlarında haczi uygun olmadığı gösterilen mallar kamu alacağının cebren tahsilinde haczedilemez. Bu kanunların tespit edilmesinde oldukça geniş bir mevzuat taraması gerekmektedir. İlgili kanunları tezin bu aşamasında sıralamak konunun kapsamının amacından fazla genişlemesine neden olacağından, yalnızca 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 82. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı ve Belediye Kanununun özel hükümleri üzerinde durulacaktır.

Özel kanun genel kanun ayrımı, mahkeme içtihatlarıyla ortaya çıkan ve uyumsuzluklara yön veren bir durumdur. Hükümlerinin mahiyeti itibariyle herkese veya her olaya uygulanması mümkün olan kanunlara genel kanun denilmekte iken, belli kişilere veya belli olaylara uygulanan kanunlara ise özel kanun denilmektedir.¹¹¹

Bu ayrıma göre, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun, genel kanun olarak kabul edilmesi kesindir. Dolayısıyla, İcra ve İflas kanununun seksen ikinci maddesinde yer alan haczedilemeyecek mallar hükümleri, 6183 sayılı kanunda yer alan haczedilemeyecek mallara ek olacak şekilde geniş anlamda yorumlanmamalıdır.

Özel kanunlarına göre haczi mümkün olmayan durumlar arasında en çok uyumsuzluk yaşanan konu belediye mallarının veya gelirlerinin haczi ile ilgili yaşanmaktadır. Bu anlamda ilgili konu hakkında bazı açıklamaların yapılması gerekmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinde belediyeler ait haczedilemeyecek mallar ve gelirler belirlenmiştir. Buna göre; belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirler, şartlı bağışlar ve kamu hizmetinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez. Ayrıca yine ilgili kanunu yetmiş üçüncü maddesinde de kentsel dönüşüm ile ilgili haczedilmezlik durumu hüküm altına alınmıştır.

¹¹¹ Erdal Kuluçlu, Türk Hukuk Sisteminde Normlar Hiyerarşisi ve Sayıştay Denetimine Etkileri, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 71, Ankara, Sayıştay Başkanlığı Yayın İşleri Müdürlüğü, 2009, s.8.

Belediyelerin, uygulanan hacizler karşısında haczedilmezlik iddiasında bulunabilmesi için, banka hesaplarını; şarta bağlı bağışlar, proje karşılığı elde edilen gelirler, vergi resim ve harç olarak kalem kalem ayırması en doğrusu olacaktır. Gerçekten de, belediyelerin vergi, resim ve harç gelirleri ile diğer haczedilebilir gelirlerini tek bir havuz hesabında toplanması durumunda, söz konusu hesaptaki paranın haczedilebilir diğer gelirlerden mi olduğu, haczedilemez gelirlerden mi olduğu tespit edilmesi mümkün olmayacaktır. Bizzat belediyenin kendisi tarafından yaratılan bu durum sonucunda, hesapta bulunan paraların tamamı haczedildiğinde, bu işleme karşı şikayet yoluna başvuran belediyenin şikayetinin reddedilmesi, objektif ispat yükünün karşılanamaması dolayısıyla, son derece doğaldır.¹¹²

Danıştay'ın konu ile ilgili kararında da; belediyenin gelirlerini ayırmaması halinde, banka mevduatının tamamına haciz uygulanmasında yasal isabetsizlik görülmemiştir.¹¹³

2.2.1.2. Borçlunun Kendisi ve Mesleği ile İlgili Elbise ve Eşyalar, Kendisi ve Ailesi İçin Gerekli Yatak Takımları ve İbadete Özgü Eşyalar

Haczedilemeyecek mallar, daha çok insani yönler ve maneviyat içeren mallardır ve bu gibi eşyaların haczedilmemeleri gerekmektedir. Haczedilemeyecek mallar hükümleri belirlenirken, borçlunun ekonomik anlamda cezalandırılmamasına, yaptığı işin devamlılığına engel olunmamaya çalışılmıştır. Borçlunun mesleği için gerekli elbise ve eşyalarının haczi, mesleki faaliyeti durduracağından bu durum borçlu için bir yıkım olacaktır.

Avukatlık işiyle uğraşan kamu borçlusunun, iş yeri adresindeki çelik dolap ve yazıhane masasının haczedilmesi üzerine açtığı dava Danıştay'a intikal etmiş ve

¹¹² Hasan Hasırcı, Belediye Mallarının Haczi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 65, Ankara, 2016, s.2841.

¹¹³ Danıştay 3. Dairesi, 10.06.1994, 1993/1781E, 1994/1971K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

Danıştay da ilgili eşyaların mesleki eşyalar olduğuna karar vererek uygulanan haciz işlemini iptal etmiştir.¹¹⁴

Aynı şekilde borçluya ve ailesine ait yatak takımlarının ve ibadet eşyalarının haczedilemiyor olması isabetlidir. Fakat ilgili bentte bu durumun kötüye kullanılması ihtimaline karşın bir önlem alınmadığı görülmüştür. Bu hükümlere göre, ibadet eşyası olan seccade haczedilemez. Ancak günümüzde neredeyse her eşyanın oldukça lüks versiyonları da bulunmaktadır. Bu durumda yaklaşık bir yıllık asgari ücret tutarında satılan seccadelerin haczedilebilir olmaları hakkaniyetli olacaktır. Ancak ilgili bendin açık hükmüne istinaden ilgili ibadet eşyası haczedilemeyecektir.

2.2.1.3. Vazgeçilmesi Mümkün Olmayan Mutfak ve Çok

Önemli Ev Eşyaları

Vazgeçilmesi mümkün olmayan mutfak ve çok önemli ev eşyalarının haczedilememesi borçlunun çok zor duruma düşmemesi için uygundur. Bu bentte bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Örneğin buzdolabı ya da fırın vazgeçilmesi mümkün olmayan mutfak eşyası olarak nitelendirilmemekte ve haciz işlemlerine konu olmaktadır.

İlgili bentte ‘pek lüzumlu ev eşyası’ tabiri kullanılmıştır. Somut olayın şartlarına göre, doğalgazlı bir evde elektrikli ısıtıcı pek lüzumlu ev eşyası olarak kabul görmeyecekken, evdeki tek ısı kaynağının elektrikli ısıtıcı olması durumunda ilgili eşya pek lüzumlu eşya olarak kabul görmelidir. Bu gibi durumların tespitinin yapılması oldukça zordur ve borçludan borçluya, haciz işlemini uygulayan memurdan memura uygulama farklılıkları göstereceğinden, yatay eşitlik kavramına aykırıdır. Bununla birlikte; ev eşyasının gerekli olduğu ve bu yüzden evin içerisinde bulundurulduğu, dolayısıyla aynısından başka olmayan ev eşyalarının haczedilmemesi gerektiği görüşü de bulunmaktadır.¹¹⁵ Bu fikirden hareketle, maddi değeri yüksek ancak evde başka örneği olmayan eşyaların haczedilememesi sonucunda kamu alacağının tahsilinin tehlikeye girmesi söz konusu olabilecektir.

¹¹⁴ Danıştay 4. Dairesi, 14.01.1983, 1982/1420E, 1983/133K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

¹¹⁵ Barlass, **a.g.e.**, s.62.

2.2.1.4. Çiftçilik ile Uğraşan Borçlu İçin Gerekli Olan Eşyalar

Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimleri için zorunlu olan arazi ve çift hayvanları ve taşıtları ve diğer teferruat ve tarım aletleri; çiftçi değilse sanat ve mesleği için gerekli olan alet ve edevatı ve kitapları; arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük taşıt sahiplerinin ancak geçimlerini sağlayan taşıtları haczedilemez (AATUHK, m. 70/4).

Kanun koyucunun emek yoğun işlerde çalışan, sermayesinden çok şahsi emeği ve becerisini kullanan borçlular hakkında haczedilemeyecek mallara hükmetmesi kanunun yürürlüğe girdiği dönemin de şartları düşünüldüğünde politik bir gereklilik olarak yorumlanabilir. Ayrıca, tanımlanan bu kesime bir şekilde destek olunması, sosyal devlet ilkesi ile de bağdaşmaktadır.

Burada var olan sorun çiftçilikle, hayvancılıkla ve zanaat ile ilgili borçluların meslekleri ile ilgili eşyaların haczedilemiyor oluşu değildir. Buradaki ve yine 6183 sayılı kanunun 70. maddesinde yer alan neredeyse tüm bentlerin ortak sorunu, günümüze kadar güncellenmemeleri ve teknolojik değişimler karşısında, yeni çıkan eşyalar karşısında bentlerde tutarsızlıkların oluşmasıdır.

Örneğin; borçlu çiftçinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olabilecek tarım aletleri çeşitlerinin 1954 yılından günümüze uğradığı değişim dikkate alındığında, oldukça yüksek teknoloji ve maddi anlamda değerli bir tarım aletinin haczi, tüm kamu alacağının tahsiline imkan veriyorken, borçlu çiftçi için zorunluluk unsurunun kullanılarak hacizden kurtulmasının önüne geçilmelidir.¹¹⁶

2.2.1.5. Hayvan Yetiştiren Borçlu İçin Gerekli Olan Eşya ve

Hayvanlar

Hayvan yetiştiren borçlu için borçluya haczedilemeyecek eşyanın tercihi bırakılmıştır: borçlu veya ailesinin geçimleri için gerekli ise, borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları haczedilemez (AATUHK, m. 70/5).

¹¹⁶ Barlass, a.g.e., s.64.

Bu gibi bir durumda borçlu; manda, inek, üç keçi veya koyun arasından hangisinin haczedilemeyeceğini seçebilmektedir. Örneğin; bir kamu borçlusunun on ineği ve on keçisinin olduğunu düşünürsek, borçlunun ve ailesinin geçimini sağlamak için gerekli olduğu varsayımı altında, borçlunun hangi hayvanın haczedilemeyeceğini seçme hakkı vardır. Üç keçiye tercih eden borçlunun, kalan on ineğinin ve yedi keçisinin haczedilmesi gerekmektedir. Burada tartışma konusu olabilecek bir husus bulunmaktadır: borçlu hangi üç keçinin haczedilmeyeceğini seçememektedir. Bu seçimi haczi uygulayan memur yapacaktır.

Sonuç olarak, borçluya hangi hayvanının haczedilmeyeceğini seçme hakkı tanıyan bu bendin, bu anlamıyla ilginç bir bent olduğu söylenebilir. Ayrıca hayvanların adeta bir mal olarak değerlendirilmiş olması da, günümüzde hayvan hakları açısından uygun olmayan bir yaklaşımdır.

2.2.1.6. Borçlu ve Ailesinin İki Aylık Temel İhtiyaç Eşyaları

Borçlu ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ile birlikte çiftçi borçluların gelecek mahsul için gerekli olan tohumluğu, bağ bahçe sahibi borçluların bağları ve bahçeleri ve hayvan yetiştiricisi borçlunun hayvanları ve hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları haczedilememektedir (AATUHK, m. 70/6).

Haczi mümkün olmayan ilgili malların haczedilmesi durumunda, borçlunun çok zor duruma düşeceği açık olduğundan, kamu alacaklarının cebren tahsilatı aşamasında varlığı hissedilen borçluyu çok zor duruma düşürmeme ilkesi burada da görülmektedir. Kuşkusuz, kamu alacaklısının böyle bir düzenleme olmasaydı da borçlunun erzakını ya da yakacağı odun kömürünü haczetmeyeceği söylenebilir.¹¹⁷

2.2.1.7. Ordu ve Zabıta Mensuplarının Aylık ve İkramiyeleri

Ülkenin ordu ve zabıta hizmetlerinde malul olanlara verilen emekli maaşlar ve bu kimselerin dul ve yetimlerine bağlanan maaşlar ile ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış ikramiyeleri haczedilemez (AATUHK, m. 70/7).

¹¹⁷ Barlass, a.g.e., s.67.

İlgili bent, işleri gereği, topluma hizmet eden bazı önemli ve riskli meslek gruplarının emekli aylıkları ve ikramiyeleri ile ilgili düzenlenmiş ve bu kişilerin devlet tarafından önemsendiğini göstermektedir.

2.2.1.8. Yardım Aylıkları

Bir yardım sandığı veya derneği tarafından hastalık, zorunluluk ve ölüm gibi durumlarda verilen aylıklar haczedilemez. İlgili bentte ‘gibi’ edatının kullanılması haczedilemeyecek aylıkların geniş anlamda yorumlanmasını gerektirmektedir. Özellikle ilgili aylıkların dernekler tarafından da bağlanabilmesi, haczedilemeyecek aylıkları kapsam olarak oldukça genişletmektedir. Bu durum, devletin temel niteliklerinden olan sosyal devlet ilkesine paralel bir hükümdür.

2.2.1.9. Zarar Tazminatları

Borçlunun veya ailesinin vücut bütünlüğü ve sağlığı üzerine meydana gelen zararlar için ödenen tazminatlar haciz kapsamı dışında tutulmuştur.¹¹⁸ Burada ödenen tazminatların özgülendiği konunun sağlık ile ilgili olmasından kaynaklı bir ayırım yapılarak, ilgili meblağların hacizden muaf tutulması yoluna gidilmiştir. İnsanın vücut bütünlüğü ve sağlığı ile ilgili uğradığı zarardan dolayı aldığı tazminatın kamu alacaklarında kullanılamıyor oluşunun isabetli olduğu söylenebilir.

2.2.1.10. Savaş Malullüğü Ödemeleri

Askerlik malullerine, şehit yetimlerine verilen harp malullüğü zammı ile 1485 sayılı kanun gereğince verilen tekel beyiyeleri haczedilemez (AATUHK, m. 70/10).

Ordu ve zabita mensuplarının aylık ve ikramiyelerinde de görüleceği gibi, burada da millete ve devlete savaşlarda mücadele ederek ya da bu mücadelesi sonucu şehit olarak hizmet eden kişiler ile ilgili bir muafiyet tanınmıştır.

¹¹⁸ Gerçek, a.g.e, s.254.

2.2.1.11. Borçlunun Haline Uygun Evi

Kamu borçlusunun evi olması halinde, bu ev ya haline münasip görülüp haczedilememekte, ya da haczedilip satıldıktan sonra borçluya uygun bir ev almaya yetecek para verilerek haciz işlemi uygulanabilmektedir.

6183 sayılı kanun ile ilgili yüksek mahkeme kararları incelenirken, en çok uyuşmazlık yaşanan konunun haczedilemeyecek mallar konusu olduğu görülmüştür. Bu uyuşmazlıkların da önemli bir kısmının, haline münasiplik iddiası nedeniyle haczin kaldırılması istemi olduğu söylenebilir.

Öncelikle tartışılması gereken konu haline münasiplik konusudur. Bu konu oldukça yoruma açık olmakla birlikte, konu ile ilgili farklı Danıştay kararları bulunmaktadır. Bunlardan bazılarında, haline münasiplik konusunun borçlunun aleyhinde oldukça katı bir şekilde yorumlandığı, bazılarında ise kamu borçlusu lehine kararlar alınmıştır.

Danıştay 9. Dairesi, davacının mesken olarak kendisinin ve ailesinin kullandığı gayrimenkulün haline münasip bir yerden daha fazla değere sahip olduğu tespit edilmeden haczedilerek satışına karar verilmesini iptal etmiştir.¹¹⁹ Bu karara paralel olarak, Danıştay Vergi Dava Daireleri kurulu da kararında, haline münasiplik durumunun haczi yapan idare tarafından kanıtlanması gerekliliği üzerinde durmuştur.¹²⁰

Danıştay 4. Dairesi ise, bendin konut kısmını oldukça geniş yorumlamış, arsa niteliğinde bulunan ve arsa olarak haczedilen bir yerde bulunan gecekondü şeklinde basit bir biçimde inşa edilen evin değerinin düşük olacağını ve borçlunun ilgili evi konut olarak kullandığından hareketle uygulanan haczin iptalinin uygun olacağına hükmetmiştir.¹²¹ Danıştay 4. Dairesi; ilgili binanın kaçak olup olmadığı ile ilgilenmeyerek, binanın borçlu tarafından özgülendiği amacı değerlendirerek, kamu borçlusu lehine verilen kararların en önemli örneklerinden birisini vermiştir.

¹¹⁹ Danıştay 9. Dairesi, 25.09.1989, 1987/1346E, 1989/3286K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹²⁰ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 20.11.2009, 2008/375E, 2009/594K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹²¹ Danıştay 4. Dairesi, 21.03.2000, 1999/6044E, 2000/1051K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

Haline münasiplik konusunun kamu borçlusu aleyhinde sonuçlandığı kararlar da mevcuttur. Danıştay 3. Dairesi, taşınmazın 125m², doğramalarının ahşap, giriş kapısının çelik olduğu, dairenin kat kaloriferiyle ısıtıldığı, konumu itibariyle ilçenin iyi sayılabilecek bir mevkiinde bulunduğu, hastaneye, sosyal, kültürel ve iş merkezlerine yakın olduğu hususlarına istinaden ilgili evin haczedilebileceğine karar vermiştir.¹²²

Bir diğer konu ise bu bendin evi olanlara ayrıcalık sağlayıp sağlamadığı konusudur. Konunun haline münasiplikten çıkılarak, bu çerçevede tartışılması gereklidir. Günümüzde toplumun oldukça büyük bir kesimi kendisine ait bir eve sahip olmadan yaşamlarını sürdürmektedir. Evi olan bir kamu borçlusuna münasip bir ev alabilecek bir miktar bırakılırken, hiç evi olmayan kamu borçlusuna da böyle bir miktarın bırakılması gerektiği düşünülebilir. Örneğin iki farklı gerçek kişinin 150.000,00TL vergi borcu olduğu varsayımında, kişilerden birinin banka hesabında 150.000,00TL bulunmaktadır. Diğer kişinin ise bankada bulunan 150.000,00TL ile haline münasip bir ev satın aldığını düşünelim. 6183 sayılı kanuna göre; bankada bulunan para haczedilebilirken, haline münasip evinden başka hiçbir varlığı olmayan kişinin borcu cebren tahsil edilememektedir. Bu sorunun, kamu borçluları arasında eşitsizliğe neden olduğu söylenebilir.

Ayrıca, bir kişi bankadaki mevduat hesabından gelen aylık faiz ile haline münasip bir evin kirasını karşılayabilir. Ancak mevduat hesabına elektronik haciz uygulandığında, kişi haline münasip evinde kalabilme durumundan mahrum bırakılmaktadır. Böylece 6183 sayılı kanunla getirilen bu istisnanın, aynı amaca sahip olan fakat farklı yöntemler ile haline uygun evinde yaşayan borçlular arasında eşitsizlik yarattığı söylenebilir.

2.2.1.12. Harcırak Kanununa Göre Yapılan Ödemeler

İlgili bent; 2347 sayılı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile 1980 yılında değiştirilmiştir. Yeni düzenleme ile birlikte; Harcırak Kararnamesine göre yapılan

¹²² Danıştay 3. Dairesi, 27.01.2004, 2002/1144E, 2004/162K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

ödemeler haczedilemez hükmü 6245 sayılı Harcırah Kanununa göre yapılan ödemeler haczedilemez şeklinde değişmiştir.

2.2.2. Kısmen Haczedilebilen Gelirler

Aylıklar, ödenekler, her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama bağlı olmayan nafaka alacakları, emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirler kısmen haczolunabilir. Ancak haczolunacak miktar bunların üçte birinden çok dörtte birinden az olamaz (AATUHK, m. 71).

Maddede, kısmen haczedilebilen gelirler birer birer adlandırılmak suretiyle sınırlandırıldığı için bunların arttırılması mümkün değildir. Ayrıca uygulama açısından objektiflik sağlanması için haciz miktarlarına alt ve üst sınır getirilmiştir. Böylece, kamu borçlusunun yararı ile sosyal adaletin korunmasına da özen gösterilmiştir.¹²³

71. maddenin ikinci fıkrasında ise asgari ücret ve asgari ücreti aşmayan aylık gelirler için ayrı bir üst sınıra hükmedilmiştir. Buna göre, ilgili aylık gelirlerin onda birinden fazlası haczedilemez. Burada, kanun koyucu, alt sınırı tamamen kaldırmış ve üst sınırı ise oldukça düşük bir oranda tutmuştur. Fakat bu durumun eşitsizliğe aykırı bir takım sonuçlar doğurabileceği açıktır. Örneğin, 2018 yılı için asgari ücret olan 1.603,00TL maaşı olan bir kişi ile 1.650,00TL maaşı olan bir kişinin vergi borçları nedeniyle gelirlerine kısmi haciz işlemi uygulandığını düşünelim. Asgari ücret alan kişi hakkında 160,30TL aylık haciz yapılabiliyorken, diğer kişiye en üst sınır olan üçte bir oranında haciz yapıldığında 544,50TL tutarında bir haciz uygulanabilmektedir.

Bu sorunun çözümü için, asgari ücret ve onun altında kalan aylık gelirlerin haczedilememesi, Ayrıca diğer gelirlere üçte bir ila dörtte bir arasında haciz uygulanırken, kamu borçlusuna bırakılacak net gelirin asgari ücretten düşük olmaması gerekmektedir.

¹²³ Gerçek, a.g.e., s.256.

Banka teminat mektuplarında yer alan ve bankanın borçlu ile birlikte müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu sıfatıyla kefil ve sorumlu olduğu, yazı ile bildirilmesi üzerine, hiçbir yasal yola gidilmeden ve gecikmeksizin ilgili miktarın ödeneceği bilgisi, uygulamada teminat mektubuna haciz konulmasına yol açmıştır.

Ancak, teminat mektupları, 6183 sayılı kanunda yer alan ve haczedilmesi mümkün olan mal, hak ve alacak kavramlarından birisi olarak değerlendirilemez. Danıştay'a göre teminat mektupları; banka ile muhatap arasında bir garanti sözleşmesidir ve kıymetli evrak olarak değerlendirilemezler.¹²⁴ Bu nedenle de haczedilemeyecek mallar ve kısmen haczedilebilen gelirlerde sayılmamalarına rağmen, teminat mektuplarının haczi mümkün değildir.

¹²⁴ Danıştay 4. Dairesi, 10.11.1992, 1990/360E, 1992/4794K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HACİZ SÜRECİNDE ORTAYA ÇIKAN ÖZELLİKLİ DURUMLAR VE HACZİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

3.1. Haciz Sürecinde Ortaya Çıkan Özellikli Durumlar

Cebri icra sürecinin son halkası olan paraya çevirme aşamasına geçilmeden önce haciz sürecinde ortaya çıkan birtakım özellikli durumların incelenmesi gerekmektedir. Kimi zaman haczi yapılan eşyanın özelliğinden dolayı, kimi zamansa haciz yapılan yerin idari teşkilatımızdaki yerinden dolayı kanun koyucu farklı düzenlemelere gitmiştir. Tarım ürünlerinin haczi ya da Köy sınırlarındaki haciz bu durumlara örnek olarak verilebilir.

Bunlardan ayrı olarak, hacizde üçüncü kişilerin menfaatlerini düzenleyen istihkak iddiaları, birden çok kamu alacaklısının bulunması durumunda hacizli malların durumu, açılan davalardan vazgeçme durumunda haczin kaldırılması gibi kanunen özellik arz edilmiş konular ayrı alt başlıklar halinde detaylandırılmıştır.

3.1.1. Haciz Uygulamasının Kapsamının Genişletilmesi

6183 sayılı kanunda diğer hakların paraya çevrilmesi hususu düzenlenmiştir. Kanun gerekçesine bakıldığında; bu düzenlemenin kamu borçlusunun intifa hakkı ve taksim edilmemiş bir miras veya iştirak durumu olması halinde bu alacakların da haczedilebilmesi amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır.¹²⁵ Bu anlamıyla haciz uygulamasının kapsamını genişletici bir maddedir.

Söz konusu kanun maddesi ile kanun koyucunun kendisi tarafından düzenlenen haczedilemeyecek mallar ve kısmen haczedilebilen gelirlerin dışındaki hiçbir mal, hak ve alacağın haciz uygulamasının kapsamı dışında kalmamasına dikkat edildiği görülmektedir. Kamu alacaklarının tahsilinin önemi çerçevesinde değerlendirildiğinde, böyle bir hükmün eklenmesinin yerinde olduğu söylenebilir.

¹²⁵ Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, 26.07.1953 tarih ve 8469 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

3.1.2. Haciz Uygulamasının Üçüncü Kişi Mallarına Etkisi

İstihkak haciz uygulamasının özel bir durumu olup, alacaklı kamu idaresini, kamu borçlusunu ve üçüncü kişileri ilgilendirmektedir. İstihkak iddiası dava konusu yapılabilen, kötü niyetli fiilleri engelleyerek kamu alacağının tahsilini güvence altına alan özel bir durumdur. İlgili konu, 6183 sayılı kanunun 66.-68. maddelerinde hüküm altına alınmıştır.

İlgili maddelere geçmeden önce istihkak kelimesinin anlamını açıklamak uygun olacaktır. Türk Dil Kurumuna göre istihkak: hakkı olma, hak kazanma anlamına gelen Arapça bir kelimedir.¹²⁶ Hacizde istihkak iddiaları da kazanılmış, elde edilmiş bir hakkın, haciz işlemleri sırasında öne sürülmesi anlamında kullanılmaktadır.

6183 sayılı kanunundaki ayrıma uygun olarak, borçlu elinde haczedilen mallara karşı istihkak iddiaları ile üçüncü kişi elinde haczedilen mallara karşı istihkak iddiaları ayrı bölümler halinde incelenmesi daha uygun olacaktır.

3.1.2.1. Borçlu Elinde Haczedilen Mallara İlişkin İstihkak

İddiaları

İstihkak iddiaları ile ilgili düzenlemenin ilk bölümünde: borçlu, elinde bulunan bir malı üçüncü şahsın mülkü veya rehni olarak gösterdiği yahut üçüncü bir şahıs tarafından o mal üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı iddia edildiği takdirde, haczi yapan memurun bunu haciz zaptına geçireceği ve durumun iddia borçlu tarafından yapılmışsa üçüncü şahsa, üçüncü şahıs tarafından yapılmışsa borçluya bildirilmesi konuları hükme bağlanmıştır (AATUHK, m. 66/1).

Birinci fıkra ile ilgili tartışılması gereken ilk nokta; kanun hükmüyle istihkak iddialarının mülkiyet ve rehin hakkıyla sınırlandırılmasıdır. İlgili fıkra, ‘gibi’, ‘benzer’ gibi ibareler de kullanılmamıştır. Bu düzenleme biçiminden, mülkiyet ve

¹²⁶ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ccb3fbbbf8c2.86490963, (Erişim Tarihi 12.11.2018)

rehin hakkı dışındaki hakların, istihkak iddiası olarak ileri sürülemeyeceği anlamı çıkmaktadır.¹²⁷

Bir başka görüşe göre; ilgili bölümde mülkiyet ve rehin hakkından bahsedilmişse de bu sözlerin geniş yorumlanmasında hukuki bir zorunluluk vardır. Buna göre; intifa hakkı, irtifak ve sükna hakları, tapu kütüğüne yazılan şerhler, alım, geri alım ve ön alım hakları hatta hapis hakkı bile istihkak iddialarına konu edilebilir.¹²⁸

İki farklı görüşün olduğu bu konuda, ilgili fıkranın (AATUHK, m. 66/1) geniş olarak yorumlanmasındaki hukuki zorunluluğun olmadığını ve kanunun lafzından da konunun sadece mülkiyet ve rehin hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

İlgili kanun maddesinin birinci bölümünde dikkat çeken ikinci konu, istihkak iddialarının haciz işlemine engel oluşturmaması, ancak istihkak iddialarının yöneltildiği malın haczinin en sonra bırakılması gerekliliğidir. İlgili iddialar haciz tutanağına aktarılır ve haciz işlemi de uygulanır.

Ayrıca, istihkak iddiası olan malların haczi en sona bırakılır (AATUHK, m. 62/3). Buna göre, tahsil dairesi mülkiyeti konusunda ihtilaf olmayan diğer mal, hak ve alacakları haczederek kamu alacağının tamamını karşılayabiliyorsa, istihkak iddiası olan mallar hakkında haciz işlemi yapılmasına gerek kalmamaktadır.

Haciz yapan memur, istihkak iddialarının haciz tutanağına geçirilmesiyle sorumlu tutulmuştur. Burada, istihkak iddialarının kötü niyetli bir şekilde kullanılmasının önü açılabilmektedir. Fakat haciz memuruna, haciz tutanağına geçirip geçirmemekle ilgili bir yetki verilecek olsaydı, doğabilecek sorunlar çok daha büyük olabilirdi.

Bir diğer önemli nokta: kimlerin istihkak iddiasında bulunabileceği hususudur. Kanun metninde belirtilen üçüncü şahıs, herhangi bir kişiyi ifade

¹²⁷ Turgut candan, **a.g.e.**, s.404.

¹²⁸ Seyithan Deliduman, Murat Erdem, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanuna Göre Hacizden Doğan İstihkak, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 3. Cilt, Sayı 1, Erzincan, 1999, s.302.

etmemektedir. Üçüncü şahıs; mülkiyet ve rehin hakkı sahibi olduğu iddia edilen veya bunu iddia eden kişi olarak düşünülmelidir.

İstihkak iddiaları ile ilgili düzenlemenin ilk bölümünün son tartışma konusu, haciz memurunun re'sen tespit yapıp yapamayacağı hususudur. Bir görüşe göre: haciz sürecinde kamu borçlusunun dahi menfaatlerinin göz ardı edilmemesini emreden kanun koyucunun üçüncü kişinin mülkiyet hakkına riayet edilmesini isteyeceği tereddütsüzdür. Öyleyse haciz memurunun re'sen haciz tutanağına yansıttığı durum, istihkak prosedürünü başlatmayı gerektirecektir.¹²⁹ Ancak bu yorumun geniş bir yorum olduğu söylenebilir. Bu konu, ilgili fıkranın haciz memurunun kolaylıkla tespit ettiği ve somut bulguların da varlığı durumunda re'sen istihkak iddiasında bulunabilmesinin düzenlenmesiyle çözüme kavuşturulmalıdır.

İstihkak iddiaları ile ilgili düzenlemenin ikinci bölümünde: tahsil dairesinin, haciz zaptını aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde iddiayı reddetmediği takdirde istihkak iddiasını kabul etmiş sayılacağı belirtilmiştir. Üçüncü şahsın, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde itiraz etmemesi durumunda da istihkak iddiası dinlenememektedir (AATUHK, m. 66/2).

Tahsil dairesinin haciz zaptını almasından, haciz zaptını tutan memur tarafından haciz zaptının tahsil dairesine teslim edilmesi anlaşılmaktadır. Ancak günümüzün teknolojik koşulları dikkate alındığında bu düzenlemenin ne kadar gerekli olduğu tartışma konusudur. Tahsil dairesinin haciz zaptını kendi kendine tebliğ etmesinin de pratik bir geçerliliği olmadığı söylenebilir. Bu düzenlemenin, yedi günlük sürenin keyfi olarak uzatılmasının önüne geçilecek şekilde, haciz zaptının tarihinden itibaren yedi gün olarak değiştirilmesi gerekmektedir.

Düzenlemenin ikinci bölümü ile ilgili bir diğer sorun, borçlunun itirazı ile ilgili süre sınırının olmamasıdır. Ancak fıkranın düzenlenmesinden hareketle, kanun koyucunun, bu durumda da, süreyi yedi gün olarak kabul ettiği düşünülmektedir.¹³⁰

¹²⁹ Barlass, **a.g.e.**, s.104.

¹³⁰ Candan, **a.g.e.**, s.386.

Son olarak istihkak iddiasının tahsil dairesince kabul edilmemesi veya iddiaya karşı itiraz gelmesi halinde, yedi gün içerisinde mahkemeye başvurulması gerektiği bilgisinin tahsil dairesince ilgililere bildirilmesi gerekliliği hüküm altına alınmıştır (AATUKH, m. 66/3).

3.1.2.2. Üçüncü Kişi Elinde Haczedilen Mallara İlişkin

İstihkak İddiaları

Üçüncü kişi elinde haczedilen mallara ilişkin istihkak iddialarında yaşanan durum; haczedilen malın borçlunun elinde değil, üçüncü kişinin elinde olması ve mülkiyet veya rehin hakkı iddiasının bulunmasıdır.

Üçüncü kişi elinde haczedilen mallara ilişkin istihkak iddiası ile borçlu elinde haczedilen mallara ilişkin istihkak iddiası arasındaki en büyük farklılık, itiraz eden kamu kesiminin farklı olmasıdır. Borçlu elinde haczedilen mallara ilişkin itirazı yedi gün içinde tahsil dairesi yaparken, üçüncü kişi elinde haczedilen mallara ilişkin itirazı on beş gün içinde alacaklı kamu idaresi yapmaktadır.¹³¹

6183 sayılı kanunda yapılan tanımlara göre: alacaklı kamu idaresi; devleti, il özel idareleri ve belediyeleri ifade ederken, tahsil dairesi; alacaklı kamu idaresinin kanunu uygulamakla görevli dairesini, servisini, memur veya memurlarını ifade etmektedir (AATUHK, m. 3).

Dolayısıyla tahsil dairesi kanunu uygulamakla görevlendirilmiş bir alt birim olarak anlaşılmaktadır. Bu durum tahsil dairesinin, uygulayıcı olması sebebiyle, oluşacak istihkak iddiaları için itiraz mercii olarak daha verimli olması demektir.

Borçlu elinde haczedilen mallara ilişkin istihkak iddialarına itirazın tahsil dairesi yetkisine bırakılırken, üçüncü kişi elinde haczedilen mallara ilişkin istihkak iddialarına itirazın alacaklı kamu idaresine bırakılması, aynı konu hakkında farklı uygulamaların gerçekleşmesinin önünü açmaktadır. Bu durumun düzeltilerek,

¹³¹ Barlass, **a.g.e.**, s.111.

üçüncü kişi elinde haczedilen mallara ilişkin istihkak iddialarında da itiraz mercii olarak tahsil dairesinin yetkili kılınması gerekmektedir.¹³²

Alacaklı kamu idaresinin Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi Yurtlar Kurumu olduğu, kamu borçlusunun da öğrenim kredisini zamanında ödemeyen bir gerçek kişi olduğu düşünüldüğünde, alacaklı kamu idaresi, alacağının tahsil edebilmek için, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığının protokolü gereğince borçluyu ve borç miktarını Vergi Dairesi Müdürlüğüne bildirmektedir.

Bu aşamadan itibaren zamanında ödenmeyen borçlar, tahsil dairesi sıfatıyla ilgili Vergi Dairesi Müdürlüğü tarafından haczedilebilir. Haciz işlemi sırasında yaşanacak üçüncü kişi elinde haczedilen mala ilişkin istihkak iddiasında itiraz mercii Vergi Dairesi Müdürlüğü yerine Kredi Yurtlar Kurumu olacağından, iki kurum arasındaki iletişim eksikliği ya da bürokratik engeller yüzünden uygulamada on beş günlük süre aşılmakta ve idarenin istihkak iddiasını kabul ettiği sayılmaktadır.¹³³ Sonuç olarak istihkak iddiasının kabul edilmesi ile birlikte kamu alacağının tahsil edilebilme şansı da azalmaktadır.

Bir ikamette birden çok kişi bulunabilir. Aynı adreste ikamet eden kişilerin arsında da istihkak iddiaları uygulamada da sıkça görülmektedir. Bu durumlarda istihkak iddialarının nasıl uygulanacağı ile ilgili altmış yedinci maddenin ikinci fıkrasında: borçlu ile birlikte ikamet etmekte olan kişiler tarafından istihkak iddiasında bulunulduğu takdirde mal borçlunun elinde sayılır denilmektedir. Buna göre, bu gibi durumlarda, borçlu elinde haczedilen mallara ilişkin istihkak iddiaları ile ilgili altmış altıncı madde hükümleri uygulanacaktır.

Bu konu ile ilgili Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun önemli bir kararı bulunmaktadır: 6183 sayılı Kanunun 67. maddesi hükmüne göre borçlu ile birlikte ikamet etmekte olan kişiler tarafından istihkak iddiasında bulunduğu takdirde mal borçlunun elinde sayılacağı gibi, mülkiyetin borçluya ait olduğu yasal karine olarak

¹³² A.e., s.111.

¹³³ Danıştay 3. Dairesi, 21.04.1998, 1997/597E, 1998/1321K (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı)

kabul edilmiştir. Bu karinenin aksini ispat yükümü istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişiye düşer.

Olayda davacının ibraz ettiği adi nitelikte düzenlenmiş olmaları itibariyle H.U.M.K'nun 299. maddesi gereğince 3. şahıs durumundaki alacaklıyı ilzam etmez. Öte yandan borçlu hacizli malları 5.4.1984 tarihinde Noterde düzenlenen devir senediyle annesine sattığını iddia ederek Manisa 1. Asliye Hukuk Hakimliğinin 984/321 Esas sayılı dosyada 3. şahıs sıfatıyla annesi tarafından istihkak davası açılmıştır. Bu devir senedinin takip tarihinden sonra düzenlenmiş olması, hacizli mallar hakkında devir senedine dayanılarak istihkak davası açılmış bulunması bu davanın samimi olmadığını göstermektedir.¹³⁴

Sonuç olarak, istihkak iddialarında akrabalık ve eş durumlarının mahkeme tarafından samimi görülmediği anlaşılmaktadır. Bu durum gerçekten de şüphe uyandırmak için yeterlidir. Örnek olayda da olduğu gibi, borçlular istihkak iddialarını, mallarını hacizden kaçırmak amacıyla kötüye kullanabilmektedir. Bu durumlarda istihkak iddialarının kanıtlanması gerekmekte, aksi takdirde mahkemelerce istihkak iddiaları reddolunmaktadır.

3.1.2.3. İstihkak İddiaları ile İlgili Diğer Hükümler

İstihkak iddiaları ile ilgili diğer hükümler; istihkak davalarına bakmaya yetkili mahkeme, takibin ertelenmesi ve haksız çıkma zammı konularını içermektedir.

6183 sayılı kanunun en önemli niteliklerinden birisi de, idari işlemler konusunda hükümlerin öngörülmesine ilişkindir. Genel mahkemelerin hangi durumlarda görevli sayılacakları ise ayrı olarak düzenlenmiştir.¹³⁵ Buna göre; bir düzenlemenin olmadığı tüm uyuşmazlıkların niteliği itibariyle vergi mahkemelerinde görüleceği söylenebilir. Örneğin, vergi borcu nedeniyle haczedilen mallar için istihkak iddialarının genel mahkemelerce görüleceği 68. madde ile belirlenmiştir.

¹³⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 23.09.1987, 1987/15192E 1987/659K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹³⁵ Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 25.12.1975, 1975/4697E, 1975/5149K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

Yargıtay Hukuk Dairesinin yukarıda anılan ilgili kararında da belirtildiği üzere, 6183 sayılı kanundaki uyuşmazlıklar kural olarak idari yargının alanına girmekte ise de, bazı maddelerinde genel mahkemelerin yetkili kılındığı istisnai durumlar da mevcuttur. İstihkak iddialarına itiraz da kanundaki bu istisnai durumlardan birisidir.

3.1.3. Birden Çok Kamu Alacaklısı Olması Durumunda Haciz

Uygulaması

Kamu alacağının tahsilinde hacze iştirak konusunda, koruma hükümlerinden biri olan ve 6183 sayılı kanunda düzenlenen rüçhan hakkı ile kamu alacağından kaynaklı hacizlerde iştirak olarak ikili bir ayrıma gidilebilir.

Rüçhan hakkında; özel hukuk kişilerince konulan hacizlere kamu alacakları nedeniyle konulan hacizlerin iştiraki düzenlemekte ve garameten taksim usulü kabul edilmektedir. Kamu idaresi tarafından uygulanan hacze bir başka kamu idaresinin iştirak etmesi konusunu ise ayrıca düzenlenmektedir.

Kamu kurumları arasındaki hacze iştirakin üç şartı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, hacze iştirak edecek alacaklı kamu idaresinin kamu alacağının, haciz tarihinden önce tahakkuk etmesi gerekmektedir. Örneğin, Nakil Vasıtalar Vergi Dairesi Müdürlüğünün 15 Kasım 2018 tarihinde borçlu mükellefine haciz uyguladığını ve haczedilen malı 15 Ocak 2019 tarihinde paraya çevirdiğini kabul edelim. Aynı mükellefin 24 Kasım 2018 tarihinde tahakkuk etmiş, ödeme emri ve haciz varakası tebliğ edilmiş Ekim/2018 dönemi KDV borcu için Mecidiyeköy Vergi Dairesi Müdürlüğü hacze iştirak edemeyecektir.

Hacze iştirakin ön şartı olan bu durumun aksini iddia eden çalışma olsa da,¹³⁶ ilgili kanun maddesinin bu denli geniş yorumlanmasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu söylenebilir. Kamu kurumları arasındaki hacze iştirak müessesesinde garameten taksim uygulaması olmadığından, ilk haczi uygulayan alacaklı kamu idaresi zaten tüm alacağı karşılanana kadar ikinci ve daha sonraki sıralarda bulunan

¹³⁶ Recep Akçan, **Hacze İştirak**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.152.

iştirakçilere mahsup edilemeyeceğinden, bu şartın neden getirildiğini anlamak kolay değildir. Olması gereken, bu tahakkuk şartının kaldırılarak, paraya çevirme tarihine kadar hacze iştirak edilebilmesinin önünün açılmasıdır.

Hacze iştirakin ikinci şartı da iştirak talebinin, hacizli mallardan herhangi birinin paraya çevrilmesine kadar gerçekleşmesi şartıdır.¹³⁷ Örneğin Şişli Belediyesinin Emlak Vergisi borçlusuna 25 Kasım 2018 tarihinde haciz uyguladığını ve bir adet televizyon ile bir adet tablonun haczedildiğini düşünelim. Aynı kamu borçlusunun 24 Kasım 2018 tarihinde tahakkuk eden KDV borcuna istinaden Göztepe Vergi Dairesi Müdürlüğü 20 Ocak 2019 tarihinde hacze iştirak etmiştir. Bu durumda haciz işlemi uygulanan iki maldan bir tanesi, 20 Ocak 2019 tarihinden önce paraya çevrildiyse, Göztepe Vergi Dairesi Müdürlüğünün paraya çevrilmeyen diğer malın haczine iştirak etmesi mümkün değildir.

Hacizli mallardan birinin paraya çevrilmesi ile hacze iştirakin imkansız hale geldiği bu şartın kanun koyucu tarafından konulma amacı anlaşılamamaktadır. Hacze iştirak; kamu alacağının tahsil edilmesinde hem maliyeti hem de tahsilat riskini azaltmaktadır. Bu uygulamanın genişletilmesi gerekirken, şartlara bağlanarak uygulama alanının daraltılmasının doğru olmadığı söylenebilir.

Hacze iştirak konusunun üçüncü ve son şartı bedelin paylaşımı ile ilgilidir. Hacze iştirak durumunda, hacizli malın bedelinden öncelikle haczi yapan dairenin alacağı tahsil edilir. Artan tutar olduğu takdirde, hacze iştirak tarihi sırası ile alacaklarına mahsup edilmek üzere, artan tutar hacze iştirak eden diğer tahsil dairelerine ödenir (AATUHK, m. 69/2).

Kamu alacaklıları arasında hacze iştirakte, garameten taksimi uygulamayıp, sıra usulünü takip eden bir hüküm olması, yukarıda tartışılan diğer iki şartı da anlamsız hale getirmektedir. İlk haczi uygulayan kamu alacaklısı, kendi alacağını almadan iştirakçi kamu alacaklılarına herhangi bir ödeme yapmayacağından, tahakkuk tarihi ve paraya çevirme tarihi gibi şartların konulmasına gerek kalmamaktadır.

¹³⁷ Kemal Çağlar, **a.g.e.**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s.29.

3.1.4.Tarım Ürünlerinde Haciz Uygulaması

Yetişmemiş mahsullerin haczi konusu Türk Medeni Kanununun ilgili maddeleri ile birlikte değerlendirildiğinde açıklanabilmektedir.

Yetişmemiş her türlü toprak ve ağaç mahsulleri, yetişmeleri zamanından geriye doğru iki ay içinde haczolunabilir. Bu suretle haczedilmiş olan mahsullerin borçlu tarafından başkasına devri, haczi yapan tahsil dairesine karşı hükümsüz olup takibatın devamına engel olmaz denilmektedir (AATUHK, m. 72/1).

Yetişmemiş mahsullerin yetişme zamanlarından iki ay öncesine kadar haczedilebiliyor olmasındaki sürenin nasıl belirlendiğinin araştırılmaya muhtaç olduğu söylenebilir. Ancak 6183 sayılı kanun gerekçesine bakıldığında, yetişmemiş mahsullerin haczinin genel icra hukukumuzdaki koşutları içerdiğinin belirtildiği görölmektedir.¹³⁸ Dolayısıyla bu hükmün, İcra ve İflas kanunundan doğrudan alındığı söylenebilir.

Türk Medeni Kanununun bütünleyici parça kenar başlıklı maddesine göre bir şeye malik olan kimse, o şeyin bütünleyici parçalarına da malik olur denilmektedir (TMK, m. 684). Yine aynı kanunun doğal ürünler kenar başlıklı maddesinde de bir şeyin maliki, onun ürünlerinin de maliki olur ve ayrıca doğal ürünler asıl şeyden ayrılınca kadar onun bütünleyici parçasıdır denilmektedir (TMK, m. 685).

Medeni kanunun ilgili maddeleri incelendiğinde, bir arsanın mülkiyetine sahip olan kişi, aynı zamanda o arsa üzerindeki her türlü bitki ve ağacın da mülkiyetine sahip olmaktadır. Ayrıca bu doğal ürünler, arsanın bütünleyici parçası olarak kabul edilmektedir. Ancak 6183 sayılı kanunun 72. maddesi, yetişmemiş ürünlerin taşınmazdan bağımsız olarak haczedilebilmesinin önünü açmaktadır. Böyle bir madde olmasaydı, kamu borçlusunun mahsulleri, bulunduğu taşınmazdan bağımsız olarak haczedilemeyecek ve belki de düşük miktarlı bir borç için tüm taşınmazın haczedilip satılması gerekecekti.

¹³⁸ Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, 26.07.1953 tarih ve 8469 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Burada yaşanabilecek önemli bir sorun, mahsullerin yetiştirme zamanının tespiti yapılmasıdır. Bu tespiti, haciz memuru yapacaktır. Ancak, gerek coğrafi konuma gerek o yılki coğrafi duruma göre değişiklik gösteren yetiştirme zamanının haciz memuru tarafından tespit edilebilmesi çok gerçekçi bir bakış açısı değildir.¹³⁹ Bu konu, mahsullerin çeşitliliği de düşünüldüğünde oldukça teknik bir konudur ve somut olayda mutlaka bilirkişiye başvurulmalıdır. Aksi halde, kamu borçlusu aleyhinde uygulamalar gerçekleştirilebilir.

Yetiştirilmemiş mahsullerin haczi ile ilgili bir diğer düzenleme; rehinli alacaklar ile ilgilidir. Rehin, taşınmazın bütünleyici parçaları ve eklentileri ile birlikte hüküm ifade eder (TMK, m. 862). Buna göre, eğer bir taşınmaz üzerinde rehinli bir alacak varsa, o taşınmazın bütünleyici parçası olan doğal ürünler de rehinin kapsamına girmektedir. 6183 sayılı kanunun 72. maddesinin ikinci fıkrasında da bu durumdan bahsedilerek, rehinli alacaklının doğal ürünler üzerindeki hakkı tanınmaktadır. Ancak burada kamu alacaklısına sağlanan önemli bir avantaj vardır: alacaklı rehinin paraya çevrilmesi için mahsullerin yetiştirmesinden önce takip isteğinde bulunmuş olmalıdır.

Sonuç olarak, takip isteğinde bulunmayan rehin alacaklısı, ürünlerin yetiştirme zamanından iki ay öncesinden itibaren ürünlerin kamu alacaklısı tarafından haczedilmesi durumunda rehin hakkından bahsedemeyecektir. Bu durum aynı zamanda İcra ve İflas Kanunu ile Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun yetiştirilmemiş mahsullerin haczi konusundaki tek farklılıktır. Başka birçok noktada olduğu gibi, burada da kanun koyucu kamu alacaklılarının tahsiline, özel alacakların tahsiline istinaden ayrıcalık getirmiştir.¹⁴⁰

3.1.5. Kamu Alacağı Mevzuatında Köyün Durumu

6183 sayılı kanunda Köylerde yapılacak haciz uygulaması ile ilgili ayrı bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre; Köylerde ve Köy Kanunu uygulanan bucaklarda menkul mal haczi haciz varakası üzerine köy ihtiyar kurullarınca yapılır denilmektedir (AATUHK, m. 65/1).

¹³⁹ Barlass, **a.g.e.**, s.82.

¹⁴⁰ Barlass, **a.g.e.**, s.84.

Yine aynı maddenin ikinci fıkrasına göre; gerek görülen hallerde Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilecek vergiler için muhtarın veya ihtiyar kurulu üyelerinden birinin huzurunda tahsil dairesine menkul mal haczi yaptırmaya o mahallin en büyük mal memuru yetkilidir denilmektedir (AATUHK, m. 65/2).

İlgili maddenin iki fıkrasında da bahsedilen menkul malların haczidir. Buna göre, menkul mal dışındaki haciz uygulamasının köylerde de genel hükümlere tabi olduğu açıktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı; kanun hükmünün verdiği yetkiyi kullanarak, köylerde ve köy kanununun uygulandığı yerlerde gerekli hallerde, gelir vergisi (geçici vergi dahil), kurumlar vergisi (geçici vergi dahil), KDV, ÖTV, MTV, BSMV, ÖİV, şans oyunları vergisi ve damga vergisi için muhtar veya ihtiyar kurulu üyelerinin birinin huzurunda tahsil dairesine menkul mal haczi yaptırmaya o mahallin en büyük mal memurunu yetkili kılmıştır.¹⁴¹

Köylerde ve Köy Kanununun uygulandığı yerlerde, bazı vergiler ile ilgili alacakların haciz yönteminin değiştirilerek ayrıştırılması aşağıda açıklanacak nedenlerden dolayı günümüzün koşullarına uymamaktadır ve tüm kamu alacaklarının cebren tahsilinde aynı kuralların uygulanması gerekliliği fikrini zedelemektedir.

6183 sayılı kanunda köylerde ödeme emrinin tebliği, köylerde gecikme zammı gibi hükümler de bulunmaktadır. Bu ayrımı sadece kamu alacaklarının cebren tahsilinde görebiliyorken, özel alacakların cebren tahsilinin düzenlendiği İcra ve İflas Kanununda köyler ile ilgili ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır.

6183 sayılı kanunda köylerle ilgili bu şekilde ayrı düzenlemelerin bulunması, ülkemizin gelişen ve değişen koşullarına uymamakta ve aynı ülke içerisinde, demografik unsurlara göre farklı uygulamalar getirmesi açısından kamu borçluları arasındaki eşitliğe aykırı unsurlar içermektedir.

Köylerde ve Köy Kanununun uygulandığı yerlerde menkul malların haczinin köy ihtiyar kurullarınca yapılmasının bir diğer sakıncası da, köylerin nüfus olarak

¹⁴¹ **Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1**, s.90., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

oldukça az olması ve orada yaşayan insanların birbirlerini tanımamasından kaynaklı olarak, haciz uygulamasının sağlıklı yapılamadığı durumların oluşabilmesidir.

Her ne kadar ekonomik ve hukuki boyutları ile incelense de, özel veya kamu alacağının takibi olup olmadığı fark etmeksizin, haciz uygulamasının sosyolojik boyutları da vardır. Köy gibi küçük yerlerde haciz uygulaması, bu yönüyle haczi uygulayan taraf için de kendisine haciz uygulanan taraf için de oldukça zor olabilir. Nitekim köylerde haciz ile ilgili yüksek mahkemelere sirayet eden herhangi bir kararın bulunmaması da, köylerde ve köy kanununun uygulandığı yerlerde, kamu alacağının tahsili ile ilgili hükümlerin uygulanmadığı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır.¹⁴²

3.1.6. Aciz Hali ve Sonuçları

Kamu borçlusunun hacze uygun malı olmaması ya da haczedilen mallarının borcunu karşılayamaması durumunda kamu borçlusu aciz halinde kabul edilir.

Aciz halinin tespitinin zamanı önemlidir. Kanun maddesine göre, aciz halinin, düzenlenecek aciz fişinde gösterilmesi gereklidir (AATUHK, m. 75/2). Dolayısıyla, aciz hali, aciz fişinin düzenlenmesi ile gerçekleşen bir durumdur. Dolayısıyla, aciz fişi düzenlendikten sonra, kamu borçlusu hakkında teminat ve faiz aranmadan kırk sekizinci madde hükümleri uygulanabilir.

Aciz hali, kamu borçlusunda teminat ve tecil faizi aranmadan borçlarını tecil ettirme fırsatı vermektedir. Ancak bazı vergiler tecilin konusuna girmediğinden tecil edilemeyeceğinden burada borçlar arasında bir uygulama farklılığı oluşmaktadır. Böylece kamu borçlusunun acizlik durumu olsa da kanun hükmünün verdiği yetkiden yararlanamaması uygun düşmemektedir.

İlgili kanun maddesinde, teminat ve faiz aranmadan tecil uygulanabilir denilmektedir (AATUHK, m. 76/1). Dolayısıyla burada idarenin takdir yetkisi ön plana çıkmaktadır. Bu durum da yine, uygulayan kamu alacaklıları sayısı kadar farklı uygulama görülebilmesine neden olur. Aynı zamanda aynı kamu alacaklısı, farklı

¹⁴² Barlass, **a.g.e.**, s.127-128.

kişilere farklı uygulamalar da uygulayabilir. Bu yüzden aciz halindeki her borçluya teminat ve faiz aranmadan tecil imkanı verilmelidir.

Aciz haline bağlanan önemli sonuçlardan birinin; aciz halindeki kamu borçlusu için gecikme zammının hesaplanmaması görüşü olsa da, ilgili kanun maddelerinde gecikme zammının durması veya hesaplanmaması ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.¹⁴³

3.1.7. Haczin Sonuçları

Haczin sonuçları, borçlu açısından, üçüncü şahıs açısından ve alacağın tahsili açısından olmak üzere üç başlıkta incelenebilir.¹⁴⁴ Alacağın tahsili açısından değerlendirme, paraya çevirme aşaması ile ilgili olduğundan, ilerleyen bölümde detaylandırılmıştır.

3.1.7.1. Borçlu Açısından Haczin Sonuçları

Haczin borçlu tarafından sonuçlarından en önemlisi, hacizli mala ilişkin tasarruf yetkisinin kaldırılmasıdır. Kamu borçlusunun imzasının alındığı haciz tutanağında, alacaklı kamu idaresinin oluru dışında bu mallar üzerinde yapılan tasarrufun cezayı gerektireceği konusunda borçlu ve hazır bulunanlar uyarıldı ibaresi bulunmaktadır.

Tasarrufun kaldırılması konusu ekonomik boyutları ile incelendiğinde, kamu alacağının etkin tahsil edilebilmesi açısından önemi anlaşılmaktadır. Üretimde girdi olarak kullanılan, hammadde ya da makinaların haczedilmesi ile birlikte, üretimin durduğu varsayılabilir. Ancak alacaklı kamu idaresinin burada, kamu borçlusunun hacizli malı üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlamaması gerekmektedir. Böylece üretimde girdi olarak kullanılan makine veya hammaddelerin kullanılarak üretilen emtianın haczedilmesi ile kamu alacağının tahsili daha yüksek oranda gerçekleştirilebilecektir. Böylece hem kamu alacaklısı hem de kamu borçlusunun

¹⁴³ Abdurrahman Akdoğan, **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 10 bs. Ankara, Gazi Yayınları, 2011, s.34.

¹⁴⁴ Çelik, **a.g.e.**, s.249.

faydası gözetilmiş olacaktır.¹⁴⁵ Kanun koyucu, 6183 sayılı kanunun 73. maddesi bu durumu düzenlemektedir. Alacaklı kamu idaresine verilen bu yetki kötüye kullanılmamalıdır.

Haczin sonuçları 6183 sayılı kanunda olduğu gibi, İcra ve İflas Kanununda da yer almaktadır. İcra ve İflas Kanununun taşınır mallarda haczin neticeleri kenar başlıklı maddesinde düzenlenen bu durum, madde kenar başlığından da anlaşılacağı üzere sadece taşınır mallar için geçerlidir. 6183 sayılı kanunda malların ayırımına gidilmeyerek, kapsam olarak daha geniş bir düzenlemeye hükmedilmiştir. Buna göre, kamu borçlusunun tasarruf yetkisinin kaldırıldığı durumlar, özel borçlulardaki durumlara istinaden daha fazla gerçekleşmektedir.

3.1.7.2. Üçüncü Şahıs Açısından Haczin Sonuçları

Hacizli mala ilişkin tasarruf yetkisinin kısıtlanması konusunda farklılık bulunmasına rağmen, her iki kanunda da, üçüncü kişiler açısından iyi niyet kavramına atıfta bulunularak, birbirlerinin aynısı düzenlemeler yer almaktadır. Yapılan bu düzenlemeler ile zilyetlik ile ilgili iyi niyetle elde edilen haklar saklı tutulmuştur.

Hukuk düzenine göre iyi niyetli olmak; bir hakkın kazanılması veya bir hukuki sonucun doğması yönünden mevcut bir engeli, bir eksikliği veya benzeri bir olguyu bilmemek ve halin gerektirdiği özen gösterilse dahi bilecek durumda olmamaktır.¹⁴⁶ Her ne kadar Medeni Kanunun 3. maddesinde düzenlense de iyi niyetin kanunda tanımı yapılmamıştır. Bu durumun; iyi niyet halinin son derece kişiye özel ve sübjektif olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca, hukukta iyi niyetin hangi durumlarda, hangi kapsamda ve hangi şartlarla korunacağına ilişkin genel bir kuralın varlığından da söz edilemez. Her bir hukuki ilişkinin özelliklerini ve bu hukuki ilişkilerdeki menfaatler durumunu dikkate alan kanun koyucu; iyi niyetin

¹⁴⁵ A.e.

¹⁴⁶ Halil Akkanat, **Türk Medeni Hukukunda İyiniyetin Korunması**, İstanbul, Filiz Yayınevi, 2010, s.15. (Aktaran, Mustafa Dural, Suat Sarı, a.g.e., s.233.)

korunduğu halleri ayrı ayrı düzenlemiş ve her bir halde iyi niyetin hangi kapsamda ve hangi şartlarda korunacağını farklı şekilde öngörmüştür.¹⁴⁷

6183 sayılı kanunda ve İcra ve İflas kanununda da kanun koyucu haczin sonuçlarını düzenlerken, iyi niyet hali ile kötü niyet halini ayırma gereği görmüştür. Buradaki amaç, kamu borçlusı olmayan üçüncü kişilerin olası bir hak kaybına uğramasını engellemektir. Haciz uygulamasının öznesi olmayan üçüncü kişilerin özel bir şekilde korunması amacının yerinde olduğu söylenebilir.

3.1.8. Hacze İtiraz Kurumunun Düzenlenmemesi

6183 sayılı kanunda hacze itiraz ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ödeme emrine itirazın ayrıntılı olarak düzenlenmesine karşın, kamu borçlusı açısından son derece ağır, eylemsel, psikolojik, sosyal ve hukuki sonuçları olan haciz işlemine itiraz hakkına kanunda yer verilmemiştir.¹⁴⁸

2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun 6. maddesine göre; vergi mahkemeleri, genel bütçeye, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere ait vergi, resim, harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelerine ile ilgili 6183 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin davaları çözümlemektedir. Bu hüküm çerçevesinde, haciz işlemine itirazın vergi mahkemelerine yapılacağı açıktır.

Ödeme emrine itiraz kurumunun, haciz işlemine itiraz kurumunda olduğu gibi 2576 sayılı kanuna bırakılmayarak özel olarak düzenlenmesinin sebebi; ödeme emrine itirazın oluşturulacak itiraz komisyonlarına yapılacağıının hüküm altına alınmasıdır. Ancak 2576 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 1982 yılından itibaren vergi itiraz komisyonları kaldırılmış ve görevli mahkeme, vergi mahkemeleri olmuştur. Dolayısıyla 1982 yılından itibaren ödeme emrine itirazda da görevli mahkeme vergi mahkemeleridir.

Sonuç olarak; haciz varakasının, ödeme emrinden onaylanma yönünden daha ağırlaştırılmış bir belge olmasına rağmen, idarenin yaptığı haciz işlemlerine karşı

¹⁴⁷ Mustafa Dural, Suat Sarı, **a.g.e.**, s.235.

¹⁴⁸ Erol, **a.g.e.**, s.293.

itiraz hakkının 6183 sayılı kanunda olmamasının hukuk devleti ilkesine ve anayasaya aykırılığı iddiası olsa da¹⁴⁹, bu durumun bu şekilde değerlendirilmemesi gerekmektedir. İdarenin yaptığı bir eylem olan hacze itiraz 2576 sayılı kanun hükümlerine istinaden edilebilmektedir.

Haciz varakasına itiraz konusunda da uyuşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, haciz varakalarının eklenerek gönderildiği Vergi Dairesi Müdürlüğü yazısının, borcun bir an önce ödenmesi gerektiğini belirten bir uyarı mektubu niteliği taşıdığını, haciz varakalarının bir ön servis işlemi niteliğinde olduğunu ve kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlem niteliği taşımadığını açıklayıp, haciz varakalarının davaya konu edilemeyeceğini karara bağlamıştır.¹⁵⁰

Bu karara karşın; Danıştay 7. Dairenin ileri tarihli bir kararında: haciz varakası, özelliği itibariyle ödeme emrinin tebliğine rağmen ödenmeyen kamu alacağının tahsil edilebilmesi için alınan haciz kararını içeren, her an uygulanması ve sonuç doğurması mümkün olan, tek taraflı, kesin, yürütülmesi zorunlu ve ilgililerin hukukunu etkileyen, idari davaya konu edilebilecek bir işlemdir denilmektedir.¹⁵¹

Haciz varakasının idari davaya konu edilip edilmemesi ile ilgili iki farklı yargı kararı olsa da, haciz varakası düzenlenmesi fiilen haciz işlemi yapıldığı anlamına gelmemektedir. Haciz varakasının borçluya tebliğ tarihi ile fiili haciz tarihi arasında borçlunun borcunu ödemesi durumunda haciz işlemi uygulanmayacak ve haciz varakası iptal edilecektir. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu tarafından da haciz varakasının davaya konu edilemeyeceğine karar verilmesinin sebebi, haciz varakası ile borçlunun fiili durumunda bir değişikliğin olmaması iddiasına ilişkindir. Bu bağlamda Danıştay 7. Dairenin belirttiği gibi, haciz varakasının düzenlenmesi, ilgililerin hukukunu etkileyen veya yürütülmesi zorunlu bir işlem olduğu söylenemez.

¹⁴⁹ A.e. s.294.

¹⁵⁰ Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 02.06.1989, 1989/40E, 1989/45K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹⁵¹ Danıştay 7. Dairesi, 16.09.2004, 2002/3207E, 2004/2237K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

3.1.9. Açılan Davadan Vazgeçilmesi ve Belirli Bir Bedelin

Ödenmesi Durumunda Haczin Kaldırılması

Bazı hallerde haczin kaldırılması ile ilgili hükümler 2018 yılında düzenlenmiştir. 7103 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2. maddesi ile ilgili ek madde eklenmiştir.

İlgili kanunun madde gerekçesi incelendiğinde, icra yolu ile yapılan satışlardan elde edilen sonuçların dikkate alındığı ve kamu borçlusunun hacizli malı üzerinde tasarrufuna imkan verilmek suretiyle kamu alacaklarının tahsilatında etkinliğin artırılmasının amaçlandığı görülmektedir.¹⁵²

Kanun gerekçesinde belirtilen amaca uygun olarak, eklenen ilgili maddede; kamu borçlusu, takip masraflarına ek olarak, hacizli malına ilişkin biçilen değerin %10 fazlasını ödediği takdirde, ilgili mala ilişkin haciz kaldırılmaktadır. Bu şekilde haczi kaldırılan mala, ihtiyati haciz hükümleri saklı kalmak şartıyla haczin kaldırıldığı tarihten itibaren üç ay boyunca yeniden haciz konulamamaktadır. Yine bu madde hükümlerine bağlı olarak yapılan başvurularda hacze karşı davalardan vazgeçilmesi şartı bulunmaktadır. Daha önce yapılan dava başvuruları incelenmemekte, fakat incelenir ve hükme bağlanırsa da bu karar hükümsüz sayılmaktadır.

Sonuç olarak, kamu borçlusuna, hacizli malı üzerinde yeniden tasarruf hakkı verilerek, haczin kaldırılması ve davalardan vazgeçilmesi bir anlamda iki tarafın barışması niteliğinde değerlendirilebilir. Ancak uygulamanın sadece, Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tahsil dairelerince hacedilen mallar üzerindeki hacizler ile sınırlandırılması, hakkın bazı kamu borçlularına verilip, bazı kamu borçlularına verilmemesi eşitsizliğini yaratmaktadır.

¹⁵² 7103 Sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Gerekçesi, s.47, <https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0914.pdf> (Erişim Tarihi 20.02.2019)

3.2. Paraya Çevirme Aşaması

Haczin nihai amacı; haczedilen malların, hak veya alacakların paraya çevrilerek kamu alacağının tahsilini sağlamaktır. Bu anlamda paraya çevirme, bu önemli konunun son aşamasıdır.

Satış işlemlerinde, alacaklı kamu idaresinin ve borçlunun yararları olabildiği kadar gözetilmelidir.¹⁵³ Bu iki tarafın da yararına olacak en önemli husus; hacizli malın, hak veya alacağın olabilecek en yüksek tutarda paraya çevrilmesidir. Böylece kamu borçlusunun borcunun daha büyük kısmı ya da tamamı tahsil edilebilecektir.

Haczin paraya çevrilmesi aşamasında da oldukça detaylı hukuki düzenlemeler yer almaktadır. Bununla birlikte, gerek uygulamadan kaynaklı, gerekse kanunun kendisinden kaynaklı bir takım uyuşmazlıklar ortaya çıkmış ve çıkmaya devam etmektedir. İlerleyen alt başlıklarda bu konuyla ilgili olarak yaşanmış uyuşmazlıklar mahkeme kararları ışığında değerlendirilmiştir.

Paraya çevirme veya satış kavramı belirli bir anı değil bir süreci ifade etmektedir.¹⁵⁴ Dolayısıyla paraya çevirme süreci, içerisinde ilan, ihale, açık arttırma, satış komisyonları, satış şartnameleri ve teferruğ gibi önemli konuları barındırmaktadır.

Nihayet, paraya çevirme kavramı; haciz altında veya iflas masasında bulunan malların ve hakların o konudaki kanun hükümlerine göre pazarlık veya açık arttırma ile satılıp para haline getirilmesi olarak tanımlanabilir.¹⁵⁵

3.2.1. Menkul Malların Satışı

Kamu icra hukukunda menkul malların satışı, tahsil daireleri ve ihtiyar kurulları tarafından yapılabilmektedir. 6183 sayılı kanunda; köylerde ödeme emri, köylerde haciz gibi farklılıkların bulunmasının uzantısı olarak, köylerde satış konusunda da farklılıklar getirilmiştir. Kanımca köylerin bu özel durumunun kamu

¹⁵³ Otomasyonlu Vergi Daireleri İşlem Yönergesi, Madde 408

¹⁵⁴ Elif Kısmet Aslan, **İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların Açık Arttırma Yolu ile Paraya Çevrilmesi**, İzmir, Güncel Yayınevi, 2004, s.3.

¹⁵⁵ **Türk Hukuk Lügatı**, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991, s.277.

icra hukukumuzdan kaldırılması gerekliliği yukarıdaki bölümlerde defaten belirtildiğinden, bu bölümde ayrıca belirtilmesine gerek bulunmamaktadır.

Menkul malların satış zamanı haczin yapıldığı tarihin 3. gününden itibaren 3 aydır (AATUHK, m. 84/1). Ancak yine aynı maddede menkul malların satış zamanına bir istisna getirilmiştir. Bozulma, çürüme ve benzeri sebeplerle muhafazası mümkün olmayan veya beklediği takdirde ciddi bir değer düşüklüğüne uğraması muhtemel bulunan malların paraya çevrilmesine derhal başlanabilir (AATUHK, m. 84/2).

Uygulamada, satış zamanına uyulmadığı durumlar da yaşanabilmektedir. Gerek tahsil dairesinin iş yoğunluğu, gerekse menkul malın niteliği itibariyle düşük bedele sahip olmasından kaynaklı önem sırasının gelmemesi gibi durumların yaşandığı ve üç aylık satış süresinin geçirildiği durumlarda haciz işleminin düşüp düşmeyeceği konusu uyuşmazlık haline gelmiştir.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin kararında: ilgili maddede haczin yapıldığı tarihin 3. gününden başlayarak 3 ay içinde haczedilen malın satışının yapılacağı belirtilmiş ise de, belirli süre içerisinde satış gerçekleşmediği veya talep edilmediği durumlarda haczin kalkacağına ilişkin bir hükmün olmadığı vurgulanmıştır.¹⁵⁶

İlgili kanun maddesinde süre geçirildikten sonra haczin düşeceğine dair bir hüküm olmadığı noktasında, aslında böyle bir hükmün konulmasına gerek olup olmadığı hususu tartışılmalıdır. Kuşkusuz ki kanun koyucunun, kamu icra hukuku alanında kazuistik bir anlayışla hareket etse de her şeyi hüküm altına alması beklenmemelidir.

Haciz, ilgili eşyanın sahibi için oldukça ciddi sonuçlar doğuran, kişinin maliki olduğu şey üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayan ve kişiyi ekonomik, sosyal açıdan kötü yönde etkileyen bir yaptırımdır. Bu yaptırımın belirsiz bir süre ile devam ettirilmesi düşüncesi hukuka uygun değildir.¹⁵⁷ Ayrıca, haczin yapıldığı tarihin üçüncü gününden itibaren 3 ay içinde ifadesiyle bir zaman kesiti belirlenmiştir. Bu

¹⁵⁶ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 10.12.1984, 1984/9743E, 1984/12743K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹⁵⁷ Karakoç, a.g.e., s.189.

zaman kesitinin öncesi ve sonrasında yapılacak satışların hukuka aykırı olması gibi satışın yapılmayarak haczin devam ettirilmesi de hukuka aykırı olacaktır.

Tahsil daireleri veya ihtiyar kurullarının verebildiği derhal başlama kararı kamu borçlusunun lehine olduğu gibi aleyhine de sonuçlar doğurabilmektedir. Derhal başlama kararı ile birlikte üç günlük sürenin beklenilmesi sonucu değeri oldukça düşecek malların daha yüksek fiyata satılarak kamu borçlusunun kamu borcunun daha büyük bir kısmının kapanması sağlanabilir. Bu durum iki taraf için de olumludur. Ancak paraya çevirme aşaması, geri dönüşü olmayan bir süreç olduğundan, derhal satışı başlanamayacak bir malın hukuka uygun olmayan bir şekilde derhal satış kararı alınarak satılması kamu borçlusunu mağdur edebilecektir. Dolayısıyla, bu karar alınırken, kanunun belirttiği şartlar her ne kadar ‘önemli’, ‘muhtemel’ gibi kesin olmayan ibareler ile birlikte açıklandıysa da, yetkili memurlar tarafından oldukça dikkatli davranılması uygun olacaktır.

3.2.1.1. Satış Yerleri

6183 sayılı kanundan doğan dört farklı satış yeri vardır. Bunlar; tahsil dairelerinin satış yeri, malın bulunduğu yer, en uygun yer, başka il veya ilçedeki satış yeri ve borsada satış olarak sıralanabilir (AATUHK, m. 85).

6183 sayılı kanuna göre menkul malların asli satış yeri tahsil dairelerinin satış yeri olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, yine kanunda yer alan diğer satış yerleri istisnai satış yerleri olarak nitelendirilebilir. İstisnai satış yerlerinden ilki, malın bulunduğu yerdir. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı’nın internet sitesinde bulunan ‘Hacizli Araç ve Gayrimenkul Satışı’ bölümünde de görüleceği üzere, özellikle nakil vasıta araç satışlarında, araçların bulunduğu yerler çoğunlukla satış yeri olarak belirlenmiştir.¹⁵⁸

Satış yeri olarak en uygun yer, bozulma, çürüme ve benzeri sebeplerle korunması mümkün olmayan ya da beklendiği zaman önemli bir değer düşüklüğüne uğrayacağı anlaşılan mallarda kullanılabilir. Bu gibi mallara örnek olarak buzhanede bekletilmesi gereken kesilmiş bir ton et verilebilir. Haciz yapan tahsil

¹⁵⁸ http://portal.ivdb.gov.tr/arac_ihale_ilan/arac_satis_ilan_listesi/Yerinde. (Erişim Tarihi: 03.04.2019)

dairesinin yerinde veya etlerin bulunduğu yerde satış yapılma zorunluluğu bulunmamaktadır. İlgili kanun hükmüne göre, bu niteliklere sahip malların satış yeri uygun olması koşuluyla herhangi bir yer olabilir.

Borsada satış yerine örnek olarak altın veya hisse senedi verilebilir. Bu gibi borsası olan mallar, doğrudan kendi borsalarında satışa konu edilebilirler. Fakat bu durum bir zorunluluk değil, seçimliktir.

Son olarak başka il veya ilçede yapılabilen satışlar bulunmaktadır. Ancak bunun için ilgili kanun maddesinde, ilk artırmada satılamama şartı bulunmaktadır. Diğer tüm istisnai satış yerleri gibi, başka il veya ilçelerde satışların yapılabilmesinin amacının da hacizli malların satılma ihtimalinin arttırılması olduğu söylenebilir. Bu düzenlemeyle birlikte; Ankara’da imal edilen teknelerin haczedilmesinin ardından ilk satışta hiçbir alıcının çıkmaması durumunda, ilgili teknelerin denize kıyısı olan ve balıkçılığın geliştiği Çanakkale’de satılabilmesinin önü açılmıştır.

Sonuç olarak; kanunda belirtilen satış yerlerinin çeşitli olmasının en önemli amacının hacizli malların satılma ihtimalinin arttırılması olduğu söylenebilir. Satılma ihtimalinin yanında satılacağı paranın da arttırılması adına bu satış yerleri kullanılabilir.

3.2.1.2. Satış Şekli

Menkul malların satış şekilleri: açık artırma ve pazarlık usulüdür. 6183 sayılı kanunda ilgili satış şekilleri açıklanmamış, sadece belirtilmiştir. İlgili satış şekilleri ile ilgili bilgileri; İcra İflas Kanunu, Kamu İhale Kanunu veya Devlet İhale Kanunu gibi kanunlardan elde etmek gerekmektedir. Pazarlık usulü; 2886 sayılı Devlet İhale Kanununda şu şekilde açıklanmıştır: pazarlık usulünde teklif alınması belli bir şekle bağlı değildir. İhaleler, istekli veya isteklilerden yazılı veya sözlü teklif alınarak ve bedel üzerinde anlaşarak gerçekleştirilir (Devlet İhale Kanunu, m. 50).

3.2.1.3. İlan

İlan kelime anlamı olarak; duyuru, açıkça bildirme anlamlarına gelmektedir.¹⁵⁹ Dolayısıyla, satılacak menkul malların ilanı; daha fazla alıcıya ulaşılabilmesi ve muhtemel satış fiyatının arttırılması açısından önemlidir. Kamu borçlusunun da kamu alacaklısının da menfaatini gözetmek adına; satış ilanının hukuka uygun bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığı ve Başkanlığın ildeki birimleri olan Vergi Dairesi Başkanlıkları satış ilanlarını geniş kitlelere duyurabilmek adına internet sitelerinde yayımlama yolunu seçmişlerdir. Ayrıca İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın internet sitesinde bulunan satış ilan panosu konulu yazısından, bu ilanların kamuoyu tarafından bilinen araç satış sitelerinde de yayınlandığı anlaşılmaktadır.¹⁶⁰

İlanın geniş kitlelere duyurulması kadar, ilanın içeriği de oldukça önemlidir. Yayımlanacak satış ilanında nelerin bulunması gerektiği kanun maddesinde de belirtilmiştir. Buna göre; artırmanın yapılacağı yer, gün, saat, satılacak malların niteliklerinin satıştan önce ilan edilmesi yeterli olacaktır. Ancak 6183 sayılı kanunda gerekli hallerde ilan olunur denilmektedir (AATUHK, m. 85/2). Yapılacak satışın uygun bir şekilde ilanı, kamu alacaklısı açısından da önemli olduğundan kanundaki bu düzenleme uygulamada bir boşluk oluşturmamaktadır.

3.2.1.4. Malın Alıcıya Teslimi ve Özellikli Durumlar

Malın alıcıya tesliminin tek ve en önemli şartı satılan malın bedelinin tahsilidir.¹⁶¹ Satılan hacizli malın bedeli tahsil dairesine ödenmeden ilgili mal asla teslim edilmemelidir. Ayrıca; tahsil dairesi, mal bedelinin ihale gününü takip eden günden itibaren 3 gün içinde ödenmesi için süre verebilmektedir.¹⁶² Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, alıcıya süre verilen hallerde malın tesliminin ne zaman yapılacağı hususu uyuşmazlık konusu edilebilir. Ancak ilgili kanun maddesinden

¹⁵⁹ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=ilan, (Erişim Tarihi: 03.04.2019)

¹⁶⁰ <http://ivdb.gov.tr/Satis-İlan-Panosu>, (Erişim Tarihi: 04.04.2019)

¹⁶¹ Çağlar, a.g.e., s.36.

¹⁶² A.e.

yola çıkarak açıkça söylenebilir ki; alıcı, malın bedelini ödemek zorundadır. Kendisine ihale gününü takip eden günden itibaren 3 gün süre verilen alıcı bu sürenin tamamını kullanmayıp ihale gününü takip eden birinci günde ödemeyi yapması halinde, malın kendisine teslimini derhal isteyebilir.

Malın alıcıya teslimi konusunda; ihaleye katılan ve hacizli malı satın alan alıcıya her türlü kolaylığın sağlanması gerekmektedir. Malın tesliminin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi, bürokratik engellerin ortadan kaldırılması gibi hususlar sadece o malın alıcısının lehine değil, tüm potansiyel alıcılar için olumlu bir hava ve güven hissi oluşturacaktır. Böylece kamu alacağının paraya çevrilmesi kurumu daha etken kullanılmış olacaktır.

3.2.1.4.1. Malı Alan Kişinin Malı Almaktan Vazgeçmesi

Kamu borçlusunun tespiti, ödeme emrinin ve haciz varakasının düzenlenmesi, ilgili belgelerin tebliği, haciz uygulaması, satışa çıkarılması gibi aşamalar kamu alacaklısı açısından belli bir ekonomik ve zamansal külfeti içermektedir. Dolayısıyla hacizli bir malın satışının yapılması uzun ve maliyetli bir sürece sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda da, ihale esnasında malı alan kişinin bazı sorumluluklarının olması oldukça doğaldır. Bu sorumluluklar da ilgili kanun maddesinde düzenlenmiştir.¹⁶³

Malı alan kişinin malı almaktan vazgeçtiğini dilekçe ile bildirmesi ya da malın bedelinin tamamını verilen süre içerisinde ödememesi halinde alıcının alıcı sıfatı sona ermekte ve hacizli mal ikinci bir artırmaya çıkarılmaktadır. İkinci artırmada iki farklı sonuç ortaya çıkabilmektedir: malın ikinci artırmada bir başka kişiye satılması ya da satılamaması durumu.

Yapılan ikinci artırmada malın bir başka alıcı tarafından satın alınması halinde, iki ihale arasındaki satış bedeli arasındaki fark ve varsa diğer zarar ve masraflar ve bunların toplamına uygulanacak %5 oranındaki faiz ile birlikte malı

¹⁶³ 6183 sayılı kanunun 86. Maddesinde düzenlenmiştir: mal birinci defa kendisine ihale olunan kimseden, iki ihale arasındaki fark ve diğer zararlar ve %5 faiz, veya ikinci ihalede talip çıkmaması sebebiyle ihale yapılmadığı takdirde birinci ihale bedeli ve diğer zararlar ve %5 faiz, ayrıca bir hüküm alınmasına gerek kalmaksızın tahsil edilir.

almaktan vazgeçen alıcıya tahakkuk ettirilir.¹⁶⁴ Hesaplanan bu bedelin de 6183 sayılı kanun hükümlerine istinaden ayrıca bir hüküm alınmasına gerek olmaksızın takip ve tahsil edileceği de hüküm altına alınmıştır.

İkinci artırmada ortaya çıkabilecek bir diğer sonuç ise hacizli mala yeni bir alıcının çıkmaması ve malın satılamaması durumudur. Bu durumda malı almaktan vazgeçen kişinin sorumluluğu daha fazla olacaktır. Kanun koyucu da bu yönde hareket etmiş ve malı almaktan vazgeçen kişiye, vazgeçtiği birinci ihaledeki bedel, diğer zararlar ve bunların toplamına uygulanacak %5 oranındaki faizi malı almaktan vazgeçen alıcıya tahakkuk ettirilmesini hükme bağlamıştır. Ayrıca hacizli mal için idarece yapılan tüm masraflar tahsil edilmek şartıyla mal, almaktan vazgeçen kişiye bırakılır.

Malı alan kişinin malı almaktan vazgeçmesinin sonuçlarının değerlendirilmeye ve tartışılmaya muhtaç olduğu söylenebilir.¹⁶⁵ Öncelikle malı almaktan vazgeçen kişiye tahakkuk ettirilen tutarların ayrıca bir hükme gerek duyulmaksızın takip ve tahsil edilmesi konusu tartışılabilir. Özel hukuk ilişkilerinde de sıkça görülen bu durumun özel hukuk yaptırımları da bulunmaktadır.¹⁶⁶ Dolayısıyla malı almaktan vazgeçen kişinin kamu hukukunda da yaptırımla karşılaşması son derece doğaldır. Kanunen bu vazgeçmenin geçerli bir sebebe dayanıp dayanılmadığı ayrımı da yapılmamıştır. İhale bittikten sonra hacizli mal ile ilgili önemli sayılabilecek bir kusurun olduğu öğrenilirse alıcı haklı bir sebebe dayanarak vazgeçmiş olacak fakat kanunda böyle bir durum düzenlenmediğinden tahakkuk ettirilen tutarlar ayrı bir hükme gerek duyulmaksızın takip edilecektir.

Bu konuda gerekli düzeltmelerin yapılarak, malı almaktan vazgeçmenin daha ayrıntılı düzenlenmesi ve haklı vazgeçme durumunun da eklenmesi daha uygun olacaktır.

¹⁶⁴ Gerçek, **a.g.e.**, s.268.

¹⁶⁵ Barlass, **a.g.e.**, s.150-154.

¹⁶⁶ İcra ve İflas Kanunu 118. maddede düzenlenmiştir: ihaleye katılıp daha sonra ihale bedelini yatırmamak suretiyle ihalenin feshine sebep olan tüm alıcılar ve kefilleri, teklif ettikleri bedel ile son ihale bedeli arasındaki farktan ve diğer zararlardan ve ayrıca temerrüt faizinden müteselsilen sorumludurlar.

Tartışılması gereken bir diğer husus da, ikinci artırmada ihaleyi alan kişinin de malı almaktan vazgeçmesi durumudur. Böyle bir durumda üçüncü bir artırmanın mı yapılacağı yoksa pazarlık usulüne mi geçileceği, birinci vazgeçen kişinin cezai sorumluluğunun ne olacağı gibi konular kanunda ve diğer mevzuatta yer almamaktadır. Bu hususun da düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Alıcının malı almaktan vazgeçmesi hakkındaki sonuçlardan bir tanesi de malın bedelinin tahsil edilememesi nedeniyle kamu borçlusunun borçlu sıfatının devam etmesidir. Paraya çevirme tam olarak malın bedelinin tahsil dairesi tarafından tahsil edilmesi olduğundan malı almaktan vazgeçen kişi söz konusu olduğunda, esas kamu borçlusu da borçtan kurtulamamaktadır.

3.2.1.4.2. Satılamayan Menkul Malların Durumu

Cebri icra hukukunda ana ilke, alacaklının para ile tatmin edilmesidir. Paraya çevirme ilkesi olarak da adlandırılan bu ilke hacizli malların satılıp parası ile kamu borcunun karşılanmasını ifade eder.¹⁶⁷ Ancak haczedilen malların her zaman paraya çevrilebildiği söylenemez. Satılamayan menkul mallara ilişkin düzenlemelerin de açıklanması gerekmektedir.

Haczedilen menkul malın ilk artırmada satılabilmesi için gereken kanuni oran %75'tir. Kanunlarca belirtildiği şekilde tespit edilen değer %75'inden daha az olan teklifler birinci artırma için dikkate alınmaz. Uygun teklif gelmediği takdirde on beş gün içerisinde ikinci bir artırma yapılır ve bu artırmada bedel ne olursa olsun satış gerçekleştirilir (AATUHK, m. 87).

İkinci artırmada bedelin ne olursa olsun satışın gerçekleştirilmesi uygulamada hem kamu alacaklısı hem de kamu borçlusu için oldukça olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Katılımın çok az ya da sadece bir kişiden oluştuğu artırmalarda hacizli menkul mallar yok pahasına satılıp kamu alacağının tahsili oldukça az oranda gerçekleşmekte, avantajı üçüncü kişiler elde etmektedir.

¹⁶⁷ Gerçek, a.g.e., s.297.

Danıştay 4. Dairesinin de konu ile ilgili bir kararı bulunmaktadır: ‘uyuşmazlığa konu olayda, 105.908.147 liralık kamu alacağı için toplam 152.000.000 lira değer biçilmiş gayrimenkullere birinci artırmada kamu borçlusu tarafından 16.000.000 lira bedel teklif edilmiştir. İlgili bedel, belirlenen değerin %75’ini karşılamadığından ikinci artırmaya gidilmiştir. İkinci artırmada da kamu borçlusu birinci artırmadaki teklifini yenilemiş ancak satış komisyonu tarafından ilgili teklif reddedilmiştir.

6183 sayılı kanunun, satışa çıkarılan hacizli gayrimenkullerin, şartları tamam olduğunda gerçek değeri ve kamu alacağının miktarıyla mukayese edilemeyecek ölçüde düşük değerlerle satılışına imkan verdiğinin, kamu alacağının ne pahasına olursa olsun tahsilini sağlamak amacıyla borçlunun önemli zararlarla karşı karşıya getirilmesine, alacaklı idarenin de alacağının tahsilinde istenilen sonuca ulaşamamasına olanak sağladığının kabulü yerinde değildir. Nitekim haciz ile ilgili genel hükümlerin olduğu 62. maddede, tahsil dairesinin, alacaklı kamu idaresi ile borçlunun menfaatlerini mümkün olduğu kadar gözetmekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Henüz haciz safhasında bu şekilde koruyucu hüküm getiren kanun koyucunun, söz konusu 95. madde hükmüyle de, uyuşmazlık konusu olayda olduğu gibi, gerek kamu alacaklısının gerekse kamu borçlusunun menfaatinin gözetildiği satışların yapılmasını amaçladığı kesindir.¹⁶⁸

Her ne kadar anılan karardan da anlaşılacağı üzere, düşük tutarlı tekliflerin reddedilebilme durumu olsa da, uygulamada birlik yaratılması açısından kinci artırmada da satış bedelinin belirli bir yüzdesinin altında gelen tekliflerin kabul edilemeyeceği hüküm altına alınmalıdır.

Son olarak, hacizli menkul malların satılamaması durumunda da tıpkı gayrimenkul mallarda olduğu gibi teferruğ uygulaması getirilmelidir. Günümüzde kamu idareleri de, özel hukuk tüzel kişileri gibi dinamik ve efektif olmalıdır. Tahsil dairelerinde bununla ilgili birimler kurularak, birinci artırmada satılamayan menkul malların çok ucuz bedellere satılmasının engellenmesi ve teferruf yöntemiyle hacizli

¹⁶⁸ Danıştay 4. Dairesi, 21.09.1989, 1989/958E, 1989/3214K (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı)

malın değerlendirilerek ekonomik olarak yarar sağlayabilecek şekilde adımlar atılması kamu alacağının tahsil edilebilme oranlarını arttıracaktır.

3.3. Gayrimenkul Malların Satışı

Gayrimenkul malların ve gemilerin satışı konusu 6183 sayılı kanunda, menkul malların satışına kıyasla çok daha detaylandırılmıştır. Bunun öncelikli nedeni, kuşkusuz gayrimenkul malların ve gemilerin özel tescile tabi olmalarıdır. Bir diğer nedeni ise bu malların bedellerinin menkul mallara oranla çok daha yüksek olması gösterilebilir. Bu nedenlerin 6183 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği dönemlerde büyük oranda geçerli olduğu, günümüzde de geçerliliğini koruduğu söylenebilir. Ancak zaman zaman oluşan istisnai durumların son yıllarda arttığı da bir gerçektir. Bazı durumlarda menkul mal olan lüks bir taşıtın, gayrimenkul mal olan arsaya oranla çok daha pahalı olduğu senaryolar yaşanmaktadır.

Gayrimenkul malların satışı konusu incelenirken, menkul malların satışında da ortaya konan ortak özelliklerden tekrar bahsedilmemiş, zaman zaman da iki bölüm arasında karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.3.1. Gayrimenkul Malların Satışında İlan ve Satış Şekli

Gayrimenkullerin satışı için yayımlanacak ilan ile ilgili yetki Hazine ve Maliye Bakanlığı'na verilmiştir. Dolayısıyla ilanda yer alacak hususlar, Tahsilat Genel Tebliğinde detaylandırılmıştır. Buna göre; gayrimenkul satış ilanında: satışa çıkarılan gayrimenkulün açık adresi, durumu, tapu kaydı, eklentileri, özellik arz eden durumları, komisyonca karar verilen rayiç değeri, satışın yapılacağı gün, saat, yer ve teminat ile ilgili hususların bulunması gerekmektedir.¹⁶⁹

Gayrimenkul malların satışındaki ilan ile menkul malların satışındaki ilan arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle gayrimenkul malların satışındaki ilanda bulunması gereken hususlar tek tek sayılma yöntemiyle belirlenmiştir. Menkul malların satışındaki ilanda ise böyle bir durum

¹⁶⁹ Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1, s.125-126., 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

bulunmamaktadır. Bu durumun en büyük nedeninin; kanun koyucunun gayrimenkul malların satışına verdiği fazladan önem olduğu söylenebilir.

Satış ilanının bir örneği borçluya, vekiline veya temsilcisine ve gayrimenkulün tapu sicilinde hakları kayıtlı olanlardan adresleri bilinenlere tebliğ olunur (AATUHK, m. 93/3). Yapılan her türlü işlemin ilgisine tebliğ edilmesinin hukuk devletin bir gereği olduğu kabul edilirse idare tarafından tebligat işlerinin büyük bir titizlikle yapılması gerektiği açıktır. Birçok uyuşmazlık konusu davada idare tebliğ şartları ile ilgili eksiklikler yüzünden davaları kaybetmekte ve yargılama masraflarını üstlenmek zorunda kalmaktadır. Bu duruma örnek olarak; gayrimenkul satış ilanının bir örneğinin borçluya değil, tasfiye öncesinde şirketin avukatlığını yapan kişiye tebliğ edilmesi sonucunda satış işleminin iptal edildiği karar gösterilebilir.¹⁷⁰

Ayrıca, gayrimenkullerin satışı aşamasında satış ilanının bir örneğinin tapu sicilinde bir takım hakları kayıtlı olanlardan adresleri bilinenlere tebliği, kanun koyucu tarafından zorunlu olarak öngörülmüşken, menkul malların satışı yapılmadan önce ilanın örneğinin rehin hakkı sahibine tebliği gerekliliği yolunda herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bu bağlamda, Danıştay 3. Dairesi tarafından, aksi yöndeki gerekçe ile verilen kararda hukuka uygunluk görülmemiştir.¹⁷¹

3.3.1.1. Artırma ve Artırmanın Uzatılması

Artırmaya katılacaklardan, gayrimenkule biçilmiş rayiç değer in %7,5'i oranında teminat alınmaktadır.¹⁷² Bunun nedeni, gerçekten ciddi alıcıların ihaleye katılımını sağlamaktır. Menkul malların satışında böyle bir hüküm yer almamaktadır. Kanun koyucunun gayrimenkul malların haczine ve paraya çevrilmesine daha büyük önem verdiğinin bir başka örneği de burada görülmektedir.

Gayrimenkulün satışının gerçekleştirilebilmesi için; satış komisyonunca biçilen rayiç değer in en az %75'i oranında bir teklif in gelmesi gerekmektedir. Bu teklif gelmediği takdirde artırma yedi gün daha uzatılmaktadır. Kanun koyucunun

¹⁷⁰ Danıştay 4. Dairesi, 02.06.1998, 1998/7E, 1998/2376K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹⁷¹ Danıştay 3. Dairesi, 18.10.2012, 2010/1969E, 2012/3403K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹⁷² Çelik, a.g.e., s.245

her iki satış türünde de birinci artırmada bedelin %75'ini araması dikkat çekici bir konudur. Buradan anlaşılmaktadır ki; ikinci artırmaya kadar yaşanacak zaman kaybı, kamu alacağının en azından belirli bir oranda tahsil edilebilmesinden daha az önemlidir.

3.3.2. Gayrimenkullerin Paraya Çevrilmesi Aşamasındaki

Özellikli Haller

Hacizli gayrimenkul malların paraya çevrilmesi aşamasında kanun koyucu tarafından düzenlenmiş özel bazı durumlar bulunmaktadır. Bunlar; satış komisyonları, satış şartnamesinin düzenlenmesi, ihalenin yapılamaması durumu ve son olarak da satılamayan gayrimenkulün kamu idaresi adına tescil edilmesi olarak sıralanabilir. Sadece gayrimenkul malların satışında düzenlenen bu özel durumların açıklanması ve ortaya çıkan uyuşmazlıkların irdelenmesi gerekmektedir.

3.3.2.1. Satış Komisyonları

Gayrimenkullere değer biçilmesi önemli bir aşamadır. Birinci artırmada teklifin yeterli olup olmadığı, teferruğ bedelinin tespiti, katılımcıların yatırması gereken teminat tutarının belirlenmesi gibi konularda rayiç bedelin doğrudan etkisi vardır.¹⁷³ Ayrıca üzerinde en çok uyuşmazlık yaşanan konulardan biri de rayiç bedelin doğru tespiti ile ilgili ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar bilirkişi kurumundan yararlanılsa da rayiç bedelin doğru tespiti her zaman yapılmamaktadır. Dolayısıyla satış komisyonlarının üzerinde büyük bir sorumluluk bulunmaktadır. Kamu borçlusu başta olmak üzere kamu alacaklısının da zarara uğratılmaması için satış komisyonlarının hukuka ve ekonomik gerçekliklere uygun bir şekilde çalışmalarını yürütmeleri gerekmektedir.

Satış komisyonları, değerlendirme yaparken geçerli bir sebebe dayanarak ya da geçerli bir sebebe dayanmadan iki farklı bedel üzerinde karar kılabilir. Böyle durumlarda eğer geçerli bir sebep yoksa bedeller arasından en yüksek olan bedel kabul edilip satışın o şekilde yapılması daha uygundur. Bu konu ile ilgili yaşanan bir

¹⁷³ Erol, a.g.e., s.357.

uyuşmazlıkta, satış komisyonunun üç gün arayla iki farklı bedel belirlediği ve üç gün içinde taşınmaz ile ilgili hiçbir değişikliğin yaşanmadığı iddia edilmiştir. İlk derece mahkemesi de, satış ilanının incelenmesi ile birlikte, söz konusu taşınmazın belirlenen değerlerden yüksek olan bedel ile satışa çıkartıldığı konusunu vurgulayarak, iddiada isabet görmemiştir.¹⁷⁴

3.3.2.2. Satış Şartnamesi

Satışa çıkarılacak gayrimenkuller için tahsil dairesi bir satış şartnamesi düzenlemektedir. Bu şartnamede yer alması gereken bilgiler 6183 sayılı kanunun 92. maddesinde belirlenmiştir ve bu maddeye göre Tahsilat Genel Tebliği ekinde şartname örneği düzenlenmiştir.¹⁷⁵

Tahsilat Genel Tebliğinin ekinde yer alan satış şartnamesi örneğinde, kanunda sayılmış olan bilgilere ek olarak, gayrimenkul malların satışı ile ilgili kanundaki diğer bilgilere de ayrıntılı olarak yer verildiği görülmektedir. Bu durumun, ilgililere detaylı bilginin verilmesi ve mağduriyetlerin yaşanmaması adına yerinde olduğu söylenebilir.

Gayrimenkul malların satışında ilan ve şartname ayrı ayrı düzenlenmiş olsa da tamamen aynı amaca hizmet etmektedirler. Her iki belgede de çoğu bilgiler ortak bir şekilde yer almaktadır. Yapılması gereken ayrı ayrı düzenlenmiş bu iki belgenin tek bir belgede toplanması ve kırtasiyeciliğin azaltılmasıdır. Böylece kamu alacağının tahsil hızı küçük ölçüde de olsa artacaktır.

3.3.2.3. İhalenin Yapılamaması

Yapılan artırmalarda istekli çıkmaması ya da teklif edilen bedelin yeterli olmaması durumunda gayrimenkul malın üzerindeki haciz devam edecektir. Bu durumdan sonra haczin sona ermesi; ya yeni bir alıcının ortaya çıkıp uygun bir bedel teklif etmesi ile ya da alacaklı kamu idaresinin teferruğ işlemini sonuçlandırması ile gerçekleşebilecektir.

¹⁷⁴ İstanbul 7. Vergi Mahkemesi, 19.09.1996, 1996/922E, 1996/1800K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹⁷⁵ Çelik, a.g.e., s.241.

Sonuç olarak; menkul malların satılamaması durumunda borçluya geri verilebilmesi söz konusu iken, gayrimenkul mallarda kanun koyucu tarafından yine farklı bir düzenleme getirilerek hacizli malın satılamaması durumuna açıklık getirilmiştir. Gayrimenkul malın satılamaması durumunda yaşanan bu duruma özel hukukta yer alan askıda hükümsüzlük durumu benzetilerek askıda haciz denilebilir. Teferruğ yolunun kullanılması ya da yeni bir alıcının çıkması askıda haciz işlemini sona erdirecektir.

3.3.2.4. Teferruğ

Teferruğ yöntemi, gayrimenkul malların paraya çevrilmesini menkul malların paraya çevrilmesinden ayıran en önemli uygulamalardan birisidir. Teferruğ; kelime anlamı olarak satın alınan taşınmazın resmi olarak devir işleminin yapılmasıdır. Mali hukukumuzda ise teferruğ, bir taşınmaz malın hazinenin mülkiyetine geçmesi anlamını taşır.¹⁷⁶

Satılamayan gayrimenkuller, alacaklı kamu idaresinin mülkiyetine geçirilebilir. Ancak bunun gerçekleşebilmesi için bazı şartlar bulunmaktadır. İlk olarak, ikinci artırma tarihinden itibaren 1 yıl içinde gayrimenkulün en az 1 defa daha satışa çıkarılmasına rağmen satılamamış olması gerekmektedir. Ayrıca kamu alacaklısının teferruğ talebinin olması ve satış komisyonu tarafından da teferruğa yönelik bir iradesinin olması gerekmektedir. Son olarak kamu alacaklısının teferruğ bedeli olarak gayrimenkule biçilen değer yarısını ödemesi gerekmektedir. Tüm bu şartlar bir arada gerçekleşmelidir.¹⁷⁷ Aksi durumda yapılacak teferruğ işlemi hukuka aykırı olacaktır.

Teferruğ bedelinin, rayiç bedelin yarısı olması kanun görüşmeleri sırasında eleştiri konusu edilmiş fakat kanun gerekçesinde bu oranın az olmasının bir kayıp oluşturmayacağı savunulmuştur. İlgili maddenin gerekçesine göre: mükellef bir sene

¹⁷⁶ <http://kurumsal.milliemlak.gov.tr/Sayfalar/islemlerimiz/edinimislemleri/teferrug-tefevvuz.aspx>, (Erişim Tarihi: 24.04.2019)

¹⁷⁷ Çelik, a.g.e., s.247.

içerisinde borcunu ödemek suretiyle gayrimenkulü tekrar geri alabileceğinden %50 teferruğ bedeli düşük görülmemelidir denilmektedir.¹⁷⁸

Haczedilen gayrimenkulün teferruğ edilmesinin kamu borçlusuna sağladığı önemli bir yarar bulunmaktadır. Borçlu, satış komisyonunun teferruğ kararı tarihinden itibaren başlayarak 1 yıl içinde gecikme zamları ile birlikte borcunu ödediği takdirde, gayrimenkul kendisine geri verilir.¹⁷⁹ Bu geri verilme işlemine de ferağ denilmektedir.¹⁸⁰

3.3.2.5. Satış Bedelinin Ödenmemesi

Satılan gayrimenkulün satış bedelinin derhal veya verilen süre içinde belirtilen yere ödenmesi zorunludur (AATUHK, m. 97). Danıştay 3. Dairesi: gayrimenkulün bedeli karşılığında teminat mektubu vermek isteyen borçlunun satış komisyonunca tanınan süre içerisinde ihale bedelini nakit olarak ödememesi nedeniyle ihalenin feshine karşı açılan davanın ilk derece mahkemesince reddini uygun görmektedir.¹⁸¹

Kanunun ilgili bölümünde ‘parayı vermezse’ ifadesi kullanılmıştır. Buradan anlaşılması gereken şey sadece nakit para değildir. Kişi günümüzün şartlarına göre bankacılık sistemini kullanarak da ihale bedelini tahsil dairesine ulaştırabilir. Ancak yine kanunun açık lafzından ve ilgili dava kararından da anlaşılacağı üzere, ihale bedelinin teminat mektubu ile ya da hisse senedi, çek gibi başka ödeme araçlarıyla tahsil edilmesi mümkün bulunmamaktadır.

3.3.4. Elektronik Haczin Paraya Çevrilmesi

Elektronik haczin kanuni dayanağı, 6183 sayılı kanunda menkul malların haczi ve satışı bölümünde bulunmaktadır. Fakat elektronik hacizde paraya çevirme işlemi, diğer menkul mallarda olduğu gibi ihale ve satış şeklinde

¹⁷⁸ **Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları**, 26.07.1953 tarih ve 8469 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹⁷⁹ S. Ateş Oktar, **Vergi Hukuku**, 11. bs., İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2016, s.344.

¹⁸⁰ Çelik, **a.g.e.**, s.247.

¹⁸¹ Danıştay 3. Dairesi, 25.09.2002, 2001/2078E, 2002/2907K (Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı)

gerçekleşmemektedir. Elektronik haczin paraya çevrilmesi diğer mallara göre çok daha kolay olmaktadır.

Uygulamada banka mevduatlarının elektronik haczi şu şekilde işlemektedir: Takibe alınacak borçlu ile ilgili ödeme emri ve diğer işlemler tamamlandığı halde kamu borcunu rızası ile ödemeyen borçlular tespit edilerek, tespit edilen borçlular ile ilgili haciz bildirileri ülke genelinde faaliyet gösteren tüm bankaların genel merkezlerine elektronik ortamda gönderilir.¹⁸²

Haciz bildirilerini alan bankalar borçlunun mevduat hesabında para olup olmadığı bilgisini Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde yer alan işlem merkezine bildirirler ve bildirilen bu veriler elektronik haczi uygulayan Vergi Dairelerinin ilgili ekranlarında gösterilir. Daha sonra mevduat hesabında para bulunan borçlular için yapılan bloke işlemi kesinleştirilir ve haciz uygulanmış olur.¹⁸³

Elektronik haciz işlemlerini Vergi Dairesi Müdürlüklerinde İcra-Satış servisleri yürütmektedir. Elektronik haciz işlemleri uygulanırken, etkin, hızlı ve verimli olmak gerekmektedir. Bu bağlamda banka geri dönüşlerinin her gün kontrol edilmesi ve para bulunan mevduatların tespit edilerek paranın tahsil dairesi hesaplarına ivedilikle transfer edilmesi önemlidir. Ayrıca borçlunun hem vadeli hem de vadesiz hesabında borcuna yetecek miktarda para bulunması halinde önce vadesiz hesabından para çekme işlemi yapılması gerektiği sonucuna doğal olarak ulaşılabilir.

Bankalar, bloke altına aldıkları mevduat hesapları ile ilgili Gelir İdaresi Başkanlığı'na DHA adında bir bilgi daha paylaşmaktadır. Diğer hak ve alacak anlamına gelen bu veri, vergi dairesinin haciz işleminden önce bir başka haciz işlemi uygulanıp uygulanmadığı bilgisini içermektedir. DHA bildiriminin sıfır olması halinde, ilgili para haciz işlemini uygulayan Vergi Dairesi tarafından istenebilecektir. DHA bildiriminin bir olması durumunda ise, Vergi Dairesinin haciz uygulamasından önce bir adet işlem uygulandığı anlaşılır. Uygulamada, DHA bildiriminin sıfır olduğu mevduatlara öncelik verilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, bankaların diğer hak ve alacak şerhini kötü amaçla kullandığı örnekler de yaşanmaktadır. Bu

¹⁸² Gerçek, a.g.e., s.275.

¹⁸³ A.e.

durum göz önüne alınarak şerhlerin dayanağı bankadan talep edilmeli ve dayanaktan yoksun şerhler mevcutsa 6183 sayılı kanun uyarınca dava açılması gerekmektedir.

Diğer hak ve alacak bildirimi ile ilgili dikkat edilecek son husus; toplamda uygulanmış elektronik haciz sayısı ile bağlantı kurarak para isteme işlemine geçilmesi ile ilgilidir. Örneğin; elektronik haciz uygulanan kamu borçlusunun mevduat hesabında para bulunmaktadır ancak DHA bildirimi üç olarak gözükmektedir. Eğer elektronik haciz işlemi uygulayan tahsil dairesi dördüncü kez uyguladıysa aslında DHA bildiriminde kendi uyguladığı hacizleri görmektedir. Bu durumda para istenerek kamu alacağının tahsili sağlanmalıdır.

Kamu borçlusunun borcunun tamamı karşılandığı takdirde paraya çevirme işlemi ile birlikte haciz kaldırılır. Ancak bazı hallerde borcun sadece bir kısmı karşılanmaktadır. Bu gibi durumlarda alacaklı tahsil dairesinin periyodik olarak elektronik haciz işlemi yenilemesi gerekmektedir. Özellikle tüzel kişi borçlulara ay sonları, ay ortası gibi zamanlarda elektronik haciz işlemlerinin yenilendiği gözlemlenebilir. Bu durumun nedeni, elektronik haczin yapıldığı gün borçlunun hesabında bulunan paraya bloke konulacağından, hesaplarda para bulunması ihtimalinin arttığı günlerin seçilmeye çalışılmasıdır.

Elektronik haczin paraya çevrilmesi konusu ile ilgili bir diğer önemli konu da emekli maaşları ile ilgilidir. Emeklilik aylıkları, sigorta ve emeklilik sandıkları tarafından bağlanan gelirler kısmen haczedilebilir (AATUHK, m. 71). Maddenin devamında ise kısmen haczedilebilirlik oranı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Türk bankacılık sisteminde vadeli ve vadesiz hesap ayrımı gibi maaş hesabı, emekli maaşı hesabı gibi ayrımlar bulunmamaktadır. Dolayısıyla uygulanan elektronik haciz işlemlerinde uyumsuzluklar meydana gelmektedir.

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Tahsilat Grup Müdürlüğü'nün yayımladığı; 6183 Sayılı Kanun ile İlgili Olarak Uygulama Birliğinin Sağlanması Amacıyla Daha Önce Yapılan Tamimlerin Güncellenmesi ve

Birleştirilmesi başlıklı yazısında emekli maaş elektronik hacizlerinde nelere dikkat edilmesi gerektiği ayrıntılı olarak açıklanmıştır¹⁸⁴

Buna göre; haciz uygulanan banka hesaplarının, emekli maaş hesabı olduğu iddia edildiğinde, ilk olarak emekli maaşının hangi kanun kapsamında alındığı ve ödenen aylık tutarının belirlenmesi için borçlunun kimlik bilgileri bildirilerek Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından bilgi talep edilmesi gerekmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından alınan cevabi yazıdan emekli aylığı bağlanan borçlunun Sosyal Sigortalar Kanunu, Sosyal Sigortalar ve Sağlık Sigortası Kanunu ve Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu hükümleri uyarınca emeklilik işleminin tesis edildiği durumlarda haczin kaldırılması gerekmektedir.

Yine aynı birleştirilmiş tamimlere göre; söz konusu maaşın Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa göre bağlandığı durumlarda, bu maaş tutarının kısmen haczi mümkün olduğundan haczin devamına karar verilmesi gerekmektedir.¹⁸⁵

Burada konuda tartışılması gereken en önemli husus: 6183 sayılı kanunun 70. ve 71. maddelerinin birlikte değerlendirilerek yorumlanmasıdır. Tahsilat Grup Müdürlüğü, bazı kanunlara tabi emekli maaşları üzerindeki haczin kaldırılması gerektiği kanaatine, 6183 sayılı kanunun haczedilemeyecek mallar kenar başlıklı 70. maddesinde yer alan özel kanunlarında haczinin mümkün olmadığı gösterilen mallar haczedilemez ibaresi nedeniyle varmıştır. Aynı kanunun kısmen haczedilebilir gelirler kenar başlıklı 71. maddesinde ise böyle bir ibare yer almamaktadır. Dolayısıyla; kısmen haczedilebileceği belirtilen emekli aylıklarının özel kanunlarında haczedilemeyeceğinin belirtilmesi 6183 sayılı kanunun hükümlerinin uygulanmasında etkisi olmadığı sonucuna varmak mümkündür.

¹⁸⁴ **6183 Sayılı Kanun ile İlgili Olarak Uygulama Birliğinin Sağlanması Amacıyla Daha Önce Yapılan Tamimlerin Güncellenmesi ve Birleştirilmesi**, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Tahsilat Grup Müdürlüğü, ss.36-39.

¹⁸⁵ **6183 Sayılı Kanun ile İlgili Olarak Uygulama Birliğinin Sağlanması Amacıyla Daha Önce Yapılan Tamimlerin Güncellenmesi ve Birleştirilmesi**, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Tahsilat Grup Müdürlüğü, s.38-39.

Ancak; özel kanun – genel kanun çatışması ile ilgili olarak, iki hükmün bir birine oranla özel ve genel hüküm teşkil etmeleri her zaman genel hükmün bertaraf edilmesi için yeterli olmayacaktır. Kanun koyucu özel bir hüküm oluştururken bunun kapsamına giren olaylara artık genel hükmün uygulanmayıp özel hükmün uygulanmasını, yani özel hükmün ‘exclusif’ (genel hükmü etkisiz hale getirici) nitelikte olmasını istemiş olması gerekmektedir.¹⁸⁶

Bu bağlamda, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun özel hüküm niteliği taşıyan 93. maddesi incelendiğinde; gelir, aylık ve ödeneklerin borçlunun onayı olmadan haczedilemeyeceğinin açıkça belirtildiği görülmektedir. İlgili madde ‘exclusif’ (genel hükmü bertaraf edici) nitelikte olduğu anlaşıldığından ilgili kanunlara tabi emekli aylıklarının haczedilemeyeceği yönündeki kararın hukuka uygun olduğu söylenebilir.

Danıştay 3. Dairesinin de konu ile ilgili destekleyici kararında: genel kanun olan 6183 sayılı kanundan daha sonra yürürlüğe giren özel kanun olan Sosyal Sigortalar Kanununda, sigorta emeklilerinin emekli maaşlarına haciz konulamayacağı öngörülmüş ve davacının emekli maaşının haczine ilişkin işlemde yasal isabet görmeyen ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.¹⁸⁷

Son olarak; Tahsilat Grup Müdürlüğünün ilgili yazısında, ilgili kanunlara tabi emekli maaşlarına uygulanan haczin kaldırılırken, haczin uygulandığı tarihteki emekli maaşından daha yüksek bir tutarın hesapta bulunması durumunda, o ayki maaş tutarını aşan kısmın mevduat olarak değerlendirilerek bankadan tahsil edildikten sonra haczin kaldırılması gerekliliği vurgulanmıştır.¹⁸⁸

Emekli maaşını bir yıl boyunca hesabından hiç çekmeyen ve Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa göre aylık 2.000,00TL emekli maaşı alan bir kamu borçlusuna Aralık ayında elektronik haciz uygulandığında, borçlunun hesabında 24.000,00TL bulunduğu tespit edilecektir. Tahsilat Grup Müdürlüğüne

¹⁸⁶ Tahir Çağa, Özel Hüküm Genel Hüküm Daima Bertaraf Eder Mi?, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 1991/3, Ankara, s.373.

¹⁸⁷ Danıştay 3. Dairesi, 09.12.1993, 1993/786E 1993/3626K (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)

¹⁸⁸ **6183 Sayılı Kanun ile İlgili Olarak Uygulama Birliğinin Sağlanması Amacıyla Daha Önce Yapılan Tamimlerin Güncellenmesi ve Birleştirilmesi**, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Tahsilat Grup Müdürlüğü, s39.

göre hesaptaki 22.000,00TL mevduat olarak değerlendirilmeli ve ilgili tutar paraya çevrilmelidir. Ancak bu durumda hukuka uygun olmadığı söylenebilir. İlgili tutarların borçlunun emekli aylığı olduğu kolayca tespit edilip haczin kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ

Kamu alacağının tanımı, özel alacaklardan niteliği itibariyle farklı oluşunu ve tahsilinin önemi çalışmamızda açıklanmıştır. Kamu harcamalarının finanse edilmesi dolayısıyla da kamu alacaklarının tahsil edilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda zamanında ödenmeyen veya ödenemeyen kamu borçlarının da cebren tahsil edilmesi gerekmektedir.

Cebri tahsilat; haciz ve haczin paraya çevrilmesi sürecidir. Bu süreçler gerek teorik gerek uygulamadaki boyutlarıyla açıklanmış ve irdelenmiştir. Bu aşamada; yargı kararları ışığında, uygulamada yaşanan ve yaşanabilecek sorunlar tespit edilerek, kamu alacaklısı ve kamu borçlusunun menfaatlerini de gözetmek şartıyla çözüm önerileri getirilmiştir.

İlk olarak; kamu borçlusuna haciz uygulanırken, mevzuatta gerekli görülen aşamaların tamamı büyük bir titizlikle ve hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Her ne kadar, ilişkinin bir tarafında kamuya ait olan bir parayı ödemeyen kamu borçlusu bulursa da, bu durum haksız idari işlemler yapılmasına gerekçe gösterilemez. Öncelikle; haciz kurumunun, haczin takibine uğrayan gerçek veya tüzel kişiler için ne kadar olumsuz bir durum olduğu kabul edilmelidir. Maliki olunan bir şeyin üzerindeki tasarruf yetkisinin resen alınarak gerektiğinde satılıp paraya çevrilebilmesi farklı boyutları olan ve karşılması zor bir durumdur.

Genellikle; ödeme emri düzenlenip usulüne uygun tebliğ edilmeden haciz yapılması, KDV, ÖTV, Gelir Vergisi veya Kurumlar Vergisi kaynaklı ve usulüne uygun bir şekilde talep edilmiş mahsupları bulunmasına rağmen mahsuplu borçlar için ödeme emri düzenlenmesi, borcuna yetecek başka bir malını teminat göstermişken, borçlunun başka mallarına haciz uygulanması gibi şikayetler yaşanmakta, bu şikayetlerin bir çoğu dava konusu olmadan düzeltilmekte, bazıları ise dava konusu yapılmaktadır.

Tahsil daireleri, teknolojinin son imkanlarını da kullanarak elektronik kontrol sistemlerini daha etkin kullanmak durumundadır. Örneğin, elektronik tebligat sistemi

son yıllarda genişletilmiş ve uygulamada yaşanan sorunlar azalmaya başlamıştır. Aynı şekilde iade alacağı olan kamu borçluları için de, usulüne uygun bir şekilde mahsup talebi girildiğinde, mahsup talebinin detayında yer alan borçlara ödeme emri düzenlenme yolu sistem tarafından kapatılması gerekmektedir.

Haciz uygulaması, haciz varakasına istinaden yapılabilmektedir. Dolayısıyla bu belgenin de usulüne uygun ve doğru bir şekilde tebliğ edilmesi gerekmektedir. Günümüzde ödeme emri gibi, haciz varakaları da elektronik ortamda düzenlenip elektronik ortamda ilgililerine tebliğ edilmektedir. Böylece yaşanan tebliğ sorunları en aza indirilmeye çalışılmış olup, büyük ölçüde başarılı olunmuştur.

Kamu alacağının cebren tahsilinde en çok dikkat edilmesi gereken konunun adalet olduğu düşüncesiyle, ülkemizde yapılacak seçimlerden önce cebren tahsilat işlemlerinin durdurulması yöntemine son verilmesi gerekmektedir. Uzun zamandır uygulanan, adeta gelenekselleşen bu uygulama terkedilerek, cebren tahsilat işlemleri kesin bir süreklilik içerisinde yürütülmelidir.

Cebren tahsilat işlemlerinde yaşanan bir diğer adaletsiz durum ise 6183 sayılı kanunda Köyler için hüküm altına alınan düzenlemelerde yaşanmaktadır. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda köylerde ödeme emri, köylerde haciz gibi düzenlemeler yer almaktadır. Ayrıca köylerde ve Köy Kanununun uygulandığı yerlerde menkul malların haczinin köy ihtiyar kurullarınca yapılıyor olmasının da adaleti bozucu etkiler meydana getirebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Ülkemizdeki köylerin demografik ve sosyolojik yapısı dikkate alındığında sağlıklı bir cebri tahsilat sistemi uygulandığı söylenemez. Üstelik özel borçların cebren tahsilinde kullanılan İcra ve İflas Kanununda böyle bir ayrıma gidilmediği bilgisine de yer vermek gerekir. Bu bağlamda, köyler ile ilgili bu düzenlemelerin kaldırılması ve tek tip uygulamanın yurt geneline yayılması daha uygun olacaktır.

Cebri tahsilat sürecinde eleştiriye konu olabilecek bir diğer husus ise haczedilemeyecek mallar ve kısmen haczedilebilir gelirler bölümünde yer almaktadır. Vergi Kanunlarındaki istisna ve muafiyetler gibi, kamu icra hukuku kanununda da haczedilebilirlik üzerinden çeşitli istisna ve muafiyetler getirilmiştir.

Hacedilemeyecek mallar bölümünde yer alan; ‘pek lüzumlu ev eşyası’, ‘vazgeçilmesi kabil olmayan’, ‘haline münasip ev’ gibi muğlak ibareler, sayısız uyuşmazlığın yaşanmasına sebep olmuştur. Neredeyse aynı konularda, birbirlerinden tamamen farklı yargı kararları bulunan bu konuda yaşanan belirsizliklerin de iç genelgeler ile düzenlenerek giderilmesi gerekmektedir. Cebri tahsilat sürecinde adaleti bozucu etkiler yaratan bu belirsiz ifadeler, genişletilerek detaylandırılmalı ve yorum alanı daraltılmalıdır.

Hacedilemeyecek mallarda yaşanan bir diğer önemli sorun ise, borçlunun ‘haline münasip evinin’ hacedilememesidir. Tasarruf ettiği para ile normal standartlarda ev alan bir kamu borçlusunun evi hacze konu olamazken, tasarruf ettiği aynı miktarda para ile vadeli mevduattan faiz getirisi elde ederek kirada oturan kamu borçlusunun mevduatına haciz uygulanabilmektedir.

Kısmen hacedilebilen gelirlerde yer alan oranların uygulamasının da sorunlu bir uygulama olduğu ve değişmesi gerektiği söylenebilir. Öncelikle; oranlama yapılırken asgari ücret ve diğer gelirler için farklı oranlar belirlenmiş ve bu durum biri asgari ücret olan biri asgari ücretten biraz daha yüksek olan birbirine çok yakın iki farklı gelir için adaletsizlik yaratabilmektedir. Eleştiri konusu edilen bu hususun, asgari ücret gelirlerinin haciz dışı bırakılması ve diğer gelirlere oranlama uygulanırken kamu borçlusuna en az asgari ücret gelirinin bırakılması ile çözüme kavuşturulması mümkündür.

Hesabında bir aylık maaşının üzerinde para bulunan kamu borçluları için uygulanan elektronik hacizlerde hukuka uygun olmayan işlemler yapılmakta ve maaşının üzerindeki para mevduat kabul edilerek tamamen hacedilmektedir. Bu durum bankacılık sistemimizde maaş hesabı şeklinde bir ayrımın bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak kamu borçlusunun maaşı ne olursa olsun oranlamaya tabi tutulmadan hacedilmemelidir. Haczi mümkün olmayan emekli maaşlarında da bu uygulama devam etmekte ve aylık maaşının üzerindeki meblağlara haciz yapılmaktadır. Hesap özeti hacizli hesabın bağlı bulunduğu bankadan talep edilerek, kısmen hacedilebilir gelirler dışında gelen paralara tam haciz işlemi uygulanmalı ve

kısmen haczedilebilir gelir adı altında yatırılan paraların da tamamına haciz oranı uygulanarak haciz yapılmalıdır.

Çalışmamızda; haczedilen malın idaresi, işletilmesi, menfaat ve hasılatının toplanması konusunda idarenin daha etkin rol oynaması ve kar amacı güden özel sektör aktörü gibi piyasayı takip edip, karlı fırsatlara yönelmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. Kamu borçlusunun menfaatlerinin korunması kapsamında da değerlendirilebilecek bu konu idare tarafından dikkate alınmalı ve uygulamaya geçilmesi sağlanmalıdır. Çok düşük bir kamu borcu için gayrimenkulün satılması yerine kiraya verilerek borcun kapatılması kamu borçlusunun menfaatinı koruyacağı gibi, satıldığında yeteri kadar para sağlamayan fakat işletilmesi halinde daha yüksek para getiren bir fabrikanın işletilmesi kamu alacağının daha yüksek oranda tahsil edilmesini sağlamış olacaktır.

Cebri tahsilat aşamasının son aşaması paraya çevirme aşamasıdır. Bu aşamada da yapılacak bütün işlemlerin hukuka uygun, şeffaf ve tam bilgi kapsamında yapılarak tüm ilgililerine tebliğ edilmesi gerekmektedir. Menkul ya da gayrimenkul malların paraya çevrilmesi ya da, elektronik haciz yoluyla kamu alacağının tahsilinde, tahsil dairesine büyük bir sorumluluk düşmektedir. Tahsil dairelerinin de fiziki ve personel şartlarının bu bağlamda iyileştirilmesi ile daha hızlı ve daha doğru işlemlerin uygulanacağı konusunda şüphe bulunmamaktadır.

Değerleme, ilan, satış şartnamesi, artırmanın yapılması, paranın tahsili gibi yaşanan süreçlerde kamu alacaklısının da kamu borçlusunun da menfaatlerinin korunması hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Bu gereklilik ışında, kamu alacakları cebren tahsil edilirken, kamunun menfaati adına, bireysel menfaatler zarar görmemelidir. Ancak tam tersi olan; bireysel menfaatleri korumak için de kamu çıkarları tehlikeye atılmamalıdır.

Sonuç olarak; kamu alacağının cebren tahsilinin ilk aşaması olan ödeme emrinin kamu borçlusuna tebliği ile son aşaması olan paraya çevirme süreci ile ilgili her konunun düzenlendiği, kamu icra hukukunun asli kaynağı olan 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunun 1954 yılında yürürlüğe girdiği ve uzun zamandır uygulandığı dikkate alındığında, zaman içerisinde oluşmuş

bazı uyumsuzlukların olduğu gör÷lmektedir. Bu uyumsuzlukların tespit edilip, düzeltilmesi, günümüz teknolojisinin de kullanımı ile birlikte daha hızlı, etkin, yatay adaletin sağlandığı bir cebri tahsilat sistemine geçilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

6183 Kanun Gerekçesi

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporları, 26.07.1953 tarih ve 8469 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Ak, Ahmet:

Kamu Alacaklarının Tahsilinde Nakit Dışı Tahsil Yöntemleri, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2015, ss.25-43.

Akça, Kürşat:

Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı Cilt 1, 2015, ss.543-496.

Akçan, Recep:

Hacze İştirak, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

Akdoğan, Abdurrahman:

Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, 10 bs. Ankara, Gazi Yayınları, 2011.

Akkanat, Halil:

Türk Medeni Hukukunda İyiniyetin Korunması, İstanbul, Filiz Yayınevi, 2010.

Akyılmaz, Bahtiyar;

Türk İdare Hukuku, 9.bs., Ankara, Savaş Yayınevi, 2018.

Sezginer, Murat; Kaya, Cemil:

Arslaner, Hakan:

Kamu Alacaklarının Haciz Yolu ile Takibi,
Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı
Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

Aslan, Elif Kısmet:

**İcra ve İflas Hukukunda Taşınmaz Malların
Açık Artırma Yolu ile Paraya Çevrilmesi,**
İzmir, Güncel Yayınevi, 2004.

Atasoy, Ömer Adil:

Temel Hak ve Özgürlüklerin
Sınırlandırılmasında Yeni Bir Kavram:
Ölçülülük İlkesi ve Yasa Uygulayıcılar
Açısından Uyuma Zorunluluğu, **Anayasa
Yargısı Dergisi**, Cilt 19, 2002. ss.123-139.

Ay, Hakan; Alpaslan,
Mustafa; Kaya, Eda:

**Vergi Uygulamalarında E-Tebligat ve
E-Haciz Kavram, Uygulama, Örnekler**, 3. bs.
Ankara, Seçkin Yayınevi, 2017.

Aydın, Akif:

Türk Hukuk Tarihi, 15. bs., İstanbul, Beta,
2017.

Bacaksız, Pınar:

Cezalandırma ve Topluma Yeniden
Kazandırma, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı 2014, Prof. Dr.
Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, 2015, ss.
4917-4941.

Barlass, İrfan:

Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi,
İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.

Bektaş, İsmail:

Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri E-Devlet Uygulamasının Kamu Tasarrufu Üzerindeki Etkisi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Manisa, 2010.

Birleştirilmiş Tamim

Otomasyonlu Vergi Daireleri İşlem Yönergesi 6183 Sayılı Kanun ile İlgili Olarak Uygulama Birliğinin Sağlanması Amacıyla Daha Önce Yapılan Tamimlerin Güncellenmesi ve Birleştirilmesi, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Tahsilat Grup Müdürlüğü, 2015.

Candan, Turgut:

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.

Çağa, Tahir:

Özel Özel Hüküm Genel Hükümü Daima Bertaraf Eder Mi?, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı 1991/3, Ankara. ss.366-375.

Çağlar, Kemal:

Açıklamalı, İçtihatlı, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Yorumu, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.

Çelik, Binnur:

Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku (Vergi İcra Hukuku), 3. bs., İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Çiftçi, Pınar:

Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı**, Cilt 12, İzmir, 2012. ss.313-379.

Deliduman, Seyithan;
Murat:

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Erdem, Usulü Hakkındaki Kanuna Göre Hacizden Doğan İstihkak, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 3. Cilt, Sayı 1, Erzincan, 1999. ss.297-305.

Dural, Mustafa; Sarı, Suat:

Türk Özel Hukuku Cilt 1 Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 12 bs. İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017.

Erdoğan, Belgin:

Roma Eşya Hukuku, 6. bs., İstanbul, Der Yayınları, 2015.

Erol, Ahmet:

(6183 Sayılı AATUHK Kapsamında) Taşınmaz Mal Hacı ve Satışı (Gerekçeli ve İçtihatlı) Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2010.

Gelir İdaresi Başkanlığı

<https://www.gib.gov.tr/gibmevzuat>. 01.11.2018.

- Gerçek, Adnan: **Kamu Alacaklarının Tahsil Hukuku**, 5. bs., Bursa, Ekin Yayınevi, 2017.
- Gerçek, Adnan: **Türk Vergi Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi**, Bursa, Yaklaşım Yayıncılık, 2006.
- Gören, Zafer: Temel Hakların Sınırlanması – Sınırlamanın Sınırları, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 12 Güz, 2007/2, ss.39-59.
- Güncel Türkçe Sözlük: **Türk Dil Kurumu**, (Çevrimiçi)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts, 31.10.2018, 04.11.2018, 12.11.2018, 14.02.2019, 02.03.2019, 03.03.2019, 03.04.2019.
- Hasırcı, Hasan: Belediye Mallarının Haczi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 65, Ankara, 2016. ss.2821-2865.
- Hava Türkiye <https://www.havaturkiye.com/weather/maps/city>, 21.02.2019.
- İstanbul Vergi Dairesi: Başkanlığı <http://ivdb.gov.tr/Satis-Ilan-Panosu>, 04.04.2019.
- İstanbul Vergi Dairesi: Başkanlığı http://portal.ivdb.gov.tr/arac_ihale_ilan/arac_satis_ilan_listesi/Yerinde, 03.04.2019.

- Karakoç, Yusuf: **Kamu İcra Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2016.
- Karakoç, Yusuf: Kamu Alacaklarının Tahsil İşlemlerinin Hukuki Niteliği, **Vergi Dünyası**, Sayı 246, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, 2002. ss.138-150.
- Kaya, Ferudun: **Kredi Kartları ve Bireysel Müşterilerin Kredi Kartı Tercihine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma**, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans ve Bankacılık Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul, 2008.
- Kızmaz, Zahir: Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 7, Sayı 2, 2005. s.210-231.
- Kuluçlu, Erdal: Türk Hukuk Sisteminde Normlar Hiyerarşisi ve Sayıştay Denetimine Etkileri, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 71, Ankara, Sayıştay Başkanlığı Yayın İşleri Müdürlüğü, 2009. ss.3-22.
- Kumrulu, Ahmet: Vergi İcra Hukukuna Kavramsal Bir Yaklaşım, Ankara, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları**, 1981. ss.647-668.

Milli Emlak Genel Müdürlüğü:

<http://kurumsal.milliemlak.gov.tr/Sayfalar/islemlerimiz/edinimislemleri/teferrug-tefevvuz.aspx>, 24.04.2019.

Nakiboğlu, Aslıhan;
Nurbanu, Çetinkaya:

Sosyal Devlet Anlayışında Türkiye’de Eğitim Harcamaları, **Route Educational & Social Science Journal**, Sayı 9, 2016, ss.78-112.

Onar, Sıddık Sami:

İdare Hukukunun Umumi Esasları, Cilt 3, 3.bs., İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1966.

Özbalcı, Yılmaz:

Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2008.

Özçelik, Volkan:

Genel Haciz Yoluyla Takipte İcra Müdürünün Zor Kullanma Yetkisi (İİK m. 80/4), **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ’e Armağan, 2015. ss.2909-2952.

Postacıoğlu İlhan;
Altay, Sümer:

İcra Hukuku Esaslar, 5. bs., İstanbul, Vedat, 2010.

Reisoğlu, Sefa:

Türk Eşya Hukuku, 6. bs., Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1980.

S. Oktar, Ateş:

Vergi Hukuku, 11. bs., İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2016.

Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı:

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr>.

Şimşek, Edip:

Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi, 2. Baskı, İstanbul, Alfa Yayıncılık, 1996

Tahsilat Genel Tebliği

Tahsilat Genel Tebliği Seri:A Sıra No:1, 30.06.2007 tarih ve 26568 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Taş, Metin:

Vergi İcra Hukukunda Haciz, Bursa, Ekin Kitabevi, 2000

TBMM:

<https://www.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0914.pdf>, 7103 Sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun Gerekçesi, 20.02.2019.

Türk Hukuk Kurumu:

Türk Hukuk Lügatı, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991.

Yıldırım, Kamil:

İcra Hukuku Ders Notları, 2. bs., Alkım Yayınevi, İstanbul, 2004.